הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר קורבנות

משנה למלך על משנה תורה, הלכות שגגות

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות שגגות

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-שגגות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
הלכה ד 4
פרק ב 5
הלכה ב 5
הלכה יג 7
פרק ג 7
הלכה ב 7
הלכה ז 7
הלכה ט 31
פרק ד 32
הלכה א 32
פרק ה 33
הלכה ה 33
הלכה ו 33
הלכה ז 33
פרק ו 35
הלכה ב 35
הלכה יב 35
פרק ז 35
הלכה יא 35
פרק ח 36
הלכה ב 36
פרק ט 36
הלכה א 36
הלכה ה 36
פרק י 36
הלכה ג 36
הלכה ז 36
פרק יא 36
הלכה ד 36
הלכה ו 39
פרק יב 39
הלכה א 39
הלכה ב 40
פרק יג 41
הלכה א 41
הלכה ה 41
פרק יד 60
הלכה ב 60
הלכה ג 61
פרק טו 61
הלכה ה 61

פרק א

הלכה ב

וכל עבירה שחייבין על זדונה כרת. ראיתי לרבינו ז"ל במנין המצות סי' שנ"ב שמנה כל מחוייבי מיתת בית דין שאין בהם כרת וכתב שהם עשרה ולא מנה המכשף בכללם. משמע דס"ל דמכשף יש בו כרת אף שלא נזכר בתורה מ"מ דמי לאוב וידעוני וקצת סמך יש לסברא זו מההיא דס"פ ד' מיתות דאמרינן אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו וכו' ודוק. ובלאו דמכשף סי' ל"ד כתב דמכשף בשוגג חייב חטאת קבועה וכ"כ הר"ב החינוך. ולפ"ז יש לתמוה למה לא מנה רבינו המכשף בכלל המ"ג ובריש כריתות נמי לא תני ליה במתני' דל"ו כריתות. ומ"מ דברי רבינו דבמנין המצות צריכין תלמוד משום דבת"כ פ' ויקרא גבי פר כהן משיח מוכח בהדיא דמכשף לית ביה כרת דמייתי לה בהדי מסית ומדיח דכוותיה ומוכח נמי התם שאף אם היה מן הדין שיתחייב חטאת אף בדבר שאין בו כרת מכשף אין בו חיוב חטאת משום דאין בו מעשה וצ"ע. ומ"ש והמגדף מפני שאין בו מעשה, עיין בלח"מ. ובתשובות מהר"ם די בוטון (דף קכ"ט):

הלכה ד

הבא על אשת אביו הבא על אשת אחי אביו. (צ"ל הבא על אביו הבא על אחי אביו וכן מתבאר לקמן ריש פ"ד יע"ש). ומ"ש רבינו נמצאו כל כריתות שבעריות כ"ג ובשאר העבירות י"ז. בפרטן אתה מוצא כ"ו וי"ז בשאר עבירות הרי מ"ג שיתחייב עליהם חטאת קבועה ומה שמנה כ"ג הם הערויות שבא עליהם אזהרה מיוחדת לכל אחת ואחת וכמו שתראה במנין המצות יע"ש. אך אם אשתו ואם אמה ואם אביה אין בהם אזהרה מיוחדת אבל הם בכלל אשה ובתה בת בנה ובת בתה. עוד נ"ל שחשבון זה של כ"ג הוא חשבון הכריתות ואינם כי אם כ"ג לפי שהבא על אביו ועל אחי אביו כבר יש בהם כרת משום השוכב את הזכר וכן הבא על אחותו שהיא בת אשת אביו כבר יש בו כרת משום הבא על אחותו כמו שנתבאר זה במסכת יבמות ובאלו השלשה לא בא בהם אזהרה מיוחדת כי אם לחייבם שתי חטאות נמצאו שלחשבון החטאות הם כ"ו ולמנין הכריתות הם כ"ג. כן נראה מדקדוק דברי רבינו שכתב נמצאו כל כריתות שבעריות כ"ג. וראיתי להרב בעל לח"מ שהקשה דבריש כריתות מני אשת אחי אמו ולמה לא מנאה רבינו ודבריו תמוהים דע"כ ט"ס הוא דנפל בספרים משום דאשת אחי אמו שניה היא כמו שנתבאר בפ"א מהלכות אישות. ואולי גירסת הרב היתה אשת אחיו מאמו ומש"ה תמה על רבינו. ומ"מ גם לפי גירסא זו קשה דבפרטן אתה מוצא ל"ז ובמתניתין תני ל"ו. ועוד קשה דאמאי לא

תני נמי הבא על אחותו בתרתי אחות מאב ואחות מאם אלא ודאי דגירסא זו ליתא. ושוב מצאתי נוסחי דוקני דליתא להאי בבא וכן היה גירסת ר"ע ז"ל וזה פשוט. עוד תמה הרב על רבינו דכי היכי דמנה אחות בתרתי דהיינו אחותו ואחותו שהיא בת אשת אביו ה"נ ימנה בתו שתים דהיינו בתו מאנוסתו ובתו מנשואתו וכן אמו בזנות חייב אחת ואם היא אשת אביו חייב שתים והניח הדבר בצ"ע. ודבריו תמוהים לפי דמה שמנה בת אשת אביו הוא מסוג מה שמנה הבא על אביו ועל אחי אביו לפי שכל אלו יש בהם אזהרה מיוחדת כדי לחייבם שתים אבל בתו מאנוסתו אין בה אזהרה מיוחדת כדי לחייבו שתים ומה שיתחייב שתים הוא משום אשה ובתה שהזכיר הכתוב אע"פ שאינה בתו וכן אמו יתחייב שתים משום אשת אביו שהזהיר הכתוב אע"פ שאינה אמו וכבר מנה רבינו אשה ובתה ואשת אביו וא"כ לאיזה תכלית ימנה בתו מנשואתו ואמו שהיא נשואת אביו. סוף דבר שדברי הרב בחשבון זה מרפסן איגרי ועל הסמ"ג יש לתמוה למה לא מנה אחותו שהיא בת אשת אביו וצ"ע. ועיין בגירסת מגדול עוז דגריס נמצא כל כריתות שבעריות כ"ו:

פרק ב

הלכה ב

עבר עבירה ויודע שהיא בל"ת וכו'. המתבאר מהסוגיא דפרק כלל גדול דאיכא תרי מיני שגגות. האחד הוא במציאות כגון סבור שומן הוא ואכלו והיה חלב. והשני הוא ששגג בדין כגון שהיה סבור דפעולה זו היא מותרת או שאין בה כרת ונודע לו אח"כ שחייב. ובשני מיני שגגות אלו חייב הכתוב חטאת ואם נצטרפו שתי השגגות במציאות אחת כגון שהיה סבור שחלב מותר או שאין בו כרת ואח"כ נתחלף לו חלב בשומן ואכלו כסבור שומן הוא לכשיודע לו שטעה בדין ושעל החלב חייב כרת ונודע לו ג"כ שמה שאכל חלב היה חייב חטאת דמה לי שגגה אחת מה לי שתי שגגות מאחר דעל כל שגגה בפני עצמה חייב חטאת בהצטרף שתי השגגות יחד לא הורע כחם. ולא דמי להההיא דאמרינן ברפ"ק דהוריות הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור הרי דמשום דנצטרף עמו שגגה אחרת דהיינו דמה שהורו ב"ד שחלב מותר כדין הורו פטור על מה שנתחלף לו חלב בשומן. הא ל"ד כלל דשאני התם דאם לא היה שגגה זו דנתחלף לו חלב בשומן והיה אוכל חלב על פי הוראת ב"ד דסבור כדין הורו פשיטא דלכ"ע היה פטור מקרבן דקי"ל דתולה עצמו בהוראת ב"ד פטור מקרבן ומש"ה ס"ל לרב דאף אם נצטרף עמו שגגה אחרת דנתחלף לו חלב בשומן אפ"ה פטור כיון דאיכא שגגה

אחת דפטור עליה. אבל בנ"ד דעל כל שגגה ושגגה בפני עצמה חייב חטאת פשיטא דאם נצטרפו כל השגגות יחד דחייב קרבן:

אך ק"ל מההיא דאמרינן בפ"ח דיומא (דף ע"ו) אר"א האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא ב"ד אחר וירבה בשעורין כו' א"נ דמחייבי קרבן אכזית קמא והתניא אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן כו'. הרי דס"ל לסתמא דש"ס דבשביל שהיה לו שגגה אחרת דהיה סבור דעל שיעור זה ליכא חיוב כרת דאם נתחלף לו חלב בשומן נמי דאינו מביא חטאת. והוא דבר תימה בעיני הדין מצד עצמו דכיון דאם היה יודע דחלב הוא אלא שטעה בדין דהיה סבור דכדי לחייבו כרת צריך שיעור יותר מכזית בינוני היה חייב חטאת דודאי אין חילוק בין טועה בשיעור לטועה בעיקר הדין דחלב אין בו חיוב כרת. וגדולה מזו נ"ל דאפילו אליבא דר"ל דס"ל בפ' כלל גדול דשגגת כרת לא הוי שגגה דבעינן שגגה בלאו וכרת מ"מ בשיעור מודה ר"ל דהוי שגגה דהא אפי' למ"ד דחצי שיעור אסור מן התורה מ"מ ליכא לאו כי אם איסורא בעלמא ומטעם זה כתבו הראשונים ז"ל דשבועה חלה על חצי שיעור וא"כ הטועה בשיעור פשיטא דחשיב ששגג בלאו וכרת וא"כ כיון דבשביל שגגה זו היה חייב חטאת יש לתמוה למה יפטר בשביל שנצטרף עם שגגה זו שגגה אחרת דהיינו דנתחלף לו חלב בשומן:

עוד אני תמיה באותה סוגיא דמנ"ל דכי קאמר ר"א האוכל חלב כו' דמיירי במתחלף לו חלב בשומן אימא דמיירי באוכל חלב במזיד אלא שהיה זית קטן וסבור דליכא לאו ולא כרת בשיעור זה וקאמר ר"א דצריך שיכתוב השיעור שאכל שמא יבא ב"ד אחר וירבה בקרבנות מחמת שיעורין. אשר ע"כ נ"ל דס"ל בסתמא דש"ס דהאוכל כזית קטן בזמן הזה אף שיבנה בהמ"ק ותתחדש הלכה דעל כזית קטן נמי חייב חטאת מ"מ זה האוכל פטור מחטאת דהא תלה עצמו בדעת ב"ד וכל התולה עצמו בב"ד פטור. ואע"ג דהתם בעינן תנאים רבים כדי שיפטר היחיד וכמ"ש רבינו פי"ב מהלכות אלו ומכללם שיעשו כל הקהל או רובם על פיהם היינו דוקא בב"ד שהורה דבר אחד שלא נתפשט בישראל אבל דבר שנתפשט בכל ישראל והחכמים ראשונים גם אחרונים ס"ל הכי אף שיבנה בהמ"ק ותתחדש הלכה באופן אחר פשיטא שכל מי שעשה על פיהם פטור וא"צ בדבר זה לתנאים שהזכיר רבינו למי שעשה ע"פ הוראת ב"ד. וא"כ ע"כ ר"א לא מיירי באוכל ויודע שהוא חלב וחיוב החטאת הוא משום דשוגג בשיעור דהא ודאי מהאי טעמא פשיטא דפטור וכדכתיבנא. אלא דמיירי בנתחלף לו חלב בשומן. אלא שהקשו לזה דאמאי חייב הרי לא שב מידיעתו כלומר דאילו היה יודע נמי דחלב היה

אוכל משום דס"ל דליכא שיעור ליחייב וכיון דמשום שגגת השוגג אין לחייבו גם משום שגגת המציאות אין לחייבו דהא לא היתה שגגת המציאות סיבת האכילה. ואע"ג דבפ"ק דהוריות הקשו לר"י דאמר ב"ד שהורו דחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן חייב מהך ברייתא דאשר לא תעשינה דהא לא שב מידיעתו הוא ותירץ רב פפא קסבר ר"י כיון דכי מתיידע להו לב"ד הדרי בהו והוא נמי הדר ביה שב מידיעתו קרינן בה וחייב. י"ל דהך סוגיא דיומא אתיא כרב דאית ליה התם דפטור וטעמיה משום דלאו שב מידיעתו הוא. וכן נראה מדברי רב פפא דקאמר סבר ר"י וכן פירש"י דטעמא דמאן דפטר הוא משום דאי מתיידע ליה דחלב הוא לא הדר ביה שהרי הורו ב"ד דמותר הלכך תולה בב"ד קרינן ביה ופטור. א"נ דסוגיא זו אתיא כר"י נמי ושאני התם שהיתה הוראת ב"ד אחד בטעות שייך לומר כיון דכי מתיידע להו וכו' אבל בההיא דיומא שהוא דבר שנתפשט בכל ישראל לא שייך לומר כיון דכי מתיידע להו דהא אין דבר זה עתיד להודע אלא לכשיבנה בהמ"ק ותתחדש הלכה וכל כי האי מילתא פשיטא דלאו שב מידיעתו:

הכלל העולה ממ"ש הוא דלעולם מי שהוא טועה בעיקר הדין כגון דסבר דחלב מותר או שאין בו כרת ואח"כ נתחלף לו חלב בשומן פשיטא דחייב וכמ"ש בתחלת דברינו ושאני ההיא דיומא משום דתולה עצמו בב"ד הוא ולא קרינן ביה שב מידיעתו ואפילו ר"י דפליג עליה דרב בהוריות מודה דהך דיומא דלא הוי שב מידיעתו וכדכתיבנא והדבר פשוט בעיני. (א"ה עיין לקמן פי"ב מהלכות אלו דין א'):

הלכה יג

השוחט בשבת כו'. עיין לעיל פרק ט"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י"ט ודוק היטב:

פרק ג

הלכה ב

ואם התרו בו לוקה עליו וכו'. דין זה נלמד מהירושלמי דבפ' שני נזירין הביאו רבינו פ"ט מהלכות נזירות הלכה י"ז וכ"כ רבינו בהלכות סנהדרין פי"ז הלכה ו', ועיין במה שכתב מרן שם שדבריו תמוהים וצ"ע:

הלכה ז

כבר ביארנו בהל' מעשה הקרבנות וכו' כיצד מומר לאכול חלב שאכל חלב בשגגה והביא חטאתו אין מקבלין ממנו עד שיחזור בתשובה. והנה דין זה הובא בגמרא בכמה דוכתי בפ"ג דהוריות (דף י"א) ובפ"ק דחולין (דף ה') . אך מ"ש רבינו עד שיחזור בתשובה יש לדקדק אם כוונתו הוא דאף אם השגגה היתה בעודו מומר כיון דעכשיו חזר בתשובה

מקבלין ממנו או דלמא דלעולם כל שבשעה שחטא בשגגה היה מומר שוב אין מקבלין ממנו אפילו אם חזר בתשובה אחרי כן ומ"ש עד שיחזור בתשובה הכוונה היא דלאחר שחזר בתשובה אם חטא בשגגה מביא קרבן על חטאתו אבל לעולם אינו מביא קרבן על מה שחטא בעודו מומר. וטעם גדול יש בדבר שהרי רש"י פירש על דברי ר"ש דאמר השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו דגרסינן היושב מידיעתו שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ובטל מעבירה זו כו' משמע דבתר שעת החטא אזלינן וכיון דבאותה שעה שחטא לא היה יושב מידיעתו אף שאח"כ חזר בו פטור. וראיתי לתוס' בפ"ב דשבועות (דף י"ז) עלה דההיא דבעי רב אשי טימא עצמו במזיד מהו שכתבו צ"ל דבשעה שטימא עצמו לא ידע שהיה במקדש דאי ידע וטימא עצמו במזיד אפילו שכח אח"כ לא מיחייב קרבן דהא לא שב מידיעתו הוא ע"כ. נראה מדבריהם דכל דבשעה ששגג היה מומר שוב אינו מביא קרבן אח"כ אפילו חזר בתשובה דאלת"ה מאי דוחקייהו לאוקומה בשלא ידע שהיה במקדש אימא דמיירי בדעבד תשובה אלא ודאי דס"ל דאפילו עבד תשובה לא מהני וכן יש לדקדק מדבריהם ממ"ש שם באותו דף ד"ה אי בתלמיד חכם יע"ש: שוב ראיתי לתוספות בפ"ק דחולין שכתבו כן בפירוש שהקשו תימה מה צריך קרא למעט לאינו שב מידיעתו ועומד ברשעו הא הוי זבח רשעים והיכי תיסק אדעתין לומר דמביא וי"ל דאיצטריך להיכא דחזר בתשובה אחרי כן ובשעה שאכל לא היה שב מידיעתו ע"כ. הרי דס"ל בפירוש דאפילו עביד תשובה אחרי כן לא מהני דאינו מביא קרבן משום דבשעה שאכל לא היה שב מידיעתו. וא"ת התינח לר"ש דקאמר אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן איכא למימר דאפילו חזר בתשובה לא מהני אך לת"ק דקאמר מעם הארץ פרט למומר אימא דלא ממעט קרא אלא היכא דבשעת הבאת קרבן הוא מומר הא אם עשה תשובה מקבלין ממנו וכ"ת הכי נמי הא ליתא דהא בגמרא אמרינן מאי בינייהו כו' ואם איתא דלת"ק אם עשה תשובה מקבלין הא טובא איכא בינייהו דהיינו אם עשה תשובה אלא ודאי דלת"ק אפילו עשה תשובה לא מהני. וכ"ת מנא ליה לתלמודא י"ל דהיינו מהכרח התוס' עצמם דאי בלא עשה תשובה למה לי קרא דמעם הארץ ת"ל משום דזבח רשעים תועבה. וא"ת א"כ אמאי לא קבעו התוס' קושייתם ותירוצם על דברי ת"ק. וי"ל דלפי מסקנת הגמרא דלת"ק דריש מקרא דמעם הארץ דמומר לאכול חלב דאינו מביא קרבן על הדם ליכא קושיא כלל דלמה לי קרא דמעם הארץ משום דאיצטריך קרא למומר לאכול חלב דאינו מביא קרבן על הדם אע"ג דלא קרינן ביה זבח רשעים דהא אינו רשע לדם ואע"ג דבפרק חלק (דף קי"ב) אמרינן גבי עיר הנדחת דקדשי מזבח ימותו משום דזבח רשעים תועבה שאני התם דהוא מומר לע"ז וקי"ל דמומר לע"ז הוי מומר

לכל התורה כולה אבל בשאר עבירות פשיטא דאם הוא מומר לעבירה אחת לא קרינן ביה זבח רשעים תועבה כשמביא קרבן על עבירה אחרת. נמצא לפי מה שכתבנו דלת"ק אפשר דאם עשה תשובה דמביא קרבן ואפילו אם היה מומר באותה עבירה שחטא בה וקרא איצטריך למומר לחלב דהוי מומר לדם ובגמרא שלא אמרו ביניהו זו הוא דלפי הקס"ד דלת"ק נמי מומר לחלב לא הוי מומר לדם ע"כ ת"ק נמי אית ליה דאפילו עשה תשובה לא מהני דאי לא תימא הכי למה לי קרא דמעם הארץ ת"ל דזבח רשעים תועבה אך לפי המסקנא דת"ק אית ליה דמומר לחלב הוי מומר לדם אפשר לומר דלת"ק כל שעשה תשובה מביא קרבן אף על מה שחטא בעודו מומר. וקצת סיוע יש לסברא זו שהרי התוס' בשבועות לא הביאו אלא דרשא דשב מידיעתו ולא הביאו קרא דמעם הארץ שהוא סברת ת"ק והיינו מטעמא דכתיבנא דכיון דקושייתם אינה אלא אם נאמר דאפילו עשה תשובה לא מהני מש"ה הביא דרשא דר"ש דשב מידיעתו דאליביה יש להכריח דאפילו עשה תשובה לא מהני אך אליבא דת"ק ליכא קושיא כלל דלדידיה כל שעשה תשובה מקבלין ממנו. וכ"ת מנא לן הא אימא דת"ק מודה בדרשא דר"ש דקאמר אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן והיינו במומר לאותו דבר דאינו מביא קרבן על אותו חטא והיינו אפילו עשה תשובה דאם לא עשה ת"ל דזבח רשעים תועבה ואיצטריך קרא דמעם הארץ למעט מומר לחלב דאינו מביא קרבן על הדם ולעולם דמודה ת"ק לר"ש דמומר לחלב אינו מביא קרבן על החלב שאכל בעודו מומר אפילו עשה תשובה מקרא דאשר לא תעשינה אך במומר לחלב ומביא קרבן על הדם איכא למימר דיש חלוק בין עשה תשובה ללא עשה. הא ליתא דודאי ת"ק לא דריש לקרא דר"ש להך דרשא ופשטא דסוגיא דחולין דאמרינן מאי ביניהו הכי מוכחא מדלא הקשו לת"ק תרי קראי למה לי. ועוד דבפ' כלל גדול אמרינן דר"ל אמר עד שישגוג בלאו וכרת ואמר רבא דטעמיה דר"ל דכתיב אשר לא תעשינה כו' ואמרינן ורבי יוחנן האי קרא דר"ל מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא אשר לא תעשינה כו' רש"א השב מידיעתו מביא קרבן כו' משמע דדרשא זו דאשר לא תעשינה במחלוקת היא שנויה בין ת"ק ור"ש ור"ל ס"ל כת"ק ור' יוחנן כר"ש:

ומ"מ עדיין אני נבוך בזה דאפשר דאף תנא קמא מודה דאפילו עשה תשובה לא מהני דקרא דמעם הארץ דמעט המומר לגמרי מעטו אפילו עשה תשובה אלא דהתוס' שם בחולין לא קבעו קושיתם על דברי ת"ק משום דהיה מקום לדחות וכדכתיבנא דאיצטריך קרא למומר לחלב דהוי מומר לדם אך כפי האמת דלר"ש אפילו עשה תשובה לא מהני אפשר לומר דגם ת"ק מודה בזה דלגמרי מיעט הכתוב את המומר אפילו עשה תשובה. ומה שהתוספות בשבועות לא הביאו כי אם דרשא זו דר"ש הוא משום דלר"ש הוא פשוט

ומוכרח דאפי' עשה תשובה לא מהני דאי לא ת"ל דזבח רשעים הוא מש"ה הביאו דרשא דר"ש אבל לעולם דלפי האמת אף ת"ק מודה לר"ש דאפילו עשה תשובה לא מהני:

וראיתי לרבינו בפי"א מהלכות אלו הלכה ד' שכתב מי שטמא עצמו במזיד כו' הרי זה ספק כו' ולפיכך אם נעלם ממנו ויצא ולא שהה אינו מביא קרבן ע"כ. ויש לתמוה דת"ל דאינו שב מידיעתו שהרי טימא עצמו במזיד ואם כן איך מביא קרבן על שגגתו וכמו שהקשו התוס', ולומר דרבינו נמי ס"ל דמיירי בדנעלם ממנו מקדש וכמ"ש התוס' וסתם הדברים לפי שסמך על מ"ש בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות דמומר לדבר אחד אינו מביא קרבן על אותו חטא זהו דוחק בעיני דהיה לו לפרש ואף שדרכו להעתיק לשון הגמרא מ"מ כל כי האי ה"ל לאודועי. זאת ועוד שראיתי להר"ן בחידושיו שכתב טימא עצמו במזיד מהו וא"ת כיון דטמא עצמו במזיד היכי מיחייב קרבן ואפילו נעלם ממנו לאחר מכן הא לא שב מידיעתו הוא שהרי טמא מקדש במזיד וכ"ת כי קאמר במזיד אטומאה קאמר אבל מקדש נעלם ממנו ואח"כ ידע מקדש ונעלמה ממנו טומאה, לא אפשר דא"כ על הטומאה עצמה יש לחייבו שהרי היתה בהעלם מקדש וכל שאפשר לחייבו על טומאה עצמה פשיטא דאינו צריך שהייה וכמו שהוכחנו מההיא דמס' נזיר. וי"ל אי לרבי ישמעאל דמחייב על העלם מקדש ה"נ אבל הכא אליבא דר"ע בעי לה דאמר אינו חייב על העלם מקדש הלכך על הטומאה בעצמה א"א לחייבו ולהכי מיבעיא ליה אי צריך שהייה ע"כ. והשתא יש לתמוה לרבינו דפסק כר' ישמעאל דחייב על העלם מקדש בעיא זו שהביא במאי מיירי אי בטמא עצמו במזיד וידע שהיה מקדש ושוב נעלמה ממנו הטומאה הרי לא שב מידיעתו ואי מיירי דכשטימא עצמו במזיד לא היה יודע שהיה מקדש הרי מאותה שעה נתחייב בקרבן אפילו בלא שהה וכדמוכח ההיא דנזיר דאמרינן אי דאמר ליה לא תינזור למה לי שהייה וא"כ פשיטא דחייב בקרבן מיד משום העלם מקדש. אשר ע"כ היה נ"ל לומר דרבינו ס"ל דכל דעשה תשובה מביא קרבן אפילו על מה שחטא בעודו מומר ומ"ש אין מקבלין ממנו עד שיחזור בתשובה הם דברים כפשטן דאם עשה תשובה מקבלין ממנו על מה ששגג בעודו מומר ובעיא דטימא עצמו במזיד הוי כפשטה דטימא עצמו במזיד והיה יודע שהיה במקדש ושוב נעלמה ממנו הטומאה או המקדש וחזר בתשובה על מה שטימא עצמו במזיד ואיבעיא להו אי בעי שהייה או לא. ולפ"ז אתיא בעיא זו גם אליבא דר' ישמעאל שהרי על מה שטימא עצמו במזיד פשיטא דאין לחייבו שהרי מזיד היה וכי איבעיא לן הוא על מה שנעלם ממנו אחרי כן אי בעינן שהייה או לא ואין לפוטרו משום דלא שב מידיעתו דהכא מיירי בדעשה תשובה. וכי תימא אכתי קשה לרבינו מה שהקשו התוס' דאי בלא עשה תשובה ת"ל מזבח רשעים

ולמה לי קרא הא לא קשיא שהרי מרן ז"ל כתב בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות דרבינו פסק כת"ק וכבר כתבנו לעיל דהכרח התוספות אינו אלא אליבא דר"ש אבל אליבא דת"ק לא ורבינו ס"ל כת"ק ומש"ה ס"ל דאם עשה תשובה מקבלין ממנו. וא"ת ע"כ לא צדדנו לעיל דלת"ק אם עשה תשובה מקבלין ממנו אלא כפי אוקימתא דרב המנונא דאית ליה דלת"ק מומר לחלב הוי מומר לדם וכיון שכן ליכא קושיא אליביה דת"ל דזבח רשעים תועבה דאיצטריך קרא למומר לחלב דהוי מומר לדם אך אליבא דרבא דאית ליה דלת"ק נמי מומר לחלב לא הוי מומר לדם א"כ גם לת"ק קשה דל"ל קרא ת"ל מזבח רשעים וצריכים אנו לחילוק התוספות דאיצטריך קרא לומר דאפילו עשה תשובה לא מהני וא"כ לרבינו דפסק כאוקימתא דרבא קשה דאיך יתכן לומר דלת"ק אם עשה תשובה מקבלין ממנו. י"ל כיון דאליבא דרבא ת"ק אית ליה דאפילו מומר לתיאבון הוי מומר תו לא קשיא מזבח רשעים דזבח רשעים לא מיקרי אלא במומר להכעיס אבל לתיאבון לא וא"כ איצטריך קרא לומר דאפילו מומר לתיאבון אינו מביא קרבן על אותו חטא כל שלא עשה תשובה אבל ודאי אם עשה תשובה מהני. ואף לסברת הרב בעל לח"מ ז"ל שכתב בריש פרק ב' מהלכות אלו דרבינו פסק כר"ש ואליבא דרב המנונא אתי שפיר משום דאיהו ס"ל דלרב המנונא אליבא דכ"ע מומר לתיאבון הוי מומר ולא פליגי ת"ק ור"ש אלא במומר לחלב אי הוי מומר לדם וא"כ כפי זה אפשר לומר דלכ"ע אם עשה תשובה מקבלין ממנו ולא קשיא דת"ל דזבח רשעים הוא דהא איצטריך קרא למומר לתיאבון דאין מקבלין ממנו אע"ג דלא קרינן ביה זבח רשעים וכ"ש אליבא דת"ק דאיצטריך קרא למומר על החלב דהוי מומר על הדם והתוס' בחולין שהקשו ת"ל מזבח רשעים הוא משום דס"ל דלרב המנונא נמי לר"ש מומר לתיאבון לא הוי מומר וכסברת רבא ומש"ה הוקשה להם דת"ל דזבח רשעים תועבה אך כפי סברת הרב בעל לח"מ דס"ל לרבינו דלרב המנונא אליבא דר"ש מומר לתיאבון הוי מומר לא קשיא כלל וכדכתיבנא: הנה נא הואלנו ליישב דעת רבינו ולומר דס"ל דכל שעשה תשובה מקבלין ממנו קרבן על מה ששגג בעודו מומר אך מה שקשה בעיני הוא סוגית הגמרא דפ"ח דיומא (דף פ') דאמרינן א"ר אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא ב"ד אחר וירבה בשיעורים מאי ירבה בשיעורין אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן והתניא אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אין מביא קרבן על שגגתו אלא כו'. ובריש פ"ק דהוריות הקשו לרבי יוחנן דאמר דהורו ב"ד דחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן דחייב מברייתא זו דאשר לא תעשינה דמי שאינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן הרי דס"ל לתלמודא דהכל תלוי בשעה מה שחטא בשגגה וכל דבאותה שעה לא

היה שב מידיעתו אף דבשעת הבאת הקרבן הוא שב מידיעתו אפ"ה פטור. וא"כ לפי זה פשוט דאפילו עשה תשובה אח"כ לא מהני לחייבו בקרבן ומוכח מסוגיא זו דס"ל לסתמא דתלמודא דאפילו עשה תשובה לא מהני דאי לא תימא הכי לא קשיא כלל לר"א. הן אמת דכפי מה שכתבנו לעיל דמרן אית ליה דרבינו פסק כת"ק ואליבא דרבא ניחא דבגמרא לא הקשו לרבי אלעזר אלא מסברת ר"ש דלדידיה ע"כ אית לן למימר דאפילו עשה תשובה לא מהני בין כפי אוקימתא דרב המנונא ובין כפי אוקימתא דרבא שהרי לרבא לכ"ע מומר לחלב אינו מומר לדם ולא פליגי אלא במומר לתיאבון דלת"ק הוי מומר ולר"ש לא הוי מומר ולרב המנונא הוי איפכא דלכ"ע מומר לתיאבון לא הוי מומר ולא פליגי אלא במומר לחלב אי הוי מומר לדם דלת"ק הוי מומר ולר"ש לא הוי מומר וא"כ לר"ש כפי כל האוקימתות קשה דת"ל דזבח רשעים תועבה ועל כרחין אית לן למימר דאיצטריך קרא לעבד תשובה ומש"ה הקשו לר' אלעזר מסברת ר"ש אך לרבינו דפסק כת"ק כפי כל האוקימתות לא קשיא כלל קושית התוס' דהא לרבא איצטריך קרא למומר לתיאבון ולרב המנונא איצטריך קרא למומר לחלב דהוי מומר לדם אך כפי סברת הרב בעל לח"מ דרבינו פסק כר"ש וכרב המנונא קשה מסוגיא הלזו טובא דמוכח מינה דלר"ש אפילו עשה תשובה לא מהני. זאת ועוד מה שכתבנו דלסברת מרן דיש ליישב אינו נוח לי כלל דאם איתא דהא דאם עשה תשובה אי מהני או לא הוא מחלוקת ת"ק ור"ש ואליבא דת"ק אם עשה תשובה מקבלין ממנו אמאי לא תירצו בגמרא ביומא דר' אלעזר ס"ל כת"ק דהלכתא כוותיה ולדידיה כל שעשה תשובה מקבלין ממנו ומש"ה אמר דצריך שיכתוב לו שיעור. סוף דבר הדבר צריך אצלי תלמוד וצריך אני להתלמד ממקום אחר:

ודע דבסוגיא דחולין הביאו בתחלה ברייתא אחרת קתני מכם ולא כולכם להוציא את המומר מן הבהמה להביא בנ"א שדומים לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהם בתשובה חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא ע"כ. והנה ברייתא זו בעולת נדבה משתעי דהא קרא דמכם ומן הבהמה דמייתי בעולת נדבה מיירי וזה פשוט ומבואר בסוגית הגמרא ובדברי רש"י ואין ספק דכי מיעט קרא את המומר הוא דוקא בעודו מומר דלא יתכן לומר דבשביל שהמיר דשוב לא יקבלו ממנו קרבן לעולם. ולפי זה יש לתמוה דמה הקשו בגמ' והא מהכא נפקא מהתם נפקא מעם הארץ פרט למומר וכו' ותירצו חדא בחטאת וחדא בעולה וצריכי חדא בדורון וחדא בחיוב הא לא ראי זה כראי זה דקרא דמיירי בעולת נדבה לא מיעט אלא בעודו מומר וקרא דמיירי בחטאת מיעט אפילו לאחר שחזר בתשובה וא"כ איך הוה ס"ד

דבחד קרא סגי ובשלמא כפי מה שצדדנו לעיל בדעת רבינו דאפי' גבי חטאת כל שעשה תשובה מקבלין ממנו ניחא דהקשו בגמ' דלמה לי קראי לומר דאין מקבלין קרבן בעודו מומר אך כפי סברת התוס' קשה. ואפשר לומר דס"ל לסתמא דתלמודא דכיון דילפינן מקרא דעולת נדבה דבעודו מומר אין מקבלין ממנו קרבן מהתם נמי ילפינן דחטאת אינו מביא אף שחזר בתשובה דכיון דבשעה שחטא היה מומר ובאותה שעה לא היה לו חיוב קרבן דהא אין מקבלין ממנו שוב לא אתי לידי חיוב כלל ודוקא גבי עולת נדבה יש לחלק בין עשה תשובה ללא עשה משום דלא בא לו החיוב בעודו מומר ומש"ה בדין הוא שאם עשה תשובה שיקבלו ממנו אך גבי חטאת שבא על מה שנתחייב בעודו מומר כיון דבשעה שחטא לא היו מקבלין ממנו שוב אין מקבלין ממנו ומש"ה הוצרכו בגמ' לומר דאיצטריכו תרי קראי חד לדורון וחד לחיוב וכדאיתא התם. אך אכתי קשה כיון דקרא דעולת נדבה לא מיירי אלא בעודו מומר למה לי קרא תיפוק ליה דזבח רשעים תועבה וכמו שהקשו התוס' עלה דברייתא דחטאת וכי תימא דזבח רשעים לא שייך אלא גבי חטאת שמביא קרבן לכפרה על מה שחטא והוא עדיין עומד ברשעו אבל גבי עולה לא שייך, הא ליתא שהרי מדברי רש"י בצריכות הגמרא מוכח דיותר שייך לומר זבח רשעים גבי עולה שהוא דורון מלגבי חטאת, ותו דבפרק חלק (דף קי"ב) קאמר ר' יוחנן דטעמא דאמרי' דקדשי מזבח ימותו הוא משום דזבח רשעים תועבה והתם בכל קדשי מזבח מיירי כגון שלמים ועולות שהם דורון ובחטאת פשיטא דלא מיירי דת"ל דהוי חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזלא הרי דאפילו עולות ושלמים ממעטינן להו משום זבח רשעים וכי תימא דקרא איצטריך לומר דמומר לנסך יין או מחלל שבת דהוי מומר לכל התורה דאי מקרא דזבח רשעים לא שמעינן אלא במומר לכל התורה ומה שהקשו התוספות גבי ברייתא דחטאת הוא משום דכיון דמביא קרבן על חטא שהוא מומר בו קרינן ביה זבח רשעים אף שאינו מומר לכל התורה אך גבי עולה לא מימעיט מקרא דזבח רשעים אלא מומר לכל התורה אבל מנסך יין או מחלל שבת לא שמעינן לה ומש"ה איצטריך קרא דמכם למעוטינהו, והא דבפ' חלק ממעטינן מקרא דזבח רשעים שאני התם דהוי עבודה זרה ובזה פשיטא לן דהוי מומר לכל התורה כולה ומש"ה ממעטינן לקרבנותיו מקרא דזבח רשעים אך מחלל שבת לא מימעיט מזבח רשעים. ובזה ניחא מאי דקשה בגופא דברייתא דמנא לן למעט מומר לע"ז או לחלל שבת מקרא דמכם אימא דקרא דמכם לא מיעט אלא מומר לכל התורה וקרא דמן הבהמה רבה מומר לדבר אחד ואפי' מומר לע"ז או לחלל שבת, ומיהו לזה היה אפשר לומר דאין הכי נמי דמקרא דמכם לא למדנו אלא דמומר לכל התורה דאין מקבלין ממנו קרבן ומאי דרבינן מומר לע"ז הוא

מסברא דקי"ל בעלמא דמומר לע"ז או לחלל שבת הוי מומר לכל התורה וכיון דשמעינן מקרא דמומר לכל התורה אין מקבלין ממנו קרבן ה"ה למומר לע"ז או לחלל שבת דאין מקבלין ממנו קרבן משום דהוי מומר לכל התורה. אך במה שכתבנו ניחא טפי דתנא דברייתא אשכח תרי קראי חד ממעט וחד מרבה ולומר דקרא דממעט מיירי במומר לכל התורה לא ניחא ליה דת"ל מזבח רשעים ולומר דקרא ממעט מומר לדבר אחד גם זה לא יתכן דא"כ מן הבהמה מה רבה. אשר על כן ס"ל לתנא דברייתא דמכם מיעט מומר לדבר אחד כגון לע"ז או לחלל שבת דחמירי דהוי כמומר לכל התורה וקרא דמן הבהמה רבה שאר פושעי ישראל: אך עדיין לא נתקררה דעתי בכל זה דהא הרואה סוגית הגמרא יראה דמקרא דמכם ממעטינן מומר לע"ז ובפ' חלק ממעט ליה מזבח רשעים וא"כ קשה דלמאי איצטריך מכם למעט מומר לע"ז דת"ל מקרא דזבח רשעים ודוחק לומר דאחר שלמדנו מקרא דמומר לע"ז הוי מומר לכל התורה א"כ שפיר מימעיט מזבח רשעים דמה לי מומר לכל התורה מה לי מומר לע"ז כולם שוים לרעה וקרינן בהו זבח רשעים תועבה. ודע שמה שכתבתי לעיל דמומר לכל התורה דשוה למומר לדבר אחד ומביא קרבן על אותו חטא אף שקיימתיו מסברא שוב ראיתי הדבר מפורש בחידושי הרשב"א לחולין וז"ל קשיא לי אמאי לא אוקמה במומר לדבר אחד ואשמעינן שאין מקבלין ממנו לאותו דבר שהרי לכ"ע משמע דמומר לאכול חלב אין מקבלין ממנו קרבן על החלב ורישא דמומר לכל התורה כולה ומציעתא במומר לנבילות שמביא קרבן על הדם וסיפא במומר לאכול חלב שאין מקבלין ממנו קרבן על החלב ויש לומר דא"כ היינו רישא דמאחר דגלי לן קרא דמומר לכל התורה כולה אין מקבלין ממנו קרבן לאחת מן העבירות פשיטא דלאותה מצוה שהוא מומר לה שאין מקבלין ממנו עליה ע"כ. הרי לך הדבר מפורש ככל אשר כתבנו: ודע שקושית הרשב"א הלזו לא יכולתי להולמה שכתב דאימא דמיירי במומר לדבר אחד שאין מקבלין ממנו לאותו דבר כו' דהא חלוקות אלו לא שייכי אלא גבי קרבן חטאת דבא על חטא אך בעולה לא שייכי חלוקות אלו ובריתא זו בעולה מיירי דהא קראי דעולה קא דריש וכדאיתא בגמרא ואולי סמך הרב על אותה סוגיא דפרק ג' דיומא דף ל"ו דמוכח מינה דעולה נמי באה על חטא וכ"כ רבינו בסוף פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות וחלב ודם לאו דוקא אלא לדוגמא בעלמא נקטינהו וצ"ע: ודע שמדברי התוס' דשבועות שכתבנו לעיל מוכח מדבריהם דהא דאמרינן דמומר לעבירה אחת דאינו מביא קרבן על אותו חטא בפעם אחת שעשה אותה עבירה במזיד נקרא מומר לאותה עבירה ומש"ה הוקשה אלינו דאיך יתיישב לרבינו אותה בעיא דטימא עצמו במזיד וצדדנו כמה צדדים ליישבם. שוב ראיתי שרבינו חולק בזה וס"ל דלא מיקרי מומר לאותה עבירה

בפעם אחת שהרי בהל' מעשה הקרבנות כתב היה מומר לעבירה והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה בין להכעיס בין לתיאבון אין מקבלין ממנו קרבן לאותה עבירה ע"כ. והנה הנך רואה כמה תנאים התנה כדי שיקרא מומר לאותה עבירה ולפי זה לא קשיא כלל מההיא דאיבעיא לן טימא עצמו במזיד מהו דלעולם דאתיא כפשטה ואפ"ה מביא אח"כ קרבן על מה שנעלם ממנו דבשביל מה שטימא עצמו במזיד פעם אחת לא מיקרי מומר לאותה עבירה ושפיר קרינן ביה שב מידיעתו. וכ"ת ע"כ לא קאמר רבינו אלא אליבא דת"ק דלא דריש דרשא דאינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו אלא דדריש מכם להוציא את המומר משום הכי ס"ל דמומר לא מיקרי בשביל שעשה דבר עבירה פעם אחת אבל אליבא דר"ש כיון שאכל חלב פעם אחת במזיד שוב אינו מביא קרבן על אותו חטא משום דלא קרינן ביה שב מידיעתו. ובזה ניחא דלא הביאו התוספות כשהקשו עלה דטימא עצמו במזיד אלא דרשא דר"ש דשב מידיעתו כו'. אך כד מעיינינן שפיר נראה דהא ליתא דא"כ מה הקשו בגמרא בחולין ובהוריות מאי בינייהו הא טובא איכא בינייהו דלת"ק בעינן שיורגל באותה עבירה ולר"ש בפעם אחת שעבר עבירה במזיד לא קרינן ביה שב מידיעתו אלא ודאי דאין חילוק בזה בין ת"ק לר"ש: ודע שזה שכתבנו לדעת רבינו דמומר לא מיקרי אלא מי שהורגל לעשות אותה עבירה, מלבד מה שכתב כאן עוד ראיתי שכתב כן בפירוש בפ"ד מהל' שחיטה הלכה י"ד וז"ל ישראל מומר לעבירה כו' וצריך ישראל כשר לבדוק לו הסכין כו' מי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות של תורה הרי זה שוחט בינו לבין עצמו ע"כ. וכתב שם מרן סברת רבינו היא דע"כ לא קאמר רבא ההיא דבודק סכין ונותן לו אלא בישראל מומר שפירוש מומר הוא שהוא מועד לעבור על המצוה ההיא ופרק עולה מעל צוארו אבל מי שהוא פסול לעדות בשביל שפעם אחת עבר על אחת מהמצות הרי זה שוחט לעצמו ובודק לעצמו ע"כ. הרי לך מבואר דמומר לא הוי בשביל שעבר פעם אחת עבירה אחת: ודע שמדברי רבינו נראה דדוקא במומר לעבירה אחת דאמרינן שאינו מביא קרבן על אותו חטא בזה הוא שהתנה דבעינן שיהיה מורגל בעבירה זו ואך במחלל שבת או עובד ע"ז דקי"ל דהוי מומר לכל התורה ואין מקבלין ממנו שום קרבן בזה ס"ל לרבינו דבפעם אחת שחלל שבת או שעבד ע"ז נעשה מומר לכל התורה כולה אך מדברי מרן שכתב בהל' שחיטה דפירוש מומר הוא שהוא מועד לעבור על המצוה ההיא כו' נראה דגם בע"ז ובחילול שבת לא מיקרי מומר לכל התורה אלא במועד לעבור על המצוה ההיא. ולפי זה מ"ש שם רבינו מי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות של תורה הוא כולל כל העבירות אפילו עבד ע"ז או חלל שבת דכל שאינו מועד לזה פסול לעדות מיקרי ושחיטתו כשרה

ואין הפרש בין ע"ז ושבת לשאר עבירות אלא במומר דהיינו מועד לכך דבע"ז ושבת שחיטתו נבלה משום דהוי מומר לכל התורה כולה אבל במומר לאחת משאר עבירות כל שישראל בודק את הסכין שחיטתו כשרה אבל בפסול בלבד כלומר שלא הורגל לכך אין הפרש ביניהם אלא אף בע"ז ושבת שחיטתו כשרה אף שלא בדקו לו סכין ואף אם נפשך לומר דמ"ש רבינו מי שהוא פסול כו' דלא מיירי בע"ז ושבת מ"מ מ"ש דמומר לע"ז או לשבת דהרי הוא כעכו"ם ושחיטתו נבילה לא מיירי אלא במי שהוא מועד לכך דהא פירוש מומר אינו אלא מועד לאותה עבירה אלא דאפשר דמי שהוא פסול לעדות בסיבה שעבד ע"ז או שחלל שבת נהי דאין שחיטתו נבילה כשחיטת עכו"ם מ"מ בעינן שישראל יבדוק לו סכין ויתן לו דומיא דמומר לשאר עבירות. ולפ"ז יש חילוק בין ע"ז ושבת לשאר עבירות בין שיהיה מומר בין שיהיה פסול, אך לכל הפירושים מאי דאמרינן דמומר לע"ז או לשבת דהוי מומר לכל התורה כולה הוא דוקא במומר שפירושו מועד לכך ולפ"ז לא ידעתי כוונת רבינו בהל' מעשה הקרבנות למה במומר לעבירה אחת הוצרך לפרש דבעינן שיהיה מורגל ולא הספיק לו במ"ש מומר ואילו גבי מומר לע"ז או לחלל שבת סתם הדברים ולא פירש דבעינן שיהיה מורגל בכך:

ודע שזה שכתבנו דמאי דאמרינן דמומר לע"ז או לחלל שבת דהוי מומר לכל התורה שהוא דוקא במי שהורגל בכך הוא מחלוקת קדום בין אבות העולם. והנה התוספות בפ"ק דחולין דף י"ד עלה דההיא דאמרינן השוחט בשבת וביוה"כ שחיטתו כשרה הקשו דאיך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו. וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעא ועי"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר ע"כ. הרי דס"ל דבשביל פעם אחת שחלל שבת לא הוי מומר אף שחלל בפרהסיא והוא הדין בע"ז דבשביל פעם אחת לא הוי מומר לכל התורה כולה דהא התוספות הכריחו חילוק זה מההיא דשוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז דאמר ר"ל דשחיטתו מותרת ואע"ג דזה מיקרי עובד ע"ז וגברא בר קטלא. ואם איתא דבפעם אחת מיקרי מומר לכל התורה איך שחיטתו מותרת ת"ל דשחיטת עובד ע"ז פסולה אלא ודאי דמשום פעם אחת לא מיקרי מומר, ואין לומר דשאני התם דבאותה השחיטה שהוא נעשה מומר מש"ה הוא דאמרינן דשחיטתו כשרה כגון השוחט בשבת או השוחט לזרוק דמה לע"ז דקודם שחיטה זו לא חלל שבת ולא עבד ע"ז והשחיטה עם חילול שבת ועבודת ע"ז באים כאחד ומש"ה שחיטתן כשרה אבל לעולם דאם שחטו בשבת או ששחטו לזרוק לע"ז אם שחטו עוד שחיטתן פסולה אף שלא חללו שבת ולא עבדו ע"ז כי אם פעם אחת מ"מ מיקרי מומר לכל התורה. הא ליתא שהרי התוס' הכריחו עוד סברתם מההיא דאוקימנא בסוף פ"ב דחולין למתני' דשנים

אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר דשחיטתו פסולה בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו ת"ל דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא ע"כ. הרי הדבר מבואר דס"ל דמי שחלל שבת או עבד ע"ז פעם אחת דלא חשיב מומר לכל התורה כולה ובפרק הדר דף ס"ט כתבו דמאי דאמרינן דמומר לחלל שבת דהוי מומר לכל התורה אינו אלא באדם הרגיל לחלל שבתות ואינו נזהר בכך ודברי התוס' הללו הם יותר כוללים ממ"ש בחולין ואפשר דאפילו בפעם אחת או שתים לא הוי מומר לכל התורה. ומתשובת הרשב"א שהביא מרן בטור י"ד סימן קי"ט נראה דס"ל דבעינן שיוחזק ג' פעמים בחלול שבת ואז עושה יין נסך משום דהוי מומר לכל התורה אבל בפעם אחת או שתים אינו עושה יין נסך אך מדברי רש"י בפרק הדר נראה דס"ל דבפעם אחת שחלל שבת חשיב כמומר לכל התורה. וכבר הביא מחלוקת זה מרן בטור א"ח ריש סימן שפ"ט יע"ש. והר"ן בריש חולין עלה דמתניתין דהשוחט בשבת כתב ודוקא בשוגג או אפילו במזיד בששחט בצינעא דאילו בפרהסיא ובמזיד הא קי"ל דמומר לחלל שבת בפרהסיא שחיטתו פסולה. אבל בתוס' כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו כשרה שאינו נעשה מומר אלא משחיטה ראשונה ואילך ע"כ. והנה התירוץ הראשון הוא כפי סברת רש"י דאית ליה דבפעם אחת נמי נעשה בו מומר ועיין בחידושי הרשב"א עלה דמתני' דהשוחט בשבת. וראיתי בהג"א בריש חולין וז"ל פעמים ושלש אסור לאכול משחיטתו דה"ל כמו עכו"ם מיהו אותה שחיטה שנעשה בה מומר אינה אסורה ומה שישחוט אחרי כן אין ראיה ברורה להתיר אע"ג שלא עבד ע"ז אלא פעם אחת ע"כ. ונראה דהגהה זו קאי עלה דמומר לע"ז או לחלל שבת דהוי מומר לכל התורה ונקט בתחלה הדינים המוסכמים וזהו שכתב דאם חלל שבת או עבד ע"ז פעמים ושלש פשיטא לן דאסור לאכול משחיטתו והיינו כדברי התוספות דפרק הדר דלא הוי מומר אלא ברגיל בכך וס"ל דבתלתא הויא חזקה וכמ"ש בשם הרשב"א ז"ל וכן נמי אותה שחיטה שנעשה בה מומר פשיטא לן דאינה אסורה כלומר דאף אם נאמר דהלכתא כרש"י דבפעם אחת נמי נעשה מומר מ"מ אותה השחיטה שנעשה בה מומר לכ"ע כשרה ובזה ניחא מתני' דהשוחט בשבת דקתני שחיטתו כשרה וניחא נמי ההיא דהשוחט לזרוק דמה לע"ז דקאמר ר"ל דשחיטתו מותרת וכבר לעיל צדדנו צד זה אך מאי דמספקא לן הוא מה שישחוט אחרי כן דאין בידינו ראיה ברורה להתיר דאפשר דהלכתא כרש"י דבפעם אחת נמי נעשה מומר או הלכתא כתוספות דעירובין דבעינן שיהיה רגיל בכך, ועיין בהג"א עלה דמתניתין דהשוחט בשבת יע"ש: ודע שכפי מה שרצינו לדקדק מדברי רבינו דהל' מעשה הקרבנות נמצא דסברת רבינו והתוס' הם סברות הפוכות

דלדעת התוספות הא דאמרינן דמומר לחלל שבת או לעבוד ע"ז דהוי מומר לכל התורה בפעם אחת פשיטא דלא הוי מומר אפי' בפעם אחת נמי מדברי התוספות דעירובין נראה דס"ל דלא הוי מומר אלא ברגיל בכך אך במומר לדבר אחד דחשבינן ליה כמומר לאותו דבר כגון מומר לחלב דאינו מביא קרבן על החלב בהך מלתא בפעם אחת לבד שאכל חלב במזיד נעשה מומר לחלב ואינו מביא קרבן על החלב וכמו שהוכחנו לעיל מדבריהם ממה שכתבו בשבועות וסברתם הלזו היא סברא המתיישב על הלב דודאי יש לחלק בין כשהוא מומר לדבר אחד ואנו רוצים לעשותו מומר לדבר אחר דאז בעינן שיהיה רגיל ומועד לכך אבל לעשותו מומר לאותו דבר שנחשד בו בפעם אחת שנחשד בו סגי. ומרן ז"ל בטור י"ד סימן ב' כתב דאף לדעת רבינו דמחלק בין מומר לפסול לענין שחיטה הוא דוקא בעבירה אחרת אבל באותו דבר עצמו כגון שהוא פסול מחמת שאכל נבילה אע"פ שאינו מועד לכך כיון דחשוד הוא לאותו דבר צריך לבדוק לו סכין ע"כ. ומצינו ג"כ דמומר לחלל שבת דהוי מומר לכל התורה בעינן שיחלל שבת בפרהסיא וזה מוסכם מכל הפוסקים וכדאיתא בפרק הדר (דף ס"ט) אך לאותו דבר שנחשד בו אף שעבר בצינעא הוי מומר לאותו דבר, הרי דיותר בנקל נעשה מומר לאותו דבר שנחשד בו ממה שיעשה מומר לעבירה אחרת שלא נחשד בה. אך סברת רבינו לפי מה שכתב בהל' מעשה הקרבנות היא בהפך דמומר לחלב אינו מומר לחלב כי אם הרגיל ומועד לחלב אך במומר לע"ז או לחלל שבת בפעם אחת שחלל שבת או שעבד ע"ז נעשה מומר לכל התורה. והנה מלבד שהדין שכתב דמומר לחלב אינו מומר לחלב כי אם ברגיל מצד עצמו הוא קשה בעיני דלאותו דבר שנחשד בו לא בעינן רגיל וכמו שכתבנו לעיל בשם מרן מה שנראה מדבריו דגבי ע"ז ושבת לא בעינן רגיל הוא דבר מתמיה בעיני דמלבד שדבריו בהל' שחיטה נראים הפך מזה וכמ"ש לעיל הדבר מצד עצמו הוא תמיה שנאמר שיותר בנקל נעשה מומר לכל התורה ממה שנעשה מומר לאותו דבר והדבר צריך אצלי תלמוד. ועיין במוהריק"ו שורש ק"ס שהאריך הרבה בפרטי דינים הללו שכתבנו דמי שחלל שבת או עבד ע"ז אם נעשה מומר בפעם אחת ע"ש:

ודע דבמה שכתבנו לעיל דלדעת התוספות הא דאמרינן דעובד ע"ז או מחלל שבת דהוי מומר לכל התורה דהוא דוקא במועד לכך, נראה דדוקא לשאר דברים כגון גבי עירוב ושחיטה הוא דאמרינן דבעינן שיהיה מועד לכך אבל לענין קרבן כל שעבד ע"ז אפילו פעם אחת או שחלל שבת אינו מביא קרבן על שגגתו דהא בפרק חלק גבי עיר הנדחת אמרינן דקדשי מזבח ימותו משום זבח רשעים ור"ל לא פליג אלא בדמים אבל בקרבן גופיה מודה דאינו קרב משום זבח רשעים ומסתמא לא מיירי בשהורגל לעבוד ע"ז אלמא

דאפילו בפעם אחת אמרינן גבי קרבן זבח רשעים. אך קשה מסוגיא דפ"ק דחולין דהקשו לרב ענן דקאמר דמומר לע"ז אינו מומר לכל התורה מברייתא דמיעט גבי קרבן מומר לנסך יין אלמא מומר לע"ז הוי מומר לכל התורה כולה ואסיקו לרב ענן בתיובתא ולפי מה שכתבנו מאי קושיא הא ע"כ יש לחלק בין שחיטה לקרבן ורב ענן בשחיטה קאי. וסבור הייתי לומר דדוקא גבי עיר הנדחת שייך לומר זבח רשעים אף שלא עבדו אלא פעם אחת משום דכיון שהודחו רובם הוי דבר של פרסום גדול ומש"ה קרינן בהו זבח רשעים. ותבלין יש לזה שלא מצאתי בשום מקום שיאמרו דמי שנהרג על שעבד ע"ז דקדשיו ימותו משום זבח רשעים (א"ה עיין לקמן ד"ה ודע דהא דאין מקבלין קרבן מן המומר כו' יע"ש) אלא ודאי דמשום פעם אחת שעבד ע"ז לא קרינן ביה זבח רשעים ושאני עיר הנדחת שהודחו רוב העיר. אך דוחק גדול הוא בעיני לחלק בין יחיד לרבים לענין זה: עוד עלה בדעתי לומר דקושית הגמרא דפ"ק דחולין היא במדרגות וה"ק אי אמרת בשלמא דמומר לע"ז הוי מומר לכל התורה היינו דגבי קרבן נחתינן חד דרגא ואמרינן דאפילו מי שאינו מומר אלא שעבד פעם אחת ע"ז אין מקבלין קרבן ממנו אלא אי אמרת דמומר לע"ז אפילו ברגיל אינו מומר לכל התורה אמאי גבי קרבן אין מקבלין ממנו וגם זה הוא דוחק בעיני וכמו שיראה הרואה בסוגית הגמרא. אשר ע"כ נ"ל דודאי ברייתא דמכם דמיעט מומר לע"ז לא מיירי אלא ברגיל בכך דאז הוא דהוי מומר לכל התורה כולה. אך במי שאינו רגיל אלא שפעם אחת עבד ע"ז לא מימעיט מקרא דמכם דהא קרא לא מיעט אלא מומר לכל התורה וכל שלא הורגל בכך לא הוי מומר לכל התורה אך נהי דלא מימעיט מקרא דמכם מ"מ אין מקבלין ממנו משום זבח רשעים וכ"ת מנ"מ דלא מימעיט מקרא דמכם כיון דסוף סוף הוי זבח רשעים הא ל"ק דהא חילוק גדול יש ביניהם דהיינו היכא דעבד תשובה בשעת הבאת קרבן ובשעת חיוב קרבן עבד ע"ז דאי משום זבח רשעים כל שעשה תשובה מקבלין ממנו אף שבשעת החיוב לא היו מקבלין ממנו משום דהיה זבח רשעים אך כל שבשעת החטא היה מורגל לעבוד ע"ז דמימעיט מקרא דמכם אף שעשה תשובה אין מקבלין ממנו דהרי באותה שעה היה מומר לכל התורה ואע"ג דהאי קרא מיירי בעולת נדבה ולא במביא קרבן על חטא מ"מ שמעינן מיניה דכיון דקרא מעטו משום דהוי מומר לכל התורה א"כ כל שבשעת חיוב הקרבן היה מומר לכל התורה שוב אינו מביא קרבן על אותו חטא. ובזה ניחא מה שדקדקנו לעיל (דף י"ג) (א"ה תמצאנו לקמן) על מ"ש התוספות בפ"ק דקדושין עלה דמימרא דר"י דאכל חלב דנדחה כשנעשה מומר משום זבח רשעים וכ"נ מדבריהם בפרק נגמר הדין וכמו שהארכנו בזה שם דלמה להו לתוספות טעמא דזבח רשעים ת"ל מקרא דמעם הארץ ונכנסו שם בכמה

דוחקים ליישב כל זה. אך כפי מה שכתבנו ניחא דהתוס' אזלי לשיטתם דבפעם אחת שעבד ע"ז לא הוי מומר לכל התורה ולא מימעיט מקרא דמעם הארץ ור' יוחנן סתמא קאמר והמיר דהיינו אפילו שלא עבד ע"ז אלא פעם אחת ומש"ה הוצרכו לטעמא דזבח רשעים. וכן גבי עיר הנדחת אין למעט אלא מטעם זבח רשעים וכדכתיבנא ורש"י דקאמר במילתיה דר"י דנדחה הקרבן משום דכתיב מעם הארץ פרט למומר וכ"כ גבי עיר הנדחת בפרק נגמר הדין לטעמיה אזיל דאית ליה דאפילו בפעם אחת שעבד ע"ז נעשה מומר לכל התורה ומש"ה לא איצטריך לטעמא דזבח רשעים וההיא דפרק חלק דממעט קדשי עיר הנדחת משום זבח רשעים כבר עמדנו על כל זה שם וישבנו כל הסוגיא לדעת רש"י יע"ש. ובזה א"ש דברי רבינו דפרק ג' מהל' מעשה הקרבנות דגבי מומר לאותה עבירה התנה שהוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה וגבי מומר לע"א או לחלל שבת לא התנה כל התנאים הללו משום דגבי מומר לע"ז אף שאינו מורגל בכך מ"מ אין מקבלין ממנו משום דהוי זבח רשעים ומש"ה סתם וכתב דמומר לע"ז או לחלל שבת אין מקבלין ממנו אך במומר לאותה עבירה התנה בזה תנאים אבל לעולם דגם רבינו מודה לסברת התוס' דלא הוי מומר לכל התורה כי אם במועד לחלל שבת או לעבוד ע"ז אבל בפעם אחת לא וכמו שדקדקנו לעיל מדבריו דבהלכות שחיטה ולפ"ז ליכא פלוגתא בין סברת רבינו לסברת התוספות בענין מומר לע"ז או לחלל שבת דאליבא דכולהו לא הוי מומר לכל התורה בפעם אחת אך לענין קרבן בפעם אחת נמי אין מקבלין ממנו ולא פליגי אלא במומר לאותה עבירה וכמ"ש לעיל ואליבא דרש"י בפעם אחת שעבד ע"ז או שחלל שבת בפרהסיא הוי מומר לכל התורה כולה וכמ"ש בפרק הדר דף ס"ט יע"ש:

ודע דכפי מה שכתבנו דבפעם אחת לא הוי מומר אלא שאעפ"כ אין מקבלין ממנו משום זבח רשעים הייתי סבור לחלק ולומר דדוקא גבי ע"ז איתא להאי טעמא דזבח רשעים אך במחלל שבת אף דברגיל חשיב כמומר לכל התורה דומיא דעובד ע"ז מ"מ באינו רגיל אפשר דיש לחלק ביניהם משום דלא שייך זבח רשעים כי אם בע"ז וכבר צדדנו צד זה לעיל. אך כפי מה שרצינו לדקדק מדברי רבינו דהל' מעשה הקרבנות נראה דיש להוכיח דאפי' מי שחלל שבת פעם אחת קרינן ביה זבח רשעים דאי לא תימא הכי אכתי תיקשי דאמאי גבי מחלל שבת לא התנה כל התנאים שהתנה גבי מומר לאותה עבירה אלא ודאי דס"ל דאף שחלל שבת פעם אחת אין מקבלין ממנו משום דהוי זבח רשעים: ודע דכפי מ"ש דמאי דכתבו התוספות במילתיה דר"י טעמא דזבח רשעים הוא משום דמיירי אפי' בשלא עבד ע"ז כי אם פעם אחת ומש"ה איצטריכו לטעמא דזבח רשעים וכן כתבנו לעיל דהיכא דעשה תשובה מקבלין ממנו אף חטא שחטא כשעבד ע"ז דאז לא היו מקבלין

ממנו משום זבח רשעים אם כן דין זה דר"י הוה מצי למנקטיה במי שהמיר ואח"כ אכל חלב והפריש קרבן וחזר בו דמטעמא דדחייה אינו קרב אלא דרבותא אתא לאשמועינן דאפילו שחטא בעודו כשר אפ"ה כל שהפריש בעודו מומר נדחה אי נמי כמ"ש התוס' בפ"ק דקדושין ובפ' נגמר הדין דאורחא דמלתא נקט דאין דרך מומר להפריש קרבן ועוד דבעי למימר המיר דומיא דנשתטה וכמ"ש התוספות שם יע"ש, ואע"ג דמדברי התוספות משמע דלא הוקשה להם אלא דאמאי נקט דההפרשה היתה בעודו כשר דהוי נראה ונדחה ונראה ולא נקט דההפרשה היתה בעודו מומר דהוי דחוי מעיקרו אבל על אכילת החלב דהיתה בעודו כשר לא הוקשה להם דאמאי לא נקט ר"י מלתיה כשאכילת החלב היתה לאחר ההפרשה. ולפי מ"ש הוי מצי ללמד דין זה דדחיה אף בשאכילת החלב היתה אחר שהמיר. ומיהו אפשר לומר דהתוספות לא הוקשה להם ממאי דנקט ר"י אכילת החלב בעודו כשר משום דאפשר רבותא אתא לאשמועינן דאף דחיוב הקרבן חל עליו שהרי אכל בעודו כשר אפ"ה אמרינן הואיל ונדחה נדחה. אך מה שהוקשה להם הוא דנהי דנקט אכילת החלב בעודו כשר לרבותא מ"מ הפרשת הקרבן הוה ליה למינקטיה בעודו מומר דהוי רבותא טפי דהוי דחוי מעיקרו ותירצו וכמו שיע"ש. שוב ראיתי בפ"ה דתמורה (דף נ"ו) ד"ה ש"מ שכתבו התוספות דאשכחנא דחוי מעיקרו קדוש קדושת הגוף כגון מומר שאכל חלב והפריש קרבן עליו וחזר בו דהוי דחוי מעיקרו ע"כ. ופשט דבריהם נראה שאכילת החלב היתה אחר שהמיר ואפילו הכי אתי עלה מטעם דחייה וע"כ טעמא דנדחה הוא מזבח רשעים וכגון שלא הורגל בע"ז דאי לא תימא הכי פשיטא דאפילו לא הפריש נמי אין מקבלין ממנו על מה שחטא בעודו מומר וכמ"ש בפ"ק דחולין יע"ש:

ודע דבמומר שחטא בשגגה בעודו מומר שאינו מביא קרבן על אותה שגגה זה פשוט בכמה מקומות וכבר הארכנו לעיל בכל פרטי דין זה יע"ש. והשתא נבאר היכא דשגג בעודו כשר ושוב נעשה מומר. והנה גם זה פשוט בגמ' דאינו מביא קרבן בעודו מומר אף על חטא שחטא בעודו כשר. ומיהו אף לפי מ"ש לעיל דאם שגג בעודו מומר דאפילו עשה תשובה דאינו מביא כיון שהחטא היה בעודו מומר מיהו אם חטא בעודו כשר ונעשה מומר וחזר ועשה תשובה פשיטא דמביא קרבן וזה מתבאר מההיא דאמרינן בפ"ק דכריתות (דף ז') ובפ"ג דהוריות (דף י"א) ובפ"ו דסנהדרין (דף מ"ז) ובפ"ק דזבחים (דף י"ב) אמר ר"י אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה נדחה ע"כ. ודוקא משום דהפרישו בעודו מומר בזה הוא דס"ל לר"י דאינו מביאו אפילו לאחר שחזר בו משום דכיון דנדחה נדחה אבל אם לא הפריש בעודו מומר פשיטא דלכ"ע מביא אותו

לאחר שחזר בו כיון דבשעת החיוב היה כשר ובשעת הפרשה הוא כשר ימים שבינתים אינם מעלים ומורידים כלל ומה גם דאפילו בהפריש כשהוא מומר לא קי"ל כר"י אלא יקריבנה בעצמה לפי שאין ב"ח נדחין כמו שפסק רבינו פ"ג מהלכות אלו הלכה ח' יע"ש. ודע דלר"י אין הפרש בין אם הפריש הקרבן כשהוא כשר אח"כ המיר להיכא דהפריש כשהוא מומר ואח"כ חזר בו דבין דחוי מעיקרו בין נראה ונדחה וחזר ונראה יש דחוי וכן כתבו התוספות בפ"ק דקדושין דף ז' ד"ה שמע ובפ"ו דסנהדרין יע"ש. ובטעמא דמלתא דאמרינן דהמומר אינו מביא קרבן אף על מה שחטא בעודו כשר פירש רש"י בפרק קמא דזבחים דנפקא לן מההיא דאמרינן בפרק קמא דחולין מעם הארץ פרט למומר. ואע"ג דכפי מה שכתבתי לעיל האי קרא בחטא בעודו מומר מיירי מ"מ ס"ל לרש"י דכיון דשמעינן מקרא דאינו מביא קרבן על מה שחטא בעודו מומר אלמא דמומר לאו בר קרבן הוא ממילא שמעינן דמומר אינו מביא קרבן אף על מה שחטא בעודו כשר כיון דהשתא לאו בר קרבן הוא, ואפשר דמאי דאמרינן פרט למומר הוא כולל בין למי שהיה מומר בשעה שחטא בין למי שהוא מומר בשעת הבאת הקרבן ומה גם כפי מה שצדדנו אליבא דרבינו דאם שגג בעודו מומר וחזר בו דמביא קרבן בעודו כשר דלפי זה אין חלוק בין חטא בעודו מומר לחטא בעודו כשר דהכל תלוי בשעת הבאת הקרבן דאם הוא כשר מקבלין ממנו אף שהיה מומר בשעה שחטא ואם הוא מומר אין מקבלין ממנו אף שהיה כשר בשעה שחטא ולפי זה קרא דמעם הארץ דממעטינן את המומר לא מיירי בשהיה מומר בשעה שחטא אלא במומר בשעת הבאת הקרבן דבזה הדבר תלוי ואם כן קרא דמעם הארץ מיעט מי שהוא מומר בשעת הבאת הקרבן בין שהיה מומר בשעה שחטא בין שהיה כשר:

וראיתי להתוספות בפרק קמא דקדושין שהביאו מימרא הלזו דרב יהודה וכתבו דאכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה כשהמיר משום דזבח רשעים תועבה נדחה ע"כ. ואיכא לעיוני טובא בדברי התוספות הללו דלמה לן טעמא דזבח רשעים ת"ל מקרא דמעם הארץ, ואפשר דס"ל דהאי קרא לא מיירי אלא בשחטא בעודו מומר אבל אם חטא בעודו כשר דחל עליו חיוב קרבן לא מימעיט מהאי קרא אלא מקרא דזבח רשעים. אך קשה דת"ל מקרא דמכם דכתיב גבי עולת נדבה דממעטינן את המומר ולומר דגם קרא דעולת נדבה מיירי במביא עולה על חטא שחטא בעודו מומר כגון עשה ולא תעשה הניתק לעשה וכמו שצדדנו צד זה לעיל ליישב דברי הרשב"א שבחידושיו זה הוא דוחק גדול בעיני. ואפשר לומר דעדיין מקרא דמכם לא למדנו דמי שחייב בקרבן בעודו כשר דבשביל שהמיר שיפטר ממנו ועולה שאני שלא היה לו שעת חיוב, באופן

דקרא דעולה וקרא דחטאת ליכא למילף מיניהו למי שנתחייב בקרבן בעודו כשר ושוב המיר שלא יביא את קרבנו ומש"ה איצטריכו התוספות לטעמא דזבח רשעים וכי תימא א"כ למה לי קרא גבי חטאת ועולה ת"ל מהך קרא דזבח רשעים וכבר עמדו התוספות בזה בפ"ק דחולין. ומה שיש לשאת ולתת בהם כבר הארכתי בזה לעיל יע"ש. א"נ אפשר לומר דהתוספות אזלי לשיטתם דקראי לא איצטריכו למביא קרבן בעודו מומר דהתם פשיטא דזבח רשעים תועבה אלא דקראי אתי לאשמועינן דאפילו עשה תשובה דלא מהני ומש"ה הכא דקיימי היכא דלא עשה תשובה לא הוצרכו לקראי דחטאת ועולה דת"ל משום דזבח רשעים תועבה. אבל לפי האמת אין הכי נמי דמקראי דחטאת ועולה נמי איכא למעוטי שאין מקבלין קרבן מן המומר אף על חטא שחטא בעודו כשר אלא דכיון דקראי לא איצטריכו להאי מלתא מש"ה לא הביא התוספות הנך קראי. אך רש"י ז"ל הביאם כיון דסוף סוף שפיר ילפינן מהנך קראי דאין מקבלין שום קרבן מן המומר באופן דאין בין דברי רש"י לדברי התוספות ולא כלום. ובפרק נגמר הדין הביאו מימרא זו דר"י דאכל חלב ואמרינן עלה אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא היו בה קדשים קדשי מזבח ימותו קדשי בדק הבית יפדו והוינן בה אמאי ימותו כיון דאיקטיל הויא להו כפרה וליסקו לגבוה לאו משום דאמרינן הואיל ונדחו ידחו ע"כ. ופירש רש"י היו בה קדשים בעיר הנדחת אינם נשרפים עם שללה וכו' ומיהו מיקרב לא משום דכתיב זבח רשעים תועבה ואם קדשי מזבח הם ואפי' עולות ושלמים נדבה ימותו כו' ומדקתני ימותו ש"מ משום דנדחו מהקרבה כשהמירו בעליהם הוא דמומר לע"ז לא מקבלינן שום קרבן מיניה כדאמרינן בהכל שוחטין והואיל ונדחו ידחו דאי משום זבח רשעים הוא כיון דאיקטול אית להו כפרה עכ"ד. ואיכא לעיוני טובא בדברי רש"י הללו דמעיקרא בדברי ר"י הביא דרשה דפ"ק דחולין דמעם הארץ למעט המומר ואח"כ גבי מתני' דעיר הנדחת כתב דמיקרב לא משום דכתיב זבח רשעים תועבה ואח"כ בדברי רב יוסף פירש דטעמא דנדחו מהקרבה כשהמירו בעליהם הוא משום ההיא דפ"ק דחולין וסיים בדבריו וכתב דאי משום זבח רשעים הוא כיון דאיקטלו אית להו כפרה. וקשה דלפי מאי דהוה ס"ד דהני לית להו כפרה ואפילו לאחר מיתתם חשיבי כמומרים למה לי לטעמא דזבח רשעים ת"ל מקרא דמעם הארץ פרט למומר. והנראה אצלי בכוונת דברי רש"י הוא דלעולם ס"ל דכל שהוא מומר בשעת הקרבה פשיטא דאין מקריבין קרבנו וכדאמרינן מעם הארץ פרט למומר וזהו דבדברי ר"י הביא דרשא זו אך ס"ל לרש"י דגבי עיר הנדחת אף אם היינו אומרים דלאחר דאיקטלו נמי לית להו כפרה ועדיין דין מומרים אית להו מ"מ אין למעט קרבנם דלא ליסקו לגבוה משום קרא דמעם הארץ משום דמקרא זה אין למעט אלא דמן

המומר בעודו בחיים אין מקבלין ממנו קרבן כיון שהוא מומר אך לאחר שמת אף שמת מתוך רשעו ואין לו כפרה מ"מ מקריבים קרבנו שהרי אין אנו מקבלין אותו מהמומר שהרי כבר מת ובטל מן העולם וה"ל כדין עולות ושלמים שנמצאו בירושלים דמקריבים אותם אך משום דהוו זבח רשעים אין מקריבים אותם אף לאחר שמתו בעליהם ולפ"ז אי לאו רב יוסף ה"א דטעמא דמתני' דעיר הנדחת לאו משום דחיה הוא אלא משום דהני אף דאיקטול לית להו כפרה והוי זבח רשעים. וזהו דרש"י פירשה למתניתין כפי הס"ד דהיינו משום זבח רשעים ובא רב יוסף ואמר דטעמא דמתניתין הוא משום דכיון דהמירו נדחה קרבנם מקרא דכתיב מעם הארץ וכיון דנדחה ואף שמתו דליכא למעטם מקרא דמעם הארץ מ"מ כיון דנדחה נדחה וליכא למימר דנהי דמשום דרשא דמעם הארץ אין למעטם כיון שמתו מ"מ אפשר דטעמא דמתני' הוא משום זבח רשעים ומנ"ל לומר הואיל ונדחו ידחו לזה בא לומר ואמר דהא ליתא דכיון דאיקטול אית להו כפרה ולא שייך בהו לומר זבח רשעים ואם כן ע"כ דטעמא דמתני' הוא משום דנדחה בקרבנם בעודם בחיים משום דהמירו וכתיב מעם הארץ פרט למומר והואיל ונדחו ידחו, ובפ' חלק דף קי"ב אמרינן אמר מר קדשי מזבח ימותו ואמאי ימותו ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה ר"י אמר זבח רשעים תועבה ר"ל אמר ממון בעלים הוא עד כאן. והנה המתבאר מסוגיא זו ומדברי רש"י שם הוא דלכ"ע הקדשים עצמם אינם קרבים משום זבח רשעים ולא נחלקו ר"י ור"ל אלא בדמי הקדשים דר"י אית ליה דאהני טעמא דזבח רשעים אפילו לדמיהם ור"ל ס"ל כי אמרינן זבח רשעים תועבה ה"מ היכא דאיתנהו בעינייהו אבל הכא כיון דאשתני אישתני. ונראה דס"ל דעיר הנדחת לא הויא להו כפרה וכפשטה דמתני' דקתני אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעוה"ב או דס"ל דכל הרוגי בית דין כיון דבדין קא מיקטלו לא הוו להו כפרה וכסברת אביי בפ' נגמר הדין ומש"ה ס"ל דלא סלקו לגבוה משום דהוי זבח רשעים ור' יוחנן ס"ל דאהני האי טעמא אפי' לדמי הקרבן וכולהו פליגי אדרב יוסף דאית ליה דלא קרינן גבי עיר הנדחת זבח רשעים דכיון דאיקטול אית להו כפרה. אך קשה דרבי יוחנן דאית ליה הואיל ואידחי אידחי למאי איצטריך הכא גבי עיר הנדחת לומר דטעמא הוא משום זבח רשעים ת"ל דכיון דנדחה כשהמירו משום דכתיב מעם הארץ נדחה וכסברת רב יוסף וי"ל דס"ל לרבי יוחנן דהאי טעמא דהואיל ואידחי אידחי לא מהני אלא לגוף הקרבן שלא יקרב אך לדמיו לא אהני אך טעמא דזבח רשעים מהני אפילו לדמיו והא דאמרינן בפ' קמא דקדושין עלה דמימרא הלזו דרבי יוחנן וש"מ יש דחוי בדמים אין הכוונה לומר שכל דבר שנדחה מעל גבי המזבח כשם שנדחה הוא כן נדחו דמיו אלא הכוונה היא כמו שפירש רש"י

שם דיש תורת דחוי בדבר שאינו קדוש אלא לדמיו כו'. והריטב"א בחדושיו שם הביא פירוש רש"י זה וכתב דהתוספות פירשו דיש דחוי בדמים שכל דבר שנדחה מעל גבי המזבח כשם שנדחה הוא נדחו דמיו ודחה פירוש זה וקיים דברי רש"י והביא ראיות לומר דאף מאן דאית ליה דחיה הוא דוקא לגוף הקרבן עצמו אבל דמיו לא נדחו ויש בזה אריכות דברים לא עת האסף פה ובמקום אחר נאריך: ולפי מ"ש דברי רש"י והתוס' הוא מחלוקת רב יוסף ור"י ופליגי בתרתי דרב יוסף אית ליה דאנשי עיר הנדחת לא שייך בהו זבח רשעים משום דכיון דאיקטול אית להו כפרה וס"ל דטעמא דדחיה מהני אף לדמיו דהא לדידיה טעמא דמתני' הוא משום דחיה ואפ"ה קתני ימותו ולא תני ירעו משמע דאהני האי טעמא דדחיה אף לדמי הקרבן ור"י אית ליה דטעמא דדחיה לא אהני לדמי הקרבן ומש"ה לא קאמר דטעמא דקדשי עיר הנדחת הוא משום דאידחו אידחו משום דאכתי הוה קשה ירעו עד שיסתאבו וימכרו וס"ל דאנשי עיר הנדחת אף לאחר שנהרגו אין להם כפרה ומש"ה קאמר דטעמא דמתני' הוא משום זבח רשעים. וא"ת מאחר דאית ליה לר' יוחנן דאנשי עיר הנדחת אף לאחר שנהרגו אין להם כפרה א"כ אימא דטעמא דמתניתין הוא משום דכיון דאין להם כפרה ימותו משום דקרינן בהו מעם הארץ פרט למומר דנהי דאית ליה דטעמא דדחיה לא אהני לדמיו היינו היכא דאתינן עלה מטעם דחיה כגון היכא דעשה תשובה אבל בעודו מומר דלאו מטעם דחיה הוא כי היכי דהוא עצמו אינו נקרב הכי נמי דמיו וא"כ לדידיה דאית ליה דאף דאיקטול אין להם כפרה א"כ למה לי טעמא דזבח רשעים ת"ל דכיון דאין להם כפרה קרינן בהו מעם הארץ פרט למומר ואהני האי טעמא אפילו לדמיו. ואולי י"ל דס"ל לרבי יוחנן דכי מעט קרא מעם הארץ פרט למומר הוא דוקא לגוף הקרבן אבל לעולם דאם הפריש ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה. אך מקרא דזבח רשעים ס"ל דאימעוט אפילו דמיו ולפ"ז פליגי רב יוסף ורבי יוחנן מן הקצה אל הקצה דלרב יוסף אפילו אחר שעשה תשובה דאתינן עלה מטעם דחיה אהני טעמא דדחיה לדמיו גם כן ולר' יוחנן אפילו בעודו מומר דאימעוט מקרא דמעם הארץ לא אהני אלא לגוף הקרבן ולא לדמיו ולפי זה נפקא מינה טובא לדידן לענין דינא דנהי דלא קי"ל כר' יוחנן בדחיה וס"ל דאפילו הקרבן עצמו אינו נדחה משום דב"ח אינם נדחים וכמו שפסק רבינו מ"מ יש להסתפק במומר שהפריש קרבן דלכ"ע אין מקריבין אותו מקרא דמעם הארץ היכי ליעביד אם ימות או דלמא ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה, וכ"ת הרי אין כאן צד לספק כלל דפשיטא דימות משום טעמא דזבח רשעים דאהני אפילו לדמיו וכדאמר ר"י י"ל דמשכחת לה מלתא דאיכא משום מעם הארץ פרט למומר וליכא משום זבח רשעים כגון מי שחטא בעודו מומר וחזר בו

והפריש קרבנו אחר שחזר בו דמשום זבח רשעים ליכא ומשום מעם הארץ איכא וכמו שכתבו התוספות בפ"ק דחולין והארכנו בזה לעיל והשתא כפי סברת רב יוסף פשיטא דימות דהא איהו אית ליה דטעמא דעיר הנדחת הוא משום דכיון דאידחו אידחו ונהי דלא סבירא לן כוותיה היינו בטעמא דדחיה משום דס"ל דבעלי חיים אינם נדחים אך בעודו מומר אפשר דס"ל כוותיה דאפילו דמיו אינם קרבים. ולפי מה שכתבנו בסברת ר"י אפילו בעודו מומר הוא עצמו אינו קרב אבל דמיו קרבים וכעת לא מצאתי גלוי לדין זה. ומיהו נראה דאין הכרח לומר דר"י פליג אדרב גם בזה וס"ל דאפילו בעודו מומר דמיו קרבין וכי תימא א"כ הדרא קושיין לדוכתה דאמאי איצטריך ר' יוחנן לטעמא דזבח רשעים ת"ל מקרא דמעם הארץ י"ל דס"ל לר"י כמו שצדדנו לעיל אליבא דרב יוסף דקרא דמכם לא מיעט אלא למומר בעודו בחיים אבל לאחר שמת מקריבין קרבנו ולא קרינן ביה מעם הארץ פרט למומר דהא אין אנו מקבלין ממנו וכ"ת ת"ל דכבר נדחה קרבן זה בעודו בחיים משום דהיה מומר כבר כתבנו לעיל דר"י לית ליה טעמא דדחוי אצל דמים ומש"ה הוצרך לטעמא דזבח רשעים וכדכתיבנא. ולפי מה שכתבנו היה אפשר לומר דמאי דאמרינן בגמרא אליבא דר"ל אלא קדשי מזבח מאי יפדו אדתני סיפא כו' דמשמע דפשיטא ליה לתלמודא דאליבא דר"ל נמי הם עצמם אינם קרבים ולא הוצרך לתת טעם אלא לדמיהם היינו משום דס"ל דכיון דאידחו אידחו כסברת רבי יוחנן וס"ל דטעמא דדחייה לא מהני לדמיו וכדס"ל לר"י. ומש"ה אית ליה דנהי דהם עצמם אינם קרבים אבל דמיהם קרבים וס"ל דהני כיון דאיקטול יש להם כפרה ולא קרינן בהו זבח רשעים ומש"ה הוצרך לאוקומי מתני' בקדשים קלים. אך מדברי רש"י מוכח דמאי דפשיטא לן דאליבא דר"ל אינם קרבים הוא מטעמא דזבח רשעים, ומה שהכריחו לרש"י לפרש כן הוא מסוגית הגמרא דאמרינן דטעמא דר"ל דלא אמר כר"י הוא משום דלא שייך כאן זבח רשעים דכיון דאישתני אישתני אלמא דר"ל נמי מודה דהני אף דאיקטול רשעים נינהו וקרינן בהו זבח רשעים אלא דמ"מ דמיהם קרבים דכיון דאישתני אשתני ומש"ה פירש רש"י ז"ל דטעמא דפשיטא ליה לר"ל דהם עצמם אינם קרבים הוא משום זבח רשעים. אך קשה לי אעיקרא דמלתא דמנא ליה לסתמא דתלמודא דר"ל אית ליה דהם עצמם אינם קרבים מטעמא דזבח רשעים אלא דס"ל דה"ט דזבח רשעים לא אהני לדמיהם אימא דלעולם מודה ר"ל דטעמא דזבח רשעים אהני אף לדמיהם אלא דס"ל דאנשי עיר הנדחת כיון דאיקטול יש להם כפרה ולא קרינן בהו זבח רשעים אלא דס"ל דהם עצמם אינם קרבים משום דכיון דאידחו אידחו וס"ל דטעמא דדחיה לא אהני לדחות את הדמים וכמו שכתבנו לעיל דאית ליה לרבי יוחנן. ואפשר עוד לומר דר"ל אית ליה דקדשי קדשים הם

עצמם יקרבו דלית ליה דחיה כלל אצל ב"ח דהא סברא זו דר"י דאית ליה דחוי אצל ב"ח אינה מוסכמת ורבים חולקים עליו ולענין הלכה לא קי"ל כוותיה וא"כ אפשר דר"ל נמי ס"ל דליכא דחוי אצל ב"ח ולפי זה הם עצמם קרבים וא"כ מנא ליה לסתמא דתלמודא דר"ל ס"ל דהם עצמם אינם קרבים ומטעמא דזבח רשעים. וקושיא זו גדולה היא אלי:

והנראה אצלי על צד הדוחק הוא דסוגיא זו דפרק חלק ס"ל דאנשי עיר הנדחת אין להם כפרה אף לאחר דאיקטול או משום מתני' דקתני דאין להם חלק לעוה"ב או משום דס"ל כרב יוסף דכיון דבדינא מיקטלי אין להם כפרה. ומש"ה הקשו בתחלה ואמאי ימותו ירעו כו' ומדלא הוקשה להם אמאי לא יקרבו הם עצמם משמע דפשיטא להו דהם עצמם לא יקרבו משום זבח רשעים דס"ל דאף דאיקטול אין להם כפרה ועל זה באו ר"ל ור' יוחנן ליישב דאמאי לא אמרינן ירעו אבל במאי דלא אמרינן דהם עצמם יקרבו כולם שוים דטעמא הוא משום זבח רשעים וכדס"ל לסתמא דתלמודא. ומש"ה כשבאו לתת טעם לר"ל אמאי לא קאמר כר"י הוצרכו לומר משום דכיון דאישתני אישתני: והנה כל מה שהארכנו בזה הוא כפי דברי רש"י דפרק נגמר הדין וישבנו הסוגיא דפרק חלק כפי שיטתו. וראיתי לתוספות בפרק נגמר הדין שכתבו וז"ל הואיל ואידחו ידחו רב יוסף ס"ל כר"י דמפרש טעמא בחלק משום דזבח רשעים תועבה דאי כר"ל דמוקי לה בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים היא ע"כ אין הטעם משום דחויא אלא משום ממונם אבד דהני ממון בעלים הן וקצת תימה גבי המיר או נשתטה לא יועיל בהם רעיה כמו בעיר הנדחת וידחו אפילו דמים עד כאן. ויש לדקדק בדברי התוספות הללו דהיכי קאמרי דרב יוסף ס"ל כרבי יוחנן הא טעמא דרב יוסף משום דחיה הוא אבל לא קרינן בהו זבח רשעים דכיון דאיקטול אית להו כפרה ור"י ס"ל דאף לאחר דאיקטול לית להו כפרה וקרינן בהו זבח רשעים. ותו י"ל במה שכתבו בסוף דבריהם וקצת תימה כו' דהא קושיא זו אין לה קשר עם מה שהקדימו לומר דרב יוסף סבירא ליה כרבי יוחנן אלא היא קושיא באפי נפשה דכפי סברת רב יוסף דפירשה למתניתין דעיר הנדחת מטעם דחיה א"כ בהמיר או נשתטה נמי לא יועיל רעיה דומיא דעיר הנדחת. והנראה אצלי הוא דההתוספות אזלי לשיטתם שכתבו בפ"ק דקדושין דטעמא דרבי יוחנן דאמר דאכל חלב והפריש קרבן והמיר דהואיל ונדחה הוא משום דכיון דנדחה כשהמיר משום דזבח רשעים תועבה ידחה. וכבר הארכנו בתחלת דברינו ליישב דברי התוס' דאמאי לא אמרו דנדחה כשהמיר משום קרא דמעם הארץ או מקרא דמכם יע"ש: והנה אי לאו ההיא סוגיא דחלק הוה אמינא דאה"נ דלרב יוסף גבי המיר או נשתטה אינו מועיל רעיה ומאי דלא קאמר ר"י במימרא דאכל חלב דימות הקרבן שהפריש הוא משום

דלר"י לא מהני טעמא דדחיה לדחות הדמים ואיהו ס"ל דטעמא דעיר הנדחת הוא משום דאף דאיקטול אין להם כפרה והוי זבח רשעים ומש"ה נדחו אף הדמים ורב יוסף הביא ראיה לדבריו דאמרינן הואיל ונדחה ידחה ופליג עליה דאילו לרבי יוחנן דמים אינם נדחים ורב יוסף ס"ל דדמים נמי נדחים. אך כיון דבסוגיא דחלק כשהקשו אמאי ימותו ירעו כו' והביאו לתירוץ קושיא זו דברי ר"ל ורבי יוחנן ולא הביאו תירוץ רב יוסף ע"כ הוא משום דס"ל דדברי רב יוסף הוא אחד מהתירוצים שנאמרו שם בשם ר"ל ור"י וכיון דכר"ל לא אתי משום דלר"ל טעמא הוא משום דממונם אבד והני הוו ממון בעלים א"כ ע"כ אתיא כרבי יוחנן וא"כ אית לן למימר דר"י דאמר התם טעמא דזבח רשעים לאו למימרא דהשתא קרינן בהו זבח רשעים דהא מדאקטול אית להו כפרה אלא הכוונה היא דכיון דהמירו ונדחה קרבנם משום זבח רשעים נדחה אף דעכשיו כבר נתכפר להם וכמו שכתבו התוספות בפ"ק דקידושין, וא"כ כפי זה דר"י נמי אית ליה דטעמא דעיר הנדחת הוא משום דחיה ואפילו דמים נדחו קשה לר"י גופיה דאמאי גבי המיר או נשתטה לא אמרינן נמי דידחו אפילו הדמים והתוס' ס"ל דמדלא קאמר רבי יוחנן במימרא דאכל חלב דימות אלא הואיל ונדחה ידחה משמע דדוקא הקרבן נדחה אבל הדמים לא נדחו ועוד דר"י גופיה אמר בפ"ק דקידושין בהמה של שני שותפין הקדיש חצייה וחזר ולקחה והקדישה קדושה ואינה קרבה והתם מטעם דחיה הוא ומדקאמר קדושה ואינה קרבה משמע דדוקא היא עצמה אינה קרבה אבל דמים לא נדחו ואף דהריטב"א התם כתב בשם התוס' דאדרבא מדקאמר אינה קרבה סתם דמשמע דאפילו דמים נדחו לדידי הם דברים תמוהים דלישנא דאינה קרבה משמע דהיא דוקא אינה קרבה אבל דמים לא נדחו ודברי התוס' הללו שכתב הריטב"א כעת לא מצאתים: ודע דלהריטב"א שהכריח מההיא דתניא בפ' אשם תלוי וממאי דתנן בפ' מי שהיה טמא המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה כו' דליכא דחוי אצל דמים קשה מסוגיא זו דפ' נגמר הדין דמוכח מינה דרב יוסף אית ליה דחוי אצל דמים דהא קאמר דטעמא דקדשי עיר הנדחת דימותו דהוא משום דחיה אלמא אית ליה דחיה אצל דמים. וי"ל דס"ל דשאני דחיה דמומר שהיה דחוי מכל קרבן שבעולם ומש"ה נדחו אפילו הדמים להקריב שום קרבן אבל הני דמייתי הרשב"א גברא חזי להביא קרבן אלא שקרבן זה שהפריש נדחה ומש"ה אמרינן דדמים לא נדחו וימכר ויביא בדמיו קרבן אחר. והתוס' ג"כ לא הוקשה להם אלא מהמיר ונשתטה דכולהו חד דינא אית להו דתרוייהו לאו בר אתויי שום קרבן הוי, ולפי זה אין לומר דהתוספות הכריחו דר"י לית ליה דיחוי אצל דמים גבי המיר או נשתטה מכח ההיא דפרק קמא דקדושין דקאמר קדושה ואינה

קריבה דהא לא דמו אהדדי וכדכתיבנא אלא הכרחם הוא מדברי ר"י עצמו מדלא קאמר דאכל חלב והפריש קרבן והמיר או נשתטה דימות:

ודע שאחר כל הטורח הזה שטרחנו ליישב דברי התוספות עדיין לא נתקררה דעתי וצריך אני למודעי ולענין הלכה נראה דלדידן דקיימא לן דבעלי חיים אינם נדחים והם עצמם יקרבו וכמו שפסק רבינו א"כ כפי סברת התוס' דר"י דקאמר גבי עיר הנדחת דטעמא דימותו הוא משום זבח רשעים הכוונה היא משום דחוי וכסברת רב יוסף א"כ לא קי"ל כההוא טעמא דר"י מאחר דלדידן ב"ח אינן נדחים ורבינו בהל' ע"ז פסק דקדשי מזבח ימותו משום דזבח רשעים תועבה. ונראה דס"ל כרש"י דאית ליה דלרבי יוחנן אף דאיקטול לית להו כפרה והשתא נמי קרינן בהו זבח רשעים ואף דנימא דר' יוחנן מטעם דחיה אמרה למלתיה וכסברת התוספות מ"מ רבינו ס"ל כאביי דקאמר בפרק נגמר הדין דכיון דבדינא מיקטלו לית להו כפרה וא"כ אין אנו צריכים לטעמא דדחיה אלא משום דאף בתר דאיקטול רשעים מיקרו וכפשטה דמתניתין דקתני אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעולם הבא ומש"ה פסק דקדשי מזבח ימותו משום זבח רשעים תועבה:

ודע דהא דאין מקבלין קרבן מן המומר בעודו מומר אף על קרבן שנתחייב בעודו כשר והפרישו ג"כ בעודו כשר זה פשוט וכבר הארכנו בפרטי דין זה לעיל יע"ש. אך אני מסתפק אם חטא בעודו כשר בחלב ושוב נעשה מומר לחלב מהו משום דגבי חוטא בעודו מומר איכא תרי גווני מומר, האחד הוא מומר לע"ז או לחלל שבת שהוא מומר לכל התורה או מומר לחלב ואכל חלב שאינו מביא קרבן על אותו חטא שהוא מומר בו וכמו שהארכנו בזה לעיל יע"ש. אך בנעשה מומר אחר שחטא אם מה שנעשה מומר הוא שעבד ע"ז או חלל שבת הא פשיטא שאינו מביא קרבן דהא מומר לכל התורה הוא אך אם נעשה מומר לחלב בזה אני מסתפק מהו שיביא קרבן על חלב שאכל בעודו כשר. ומן הסברא נ"ל דאינו מביא קרבן דכיון דבשעת הבאת הקרבן הוא מומר לעבירה אחת אינו מביא קרבן על אותה עבירה. ונראה שיש להביא ראיה לדין זה ממה שכתבו התוספות בפ"ב דשבועות (דף י"ז) עלה דההיא דאמרינן אי בת"ח חדא הוא דמיחייב אע"פ שהוא מזיד על הפרישה מ"מ על הכניסה חשבינן ליה שב מידיעה דאימא יצר אלבשיה ע"כ. הרי דס"ל דאי לאו טעמא דיצר אלבשיה היה פטור על הכניסה כיון שנעשה מומר אח"כ בשעת פרישה וליכא למימר דע"כ לא אמרו התוספות דין זה אלא אליבא דר"ש דאית ליה דרשא זו דשב מידיעתו אבל לת"ק דקאמר מעם הארץ פרט למומר דוקא בחטא בעודו מומר ממעט אפילו מומר לעבירה אחת אך חטא בעודו כשר אינו ממעט כי אם מומר לע"ז או לחלל שבת אבל אם נעשה אח"כ מומר לאותה עבירה לעולם אימא לך

דיביא קרבן על מה שחטא בעודו כשר דאם כן תיקשי הא דהקשו בגמרא בפ"ק דחולין (דף ה') מאי בינייהו אימא דהא איכא בינייהו דהיינו אכל חלב בעודו כשר ושוב נעשה מומר לאותה עבירה דלת"ק מביא קרבן עליה ולר"ש אינו מביא קרבן אלא ודאי דלא שנא. ומיהו נראה דאין מדברי התוספות הללו ראיה משום דאי נקטינן דברי התוספות כפשטם דהא חשיב כאילו שגג בעודו כשר ושוב נעשה מומר לאותה עבירה מ"מ קשה דמה הוקשה להם מפני שהוא מזיד על הפרישה אימא דהכא מיירי בשעשה תשובה אח"כ דאף כפי דברי התוספות שכתבו בחולין דאפילו עשה תשובה דאינו מביא קרבן וכמו שהארכנו בזה לעיל היינו דוקא בששגג בעודו מומר דאינו מביא קרבן על אותו חטא אפילו עשה תשובה אבל אם שגג בעודו כשר ונעשה מומר אף דבעודו מומר אינו מביא קרבן מ"מ אם עשה תשובה פשיטא דלכ"ע מביא קרבן על מה ששגג בעודו כשר וכמו שכתבנו לעיל, אלא על כרחין אית לן למימר דס"ל לתוספות דכיון דבאותה ביאה היה מזיד בפרישה חשיב כאילו היה מומר בכניסה גם כן ומש"ה לא מהני תשובה דהא ס"ל דעל מה ששגג בעודו מומר אינו מביא קרבן לעולם אפילו עשה תשובה וא"כ אין להכריח מדברי התוספות הללו מה שנסתפקנו ועדיין אפשר לומר דאם שגג ושוב נעשה מומר לאותה עבירה ששגג דמביא קרבן עליה:

עוד סבור הייתי להביא ראיה לדין זה מההיא דתניא בספ"ק דערכין (דף ז') ת"ר היוצא ליהרג מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו וכבר הביא רבינו דין זה בסוף פ"ג מהלכות אלו והרי יוצא ליהרג דין מומר יש לו וכדאיתא בפ' נגמר הדין (דף מ"ז) ואפילו ר' יוסף דפליג הוא דוקא בדאיקטול דכיון דנעשה דינם יש להם כפרה אבל מקמי הכי פשיטא דלית להו כפרה וכ"ש כפי מה שצדדנו לעיל דרבינו פסק כרב יוסף דאפילו איקטול לית להו כפרה וכדמוכח סוגיא דפ' חלק (דף קי"ב) וא"כ איך מזין עליו וכ"ת דלא אמרינן זבח רשעים אלא בשחיטה אבל אם כבר נשחט בזריקה לא אמרינן זבח רשעים אכתי תיקשי דבגמרא מוכח התם דאם לא היה זבחו זבוח דאין שוחטין את קרבנו משום דאין מענין את דינו הא לאו הכי היו שוחטין עליו. ומ"מ נראה דאין מכאן ראיה כלל דהא דקתני סיפא חטא באותה שעה אין נזקקין לו דאמרינן מאי טעמא אמר רב יוסף מפני שאין מענין את דינו והא הכא דשגג בעודו מומר ואפ"ה איצטריך לטעמא דאין מענין את דינו אלא ודאי דשאני הכא דמה ששגג אינה העבירה שנהרג עליה ואפילו אליבא דת"ק דר"ש דאית ליה דמומר לחלב הוי מומר לדם כבר כתבו התוס' שם דהיינו דוקא בחלב ודם אבל בעבירה אחרת לכ"ע מומר לעבירה אחת אינו מומר לכל התורה. ועוד דכיון דלא הורגל בעבירה אינו מומר עליה ואפילו כפי סברת התוס' דאית להו דאפילו לא

הורגל אלא בפעם אחת נעשה מומר היינו דוקא לאותה עבירה שעבר אבל לעבירה אחרת פשיטא דאינו נעשה מומר בפעם אחת וכמו שהארכנו בזה לעיל. ולפ"ז צ"ל דברייתא זו לא מיירי ביוצא ליהרג על שעבד ע"ז או שחלל שבת בפרהסיא דהא אליבא דרש"י בהני בפעם אחת נעשה מומר לכל התורה וכמו שכתבנו לעיל וכבר רצינו שם ליחס סברא הלזו לרבינו יע"ש. ועיין לעיל שכתבתי דאפילו לדעת התוספות דאית להו דבע"ז אינו נעשה מומר לכל התורה כי אם במורגל מ"מ בפעם אחת שעבד ע"ז אין מקבלין ממנו קרבן משום דהוי זבח רשעים והבאתי ראיה לזה מההיא דפ' חלק (דף קי"ב) יע"ש, באופן דגם מברייתא זו ליכא ראיה למה שנסתפקנו. ומ"מ יראה לי שהדין דין אמת דאינו מביא קרבן כיון דנעשה מומר לאותה עבירה ששגג בה בעודו כשר:

הלכה ט

חייבי חטאות כו' וחייבי אשמות כו'. וקיימא לן נמי שכל היום מכפר כמ"ש רבינו מי שבא על ידו ספק עבירה כו'. ואני מסתפק אם אכל ביום הכפורים עם חשיכה חצי זית וליל מוצאי יוה"כ חצי זית מהו. והנה אין ספק דכשם דלענין חטאת אם אכל ב' חצאי זיתים בכדי אכילת פרס מצטרפין ואפילו בשני תמחויין כמ"ש רבינו רפ"ו מהלכות אלו ה"נ לענין אשם תלוי אם אכל ב' חצאי זיתים בהעלם אחד ולא נודע לו אם אכל חלב דמצטרפין שהרי כללא כייל רבינו בפ"ח הלכה ו' כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד. הן אמת דהיכא דאכל מב' תמחויין ב' חצאי זיתים בהעלם אחד אני מסתפק לענין אשם תלוי משום דאפשר דמה שאכל מהתמחוי האחד היה חלב ומה שאכל מהתמחוי הב' היה שומן. אך הא פשיטא לי דאם אכל מתמחוי אחד כגון שהיו כאן שתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן לדידן דבעינן חתיכה משתי חתיכות ואכל חצי זית מחתיכה אחת וחזר ואכל מאותה חתיכה עצמה חצי זית אחר בכא"פ דמצטרפין אך אם אכל מהחתיכה האחרת ה"נ פשיטא דאין כאן חיוב קרבן כלל דהא ע"כ חתיכה אחת היתה שומן ואיך יביא קרבן על חצי זית חלב אך באוכל מחתיכה אחת שני חצאי זיתים בזה הוא שכתבנו דפשיטא לן דמצטרפין ויביא אשם תלוי. ולפי זה אני מסתפק אם אכל ביוה"כ עם חשיכה חצי זית ומוצאי יוה"כ אכל מאותה חתיכה עצמה חצי זית אחר בכא"פ מהו שיצטרפו דהא קי"ל דיש ידיעה לחצי שיעור ואינם מצטרפין לענין חטאת כמ"ש רבינו בפ"ו הלכה ח' ופשיטא דלענין אשם תלוי כל שהיתה לו ידיעת ספק בינתים פשיטא דאינם מצטרפין דהא קי"ל דכשם דידיעת ודאי מחלקת לחטאת כך ידיעת ספק מחלקת לאשם תלוי וכמ"ש רבינו בפ"ח הלכה ח' וקי"ל דיוה"כ במקום אשם תלוי קאי והו"ל כאילו היתה לו ידיעת ספק

בינתים. וראיתי בפ"ד דכריתות (דף ח"י) אהא דאמר רבי זירא כאן שנה רבי ידיעת ספק מחלקת לחטאת דהקשה רבא מדתנן אכל היום אכל למחר נהנה היום נהנה למחר נהנה היום אכל למחר ואפילו מכאן ועד ג' שנים מנין שהם מצטרפים זה עם זה ת"ל תמעול מעל ריבה ואמאי הא כיפר עליה יוה"כ ופירש"י ז"ל דאי ידיעת ספק מחלקת הא הוי יוה"כ כידיעת ספק ואמאי מצטרפין ותירצו אמרי כי מכפר יוה"כ על איסורא על ממונא לא מכפר ואבע"א כי מכפר יוה"כ על כוליה שיעורא על פלגא דשיעור לא מכפר ע"כ. הרי דאע"ג דיוה"כ הוי כידיעת ספק מ"מ מצטרף מה שמעל קודם יוה"כ עם מה שמעל אחר יוה"כ משום דאינו מכפר על פלגא דשיעורא. ואע"ג דאנן קי"ל דאין ידיעת ספק מחלקת לחטאת מ"מ יש ללמוד מזה לענין אשם תלוי דקי"ל דידיעת ספק מחלקת דאין יוה"כ מכפר על פלגא דשיעורא ולא חשיב יוה"כ כידיעת ספק ומצטרף חצי זית דיוה"כ עם חצי זית דמוצאי יוה"כ כל שיהיה בכא"פ. ואע"ג דגבי מעילה קי"ל אפילו מכאן ועד ג"ש מצטרפין שאני מעילה דריבה הכתוב דכתיב תמעול מעל אבל בעלמא פשיטא דכל ששהה יותר מכא"פ אינן מצטרפין. ועיין מ"ש רבינו בפ"ח מהלכות אבות הטומאה וז"ל אכל פחות מכשיעור וטבל ועלה ואכל מעט כו' הרי דאין הטבילה מועלת לחצי שיעור ה"נ אין יוה"כ מועיל לחצי שיעור. ומיהו יש לחלק ביניהם דשאני טבילה מיוה"כ ולעולם דיוה"כ מכפר חצי שיעור מכ"ש דכשיעור. אך סוגית הגמרא דכריתות מוכחת בהדיא דאין יוה"כ מכפר על חצי שיעור והוא דבר פלא בעיני. (א"ה עיין עוד מזה לקמן פי"ב מהלכות אלו):

פרק ד

הלכה א

אפילו עשה המ"ג אלו כו'. תימה דבפ"ק דכריתות פריך תלמודא תנא מאי קא חשיב אי בגברי דל האשה הנרבעת אי בנשי דל הבא על הזכור ועל הבהמה. וקושיא זו קשיא לרבינו דהיכי משכחת לה שיתחייב מ"ג חטאות דאי בגברי לא משכחת כי אם מ"ב ואי בנשי לא משכחת כי אם מ"א. ועוד אני תמיה דבפ' ד' מיתות (דף ס"ה) איפליגו ר"י ור"ל בעושה אוב וידעוני בהעלם אחת דלר"י אינו חייב כי אם אחת משום דשניהם בלאו אחד נאמרו וס"ל חלוקה דלאו שמיה חלוקה חלוקה דמיתה לא שמיה חלוקה ופשיטא דהלכה כר"י ורבינו ז"ל מנה לעיל בכלל המ"ג בעל אוב וידעוני בשתים וא"כ היכי כתב דאם עשה המ"ג בהעלם אחת חייב מ"ג חטאות ופסק כר"ל דס"ל דחלוקה דמיתה שמה חלוקה. וטעמא דלא תני במתני' ידעוני משום דעל הרוב לית ביה מעשה אך אם עשה

ידעוני במעשה יתחייב ב' לר"ל וזהו שכתב רבינו בפ"ח ידעוני במעשה וזה תימה דשביק ר"י ופסק כר"ל. ועיין במנין המצות סימן ט' גבי ידעוני ובמה שהשיגו הרמב"ן שם וצ"ע. שוב ראיתי בריש כריתות (דף ז') דפריך תלמודא אמאי קתני אף המגדף ומשני רבנן שמעי ליה לר"ע דתני בעל אוב ולא תני ידעוני אמרו ליה מ"ט משום דלית ביה מעשה מגדף נמי לית ביה מעשה ע"כ. מוכח בהדיא דס"ל לסתמא דתלמודא דטעמא דמתני' דלא תני ידעוני הוא משום דלית ביה מעשה וכר"ל דאילו לר' יוחנן קשה דאמאי תני אף המגדף. וכבר תמה רש"י על זה אליבא דר"י. ואפשר שמכאן יצא לו לרבינו לפסוק כר"ל ובזה נסתלקה השגת הרמב"ן במנין המצות. ונותר ופגול שניהם בלאו אחד נאמרו כמבואר לעיל פ' ח"י מהל' פסולי המוקדשין ואליבא דכ"ע חייב שתים. ועיין ברכת הזבח (דף קס"ו.):

פרק ה

הלכה ה

או שזינתה עם אנשים הרבה כו'. עיין במ"ש מרן. ומלבד תירוצו עוד י"ל דאותה סוגיא ע"כ אתיא כמ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל אנן קי"ל כמ"ד חייב כמבואר לקמן פרק י"ג וא"כ פשיטא דלדידן אין חלוק בין זנתה לנשאת וזה פשוט. (א"ה עיין בדברי הרב המחבר לקמן פי"ד הלכה ג'). ואני זה ימים שנסתפקתי בהא דאמרינן דלר"י הוי דוקא אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אם מאי דתני חלוצה הוי אשגרת לישן או דלמא דס"ל דאפילו באיסורין דרבנן חייבת בקרבן משום דכל טענתה היא אתון שויתו לה פנויה וכיון דאיכא מיהו איסורא אפילו מדרבנן אזדא לה טענתה. ומ"מ כבר הוכחנו מכמה מקומות דלפעמים שונה התנא חלוצה ואין הדין כן בחלוצה, (א"ה תמצאנו בפ"א מהל' נערה בתולה הלכה ה' וע"ש באורך):

הלכה ו

מפני שזה כאנוס כו'. והא דתנן בר"פ החולץ הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא וחייבין בקרבן מיירי בכונס תוך ג' דאי לאחר ג' ולא הוכר עוברה אינו חייב בקרבן כיון דרוב נשים עוברם ניכר לג' וזו לא הוכר עוברה אנוס הוא דמאי הוה ליה למיעבד, כ"כ התוספות שם ד"ה ונמצאת יע"ש:

הלכה ז

ואם לא ידע שאסור לפרוש כו'. דע מי ששמש עם האשה שלא בשעת וסתה ואמרה לו שנטמאת אינו חייב על הכניסה משום דהוא אנוס דמאי ה"ל למיעבד כיון שהיה שלא

בשעת וסתה אך אם היה בשעת וסתה חייב על הכניסה ואם לא אמרה לו שנטמאת ואח"כ ראתה בעד שלו דם חייב אחת ואין לחייבו שתים משום כניסה ופרישה לפי שהכל היה בהעלם אחת ומי שבעל וחזר ובעל הנדה בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת וא"כ אף אי חשבינן לכניסה ופרישה לשתי בעילות אינו חייב אלא אחת וזה פשוט. הכלל שכל שלא אמרה שנטמאת אם היה שלא בשעת וסתה אינו חייב כלל בין ת"ח ובין ע"ה ואם היה בשעת וסתה חייב אחת בין ת"ח ובין ע"ה. ואם אמרה נטמאתי אם היה שלא בשעת וסתה אם היה ת"ח ויודע שאסור לפירוש בקשוי ופירש בקשוי אינו מביא קרבן משום דמזיד הוא ואם הוא ע"ה חייב בקרבן אם פירש בקשוי. ואם אמרה נטמאתי והיה בשעת וסתה אם היה ת"ח וטעה דקסבר יכולני לבעול חייב משום כניסה דהא שוגג הוא אך על הפרישה אינו חייב משום דמזיד הוא. ואם היה ע"ה אינו חייב אלא אחת אע"פ שאינו מזיד על הפרישה משום דהוי כאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחת. והנה כפי סוגית הגמרא לא משכחת שיתחייב שתים אלא במשמש סמוך לוסתה ואמרה לו נטמאתי ופירש בקשוי והיה ת"ח וידע דצריך לפרוש סמוך לוסתה אלא דסבר יכולני לבעול וכשאמרה לו נטמאתי ידע שחטא אכניסה והיה ע"ה בדין זה דאינו יכול לפרוש בקשוי ומש"ה חייב שתים חדא אכניסה וחדא אפרישה משום דכשאמרה לו נטמאתי הרי היתה לו ידיעה שחטא שהרי היה יודע דצריך לפרוש קודם וסתה אלא דשגג דסבר יכולני לבעול אך אם היה ע"ה ולא ידע דרשה זו דוהזרתם אינו חייב אלא אחת משום דהכל חשיב כהעלם אחת משום דכשאמרה לו נטמאתי אינו יודע עדיין שחטא דכיון דלא למד דרשא זו דוהזרתם סבור דלא חטא משום דאנוס הוא דלדידיה אין חילוק בין שעת וסתה לשלא בשעת וסתה וכיון שלא ידע שחטא בין כניסה לפרישה אף שידע שבעל נדה לא חשיב ידיעה אלא חשיב הכל כהעלם אחת ואינו חייב אלא אחת: ויש להסתפק במי שאכל כזית חלב כסבור שומן היה ואח"כ ידע שחלב אכל אלא דסבר שאינו חייב חטאת וחזר ואכל חלב כסבור שומן הוא חייב שתים או לא מי אמרינן דכיון שלא ידע שהיה חייב חטאת לא חשיב ידיעה והוי כאילו אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת דומיא דנדה דאמרינן דאף שידע דבעל נדה כיון דלא ידע שחטא דסבר אנוס הוא לא חשיב ידיעה וה"ל כאילו בעל וחזר ובעל בהעלם אחת ה"נ הוי דכוותיה או דלמא שאני הכי גבי נדה דאף שידע דבעל נדה סבור הוא דאין בידו עון אשר חטא כלל משום דאנוס הוא ואנוס רחמנא פטריה אבל הכא לא מיבעיא בשידע דהאוכל חלב דחייב כרת אלא דטעה בקרבן דפשיטא דחשיבא ידיעה ומה ששגג בקרבן לא חשיב שגגה דומיא דמאי דקי"ל דשגגת קרבן לא חשיב שגגה ואע"ג דהתם מיירי בתחלת המעשה לומר דלא

הוי שוגג אלא מזיד מ"מ אפשר דלענין דבעינן ידיעה באמצע כיון שידע שחטא בשוגג עון שיש בו כרת חשיב ידיעה ומה ששגג בקרבן לא חשיב שגגה אלא אפי' אם שגג בכרת דבעלמא קי"ל הזיד בלאו ושגג בכרת הוי שגגה הכא לענין ידיעה כל שידע שחטא אף דהיה סבור שלא חטא עון דכרת אלא איסורא בעלמא חשיב ידיעה ושאני נדה דסבר דאין בו עון אשר חטא כלל משום דאנוס הוא. אך התוספות כתבו בפירוש שלא נודע לו שנתחייב חטאת משמע דבעינן שידע דחייב חטאת כדי שתחשב ידיעה בינתיים לחייבו שתים והכי דייקי דברי רש"י. (א"ה ולענין ב"ד שהורו דמותר לבעול סמוך לוסתה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פי"ד הלכה ב'):

פרק ו

הלכה ב

אכל נותר וכו'. כתב ריא"ז לקידושין (דף ע"ז) דגם בבהמה אמרינן גופין מוחלקין בב"ח ואם אכל אבר מן החי מחמש בהמות או שתלש חלב מחמש בהמות או ששתה דם הקזה מחמש בהמות בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת ע"כ. וקשיא לי משוחט חמשה זבחים בחוץ בהעלם אחת שאינו חייב אלא אחת ודוק. ומ"ש מרן ופסק רבינו כר"ע כו'. עיין בתוי"ט וברכת הזבח (דף קע"ה ע"ב) ודוק:

הלכה יב

מי שאכל חתיכה כו'. כתב מרן ומשמע לרבינו דהלכה כרבי כו'. ותמהני דהא לא פליגי עליה דרבי אלא באשם תלוי משום דכתיב על שגגתו וכו' אבל בחטאת כ"ע מודו דידיעה מחלקת למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וזה פשוט בסוגיא וכ"כ התוספות בס"פ דשבועות (דף י"ט) ד"ה כאן ואולי דמרן ז"ל קאי על מ"ש רבינו בסוף דבריו אע"פ שמחלקת לאשמות ודוק:

פרק ז

הלכה יא

המתכוין לחתוך כו'. עיין במ"ש מרן לעיל פ"ב הלכה ז' ובספר קרבן חגיגה סימן ע"ז יע"ש:

פרק ח

הלכה ב

הנושא את יבמתו וכו'. כתב מרן יש לתמוה על זה כו'. ותמהני דהא תלמוד ערוך הוא בריש פ"ד דכריתות שהקשו מהך מתני' דפרק החולץ למ"ד דבעינן איסור קבוע ותירצו הא מני ר"א היא דלא בעי איסור קבוע דמחייב אשם תלוי על הכוי יע"ש:

פרק ט

הלכה א

והוא שתהיה גדולה מזידה וברצונה. עיין בפ"ג מהל' איסורי ביאה. ועיין במ"ש רבינו בפירוש המשנה ריש מסכת שבת שדבריו תמוהים ועיין בתוי"ט פ"ב דכריתות משנה ד' ובברכת הזבח (דף קס"ד:) ודוק. (א"ה עיין בס' בני יעקב בהגהותיו פ"א מהלכות תמורה):

הלכה ה

בד"א בשפחה אחת וכו'. עיין במ"ש הראב"ד ספ"ג מהלכות איסורי ביאה וכבר השיגו ה"ה שם:

פרק י

הלכה ג

מהן שני כבשים כו'. בריש פרק שני שעירי אמרינן דשני כבשים הללו מצותן שיהיו שוין. וכעת לא ראיתי לרבינו שהביא דין זה. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל סוף פ"ו מהלכות תמידין ומוספין, ולקמן פרק כ' מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג'):

הלכה ז

המלך וכהן משיח וכו'. ברכת הזבח (דף ק"נ: ודף קע"א:) . ועיין בתוי"ט פרק ב' דהוריות ודוק. (א"ה ועיין מ"ש הרמ"ז בספר תוספות יום הכפורים):

פרק יא

הלכה ד

מי שטימא עצמו במזיד וכו'. עיין בחידושי הר"ן ז"ל שכתב דבעיא זו לא מיתוקמא אלא אליבא דר"ע דאמר דאינו חייב על העלם מקדש אבל לר' ישמעאל דאית ליה דחייב על העלם מקדש לא מתוקמא. ולפ"ז יש לתמוה על רבינו דפסק כר"י והביא בעיא זו וצ"ע:

ומ"ש רבינו וכן אם תלה עצמו באויר העזרה וכו'. דע דכתבו התוס' בפ"ב דמכות (דף י"ב) ד"ה אילן וז"ל אילן שהוא לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים תימה דבשילהי כיצד צולין אמרינן דגג לא נתקדש וא"כ מעשר שני אין אוכלים על האילן וי"ל דמיירי שענפיו מועטין שאין בה ד' דלא חשיבי והוי כאילו עומד באויר כנגד הקרקע עוד י"ל דמיירי באילן שענפיו מרובים ואויר ירושלים כירושלים ע"כ. וכתב הרב בעל חידושי הלכות דלפי תירוצא בתרא דוקא אויר ירושלים הוי כירושלים אבל אויר עזרה אינו כעזרה ומאי דאמרינן בכיצד צולין דגגין לא נתקדשו הוא בעזרה משום דאויר עזרה אינו כעזרה אבל גגין דירושלים נתקדשו. ותמיה לי מלתא טובא מכמה אנפי חדא דבפ' כיצד צולין מוכח דמאי דאמרינן דגגין לא נתקדשו הוי אף בגגין דירושלים דבגמרא הקשו לרב דאמר גגין לא נתקדשו מדאמר רב משום רבי חייא כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא מאי לאו דאכלי באיגרא ואמרי באיגרא לא דאכלי בארעא ואמרי באיגרא אלמא דמאי דאמרינן דגגין לא נתקדשו הוא אף בגגין דירושלים. ותו דמאי דקאמר דלדברי התוס' אויר עזרה אינו כעזרה הוא תימה דבפ' שני דשבועות אמרינן בעי רבא תלה עצמו באויר עזרה מהו כו' וכתבו התוס' שם אית ספרים דגרסי אויר עזרה כעזרה דמי או לא וקשה דבפרק [כיצד צולין] אמרינן טמא שהכניס ידו לפנים חייב דביאה במקצת שמה ביאה ובפרק כל הפסולין נמי אמרינן ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה לבהונות משמע דאויר נמי נתקדש ועוד אי לאו כעזרה דמי א"כ כשמוליך דם ואיברים למזבח יפסל ביוצא ונראה כו', הרי דהתוס' הכריחו מכמה סוגיות דאויר עזרה כעזרה וא"כ יש לתמוה איך שינו את טעמם במכות. ומלבד מה שהכריחו התוספות הנה יש להכריח דין זה מכמה מקומות. והנה בפרק המזבח מקדש (דף פ"ז) (עיין בפ"ג דכריתות דף י"ג במה שכתבו התוס' שם בד"ה תיפשוט דבעי רמי בר חמא) איבעיא לן אי אויר מזבח כמזבח דמי או לא ואמרינן בסוף הסוגיא אי דנקט להו בראש המזבח ה"נ כי קאמר דדלנהו בקניא מאי תיקו ע"כ. הרי דפשיטא לן דאפילו אויר מזבח שהוא מקודש יותר מהעזרה הוי כמזבח ולא קא מיבעיא ליה אלא דדלנהו בקניא. אך עדיין יש לדוחה לדחות דהיכא דתלה עצמו באויר דמי לקניא ולא פשיטא לן אלא במונח על גבי המזבח ומוליך הדם והאיברים באויר ולפי מה שהכריחו התוס' דאויר עזרה הוי כעזרה אפילו בקניא שהרי הכריחו הדין מבהונות דמצורע והתם כיון שהיה עומד בחוץ פשיטא דדמי לקניא י"ל דדוקא גבי עזרה פשיטא לן דאפילו בקניא אויר עזרה כעזרה אך גבי מזבח מספקא לן אם נתקדש ג"כ האויר להיות דינו כמזבח או לא נתקדש האויר כי אם בקדושת עזרה. ונראה שיש להכריח דלעולם הוה פשיטא ליה באויר עזרה ולא קא מיבעיא ליה אלא באויר

מזבח שהרי בתחלת הסוגיא אמרו ואי אמרת אויר מזבח לאו כמזבח אויר כבש נמי לאו כבש דמי היכי מסיק ליה מכבש למזבח ה"ל ירוד ואי אמרת דכי סלקא אדעתין דאויר מזבח אינו כמזבח היינו דאפילו קדושת עזרה אין לו מאי אירא משום ירוד ת"ל בכל הזבחים דהיכא מסיק להו מן הכבש למזבח דהא נפסלו ביוצא אלא ודאי דהוה פשיטא ליה דלעולם אויר עזרה כעזרה ולא מיבעיא ליה אלא באויר מזבח. ומיהו יש לדחות ראיה זו משום דאף דנימא דאויר עזרה אינו כעזרה עדיין אין לומר שנפסלו האיברים כשמוליכם באויר משום יוצא משום דאין פסול יוצא מתוך המחיצות וכמ"ש רש"י בפ"ב דזבחים (דף כ"ו) עלה דפרכסה ויצאת לדרום דכשרה. ומיהו אין הנדון דומה דאי אמרת דאויר לא נתקדש א"כ לא חשיב כעזרה ושאני דרום דסוף סוף עזרה הוא. ואני תמיה בדברי התוס' שרצו להכריח דאי לאו כעזרה דמי א"כ כשמוליך דם ואיברים למזבח יפסל ביוצא והא מהסוגיא דפ' המזבח מקדש שכתבנו מוכח דכל שרגליו נוגעות בקרקע פשיטא לן דאויר מזבח כמזבח וה"ה באויר עזרה וא"כ מאי ראיה יש מכאן לתלה עצמו באויר עזרה שאין רגליו נוגעות בארץ ואי התוס' ס"ל דרגליו נוגעות בארץ הוי כתלה עצמו באויר ושאני קניא לפי שהוא חוץ למקום, הנה מלבד דהסברא היא זרה בעיני אכתי תיקשי דאמאי לא הכריחו דינם מסוגיא זו. עוד אני תמיה דאמאי לא הכריחו התוס' דין זה דאויר עזרה כעזרה דמי מההיא דאמרינן בפ"ב דזבחים (דף כ"ו) דאויר פנים כפנים ואויר צפון כצפון ומטעם זה היה מן הדין דהיכא דתלה עצמו וקבל דכשר אף דבעינן שיהיה המקבל בפנים משום דאויר פנים כפנים ולא פסלינן ליה אלא משום דאין דרך שירות בכך והיכא דתלה הבהמה וקבל כשר בכל בין בקדשים קלים בין בקדשי קדשים ותלה ושחט בקדשי קדשים דוקא פסול משום דבעינן ירך הרי סוגיא זו מוכחת בהדיא דאויר פנים כפנים בתלה עצמו וא"כ היה להם לתוס' להביא סוגיא זו ולעיל מזה (בדף כ"ה) אמרינן דאויר כלי ככלי ואפילו באויר שאין סופו לנוח. ומ"ש רבינו וכן אם תלה עצמו באויר עזרה הדבר ספק אם אויר עזרה כעזרה או אינו כעזרה ויש לתמוה עליו מכל הנך מקומות שכתבנו דמוכח דאויר עזרה כעזרה והם הלכות פסוקות הביאם רבינו בחיבורו והם בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט' ובפרק ראשון מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט"ז ובפ"ג הלכה י"ב ומכל הנך מוכח דאויר עזרה כעזרה וההיא דבהונות נמי שכתבו התוספות היא ראיה עצומה. שוב ראיתי בחידושי הר"ן שכתב דאף לפי הגירסא דגרסי אויר עזרה כעזרה הכי פירושו אויר עזרה לענין שהייה כעזרה דמי או לא מה"ט דכתיבנא בנוסחא אחריתי ע"כ. וא"כ אפשר דרבינו נמי הכי מפרש לה ותפס לשון הגמרא כמנהגו, ושוב ראיתי להרב בעל ל"מ שכתב כן יע"ש:

הלכה ו

מפני שהוא ספק טמא. עיין במ"ש התוס' פ' ידיעות הטומאה (דף י"ט) ד"ה הלך בראשון ונכנס וצ"ע. ועיין במ"ש הר"ש פי"ב דפרה אמתני' דמזה מחלון של רבים ועיין בתוי"ט שם:

פרק יב

הלכה א

כל דבר שחייבין על שגגתו חטאת קבועה כו' הרי ב"ד חייבין כו' ושאר העם פטורין מן הקרבן. והנה כל החלוקות שהזכיר רבינו בדינים אלו הוא שב"ד הורו להתיר דבר אחד. אך אני מסתפק היכא דב"ד הורו בדבר אחד שאין בו כרת אבל הם מודים דאיסורא נמי איכא ולאו נמי איכא ועשו העם אותו האיסור מהו. ולכאורה נראה דגם בזה ב"ד חייבין ושאר העם פטורין דכיון דקי"ל לגבי יחיד דשגגת כרת שמה שגגה וכמ"ש רבינו בפ"ב מהלכות אלו הלכה ב' וא"כ כי היכי דלגבי יחיד חשיב שגגה ה"נ גבי ציבור אם שגגו ב"ד בהוראה והורו בדבר אחד שאין בו כרת ועשו הקהל על פיהם ב"ד חייבין ושאר העם פטורין. אך יש לדחות ולומר דגבי הוראת ב"ד אין העם פטורין אלא בשהורו ב"ד שדבר זה מותר לגמרי דאז פטורין מטעמא דכתב רבינו דהיינו מפני שתלו בב"ד וזהו עיקר הטעם בדינים אלו וכדתנן רפ"ק דהוריות זה הכלל התולה בעצמו חייב והתולה בב"ד פטור. ומטעם זה קי"ל דאם לא היו העושין שוגגין ע"פ ההוראה כגון שידעו הקהל שב"ד טעו בהוראה זו חייבין הקהל בקרבן וכמ"ש רבינו בפי"ג הלכה ה' וא"כ כל שהורו ב"ד שדבר זה אסור אך אין בו כרת כל שעשו הקהל לא מיקרי תולה בב"ד שהרי ב"ד לא התירו דבר זה והוי כתולה בעצמו וחייב. וראיתי ביומא (דף פ') דאר"א האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא ב"ד אחר וירבה בשיעורין מאי ירבה בשיעורין אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן והתניא כו' לא שב מידיעתו אין מביא קרבן על שגגתו ע"כ. ולמעלה (בדף י"ט) הארכתי בביאור סוגיא זו וכתבתי דהאוכל כזית קטן מחלב אף שיבנה בהמ"ק ותתחדש הלכה שעל כזית קטן נמי חייב כרת אינו מביא קרבן משום דהוי כתולה עצמו בהוראת ב"ד (א"ה תמצאנו בפ"ב מהלכות אלו דין ב'). וא"כ כפי זה יש להוכיח דכל שהורו ב"ד שאין בו כרת אף שהורו דאיכא איסורא מ"מ העושה על פיהם פטור דהא התם אף שהורו ב"ד דעל כזית קטן ליכא כרת מ"מ מודים דאיסורא איכא דהא קי"ל כר"י דאמר חצי שיעור אסור מן התורה. אך אין דעתי נוחה בדין זה דהא קי"ל דאין תולה בב"ד פטור אלא כשאמרו מותרים אתם לעשות אבל כל שלא

הורו לעשות ב"ד פטורין ושאר העם חייבין וכמו שפסק רבינו בפי"ג הלכה א' וא"כ כל שהב"ד מודים דאיכא איסור בדבר אלא שטעו בכרת לא משכחת לה שיאמרו מותרים אתם לעשות, וא"ת א"כ תיקשי ההיא סוגיא דיומא שכתבנו דהא מעולם לא הורה שום ב"ד דכזית קטן מותר לאכול, י"ל כמ"ש למעלה דלא דמי הך הוראה להוראה דב"ד משום דהוא דבר שנתפשט בכל ישראל והחכמים כולם ראשונים וגם אחרונים כולם הסכימו דעל כזית קטן אין בו חיוב כרת וא"כ בזה אין אנו צריכים לאותם התנאים שהצריכו חז"ל גבי הוראת ב"ד ושגגו העם ומש"ה התם אם אכל כזית קטן פטור אבל בעלמא אין העם פטורים אלא כשב"ד הורו להתיר איזה דבר מכל וכל והורו לעשות אבל כל שהב"ד מודים דאיכא צד איסור בדבר אלא שטעו בהוראתם ואמרו דליכא כרת באיזה דבר כל העושה אותו דבר חייב קרבן שהרי לא תלה עצמו בהוראת ב"ד ומכ"ש מההיא דבעינן שיאמרו להם הב"ד מותרים אתם לעשות נלמד דין זה וכדכתיבנא. ועיין בפ"י דיבמות (דף צ"ב) דאמרינן דהיכא דהתירוה ב"ד להנשא והלכה וזנתה או אלמנה לכ"ג כו' דחייבת הרי דאע"ג דהיא מצד עצמה התירוה שאינה א"א אם הלכה ונבעלה לאסור לה חייבת לפי שלא התירוה לזה כל שכן היכא דאעיקרא דמלתא לא התירו דבר זה מכל וכל, ואע"ג דכל אותה סוגיא נראה דהיא דלא כהלכתא דאתיא כמ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ואנן קי"ל כמ"ד חייב מ"מ יש ללמוד לדידן היכא דעשו רוב הציבור על פיהם ודו"ק. תנן (בפ"ו דכריתות דף נ"ה) חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ חייבין להביא אחר יוה"כ חייבי אשמות תלויין פטורים ע"כ. ודע דאף אליבא דר"ע דמחייב (אשם) על ספק מעילות אשם תלוי וכדתנן בפ"ה דכריתות (דף כ"ב) ר"ע מחייב על ספק מעילה אשם תלוי חייב להביא אף לאחר יוה"כ משום דאין יוה"כ מכפר כי אם על איסורא אבל על ממונא אינו מכפר והכי איתא בהדיא בפ"ד דכריתות (דף י"ח) , ואע"ג דלא נאמר תירוץ זה אלא למ"ד דידיעת ספק מחלקת לחטאת מ"מ נ"ל דאף מ"ד דידיעת ספק אינה מחלקת יודה בזה ואף דאיכא התם תירוצא אחרינא דהיינו כי מכפר יוה"כ על כוליה שיעורא על פלגא דשיעורא לא מכפר מ"מ נראה דשני התירוצים הם אליבא דהלכתא ונפקא מינה מתירוצא בתרא לחצי שיעור של איסור שאינו של ממון דאין יוה"כ מכפר אבל בממון לעולם אינו מכפר וכדכתיבנא. (א"ה עיין לעיל פ"ג מהלכות אלו הלכה ט'):

הלכה ב

ב"ד שנסתפק להם וכו'. דברי מרן בזה הם תמוהים דהך ברייתא דמייתי מיירי דב"ד לא ידעי אם הורו בחלב או בדם. ויעיד על זה דאמרינן עלה דלא כר"א וכבר הביא רבינו דין

זה בפי"ד הלכה ד'. ומ"ש רבינו כאן הוא משנה ערוכה בפ"ב (דף ט"ז) אשם תלוי יחיד ונשיא חייבין משיח וב"ד פטורים, וכבר הביא רבינו דין המשיח בפט"ו הלכה ו' ודוק. ועיין ברכת הזבח (דף ל"ה:) ודוק:

פרק יג

הלכה א

וכן אם נשאו ונתנו וכו'. כתב מרן ופסק כלישנא בתרא, ועיין ברכת הזבח (דף ל"ה:) ודו"ק:

הלכה ה

כיצד הורו ב"ד לאכול חלב קיבה כו'. (אמר הכותב עיין בס' שער אפרים סימן ס"ב שנשאל כדת מה לעשות על אודות מחט שנמצא תחובה מעבר אל עבר במעי היוצא מן הקיבה סמוך לקיבה מצד אקשתא כמו ג' וד' אצבעות והיה המחט מכוסה קצת בחלב שע"ג אותו המעי. הנמצא בזה כחא דהיתרא ע"פ התורה. והסכים לדבריו הר"ב פר"ח בקונטרס אחרון סימן מ"ח יע"ש. ובריש כל מראי"ן ראיתי ונתון אל לבי לתור ולדרוש אם חלב שע"ג הקיבה ושע"ג הדקין יש בהם עונש כרת ככל חלב דעלמא או לא. וזאת שנית צריך לחקור בשני חלבים אלו אם כל החלב אסור או מקצתו דהיינו קרום העליון עם הנדבק בו והנותר ממנו שומן הוא והיה לאכול. והנה אציגה נא עמך סוגיא דשמעתתא דבעי צילותא:

ועיקרא דהאי מלתא בפ' אלו טריפות (דף מ"ט) א"ר אושעיא חלב שע"ג הקיבה כהנים נהגו בו היתר כר' ישמעאל דתניא ואת כל החלב אשר על הקרב להביא חלב שע"ג הדקין ד' ר"י רע"א להביא חלב שע"ג הקיבה ורמינהו את החלב המכסה את הקרב כו' יע"ש כל הסוגיא. ואיכא למידק טובא, חדא דאף לפום מאי דמשני דר"י אפיך להו סוף סוף תיקשי לן מאי שנא דברייתא קמייתא דרשי ר"י ור"ע תיבת כל ובברייתא שניה לא דרשי ריבויא ותרווייהו ילפי לה מהיקשא. ותו אי ברייתא שניה איירי נמי בפלוגתא דברייתא קמייתא תרתי למה לי והא איפליגו בה חדא זימנא. תו קשיא טובא והיא קושית הראב"ד ז"ל דמה ראה ר"י לאסור חלב שע"ג הקיבה כיון דאינו תותב ולא דמי לחלב המכסה את הקרב וטפי הו"ל למדרש תיבת כל לאתויי חלב שע"ג הדקין. תו איכא למידק במ"ש רש"י דלרבי ישמעאל חלב שע"ג הקיבה מותר והיינו מסייע כהני ממ"ש בגמרא לקמן בדאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בדאייתרא וכתב שם רש"י ולדר"ע נמי דבעי תותב קרום ונקלף מודה בחלב שע"ג הקיבה דדמי לתותב וכיון שכן אמאי לא דריש

תיבת כל לאתויי חלב שע"ג הקיבה. תו קשה במ"ש רש"י קרום ונקלף והיינו חלב שע"ג הקיבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין דזה הפך ממ"ש רש"י עצמו בפ' גיד הנשה (דף צ"ג) אהא דאמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה וז"ל וזהו חלב שע"ג הדקין שנחלקו בו ר"י ור"ע באלו טריפות והר"ב כנה"ג הניח זה בצ"ע, ולי הדיוט יש לדקדק יותר מזה דאפילו תימא דקושטא דמלתא הכי הוא מ"מ הו"ל לרש"י לכתוב כן לעיל בברייתא קמייתא בדברי ר"ע דדריש לאתויי חלב שע"ג הקיבה כי שם ביתו לאשמועינן דכ"ש חלב שע"ג הדקין:

וראיתי להרמב"ן ז"ל פ' ויקרא שכתב וז"ל כי הכתוב לא אמר כל חלב אשר יקריבו לה' לא תאכלו אבל אמר כי כל בהמה אשר תקרב על המזבח יאסר כל חלב שבה ולא יתכן שנאמר שאסר מה שנקריב מן הבהמה שא"כ יהיו הכליות והיותרת על הכבד אסורין אבל כל הנקרא חלב נאסר אע"פ שאינו קרב למזבח כגון החלב אשר על הטחול ושאינו נקרא חלב מותר אע"פ שהוא קרב כו' יע"ש. למדנו מדבריו דאין איסור אכילת החלב תלוי בחלב הקרב ע"ג המזבח אלא אפילו שקרב ע"ג המזבח יש בו היתר אכילה וכן להפך והכל תלוי בתר השם ושמא גרים. וקשיא לי על הרמב"ן מסוגיא דשמעתין שהרי ר' אושעיא קאמר ואזיל דחלב שע"ג הקיבה נהגו בו היתר כרבי ישמעאל ואם כדבריו מנ"ל דלר"י מותר באכילה דהא איהו לא איירי לענין איסור אכילה אלא לענין הקרבה שהרי קרא דואת כל החלב בהכי משתעי בחלבים הקרבים לגבוה ומנ"ל דשרי באכילה ותו דלר"ע נמי איכא למימר דאע"ג דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הקיבה היינו לענין הקרבה אבל לענין אכילה רחמנא שרייה. אלא ודאי מהכא מוכח בהדיא דכל חלב הקרב ע"ג המזבח אסור באכילה ומש"ה כהנים שנגעו היתר בחלב שע"ג הקיבה ע"כ דס"ל דתיבת כל לאתויי אתא חלב שע"ג הדקין:

ואשר נ"ל ליישב כל אלו הקושיות הלא זה הדבר, דבברייתא קמייתא פליגי בתיבת כל לאתויי מאי למר כדאית ליה ולמר כדא"ל והיינו לענין הקרבה מ"ס דאתא לרבות חלב שע"ג הקיבה אבל חלב שע"ג הדקין לא היה עולה על שולחן גבוה משום דמאיס לגבוה ולאו אורח ארעא להקריב לה' חלב שע"ג הדקין שיוצא מהם הרעי ועל זה נאמר הקריבהו נא לפחתך וכההיא דכתב הרמב"ן דהיינו טעמא שצוה הקב"ה להקריב מלח בקרבן מפני שאינו דרך כבוד להיות לחם ה' תפל מבלי מלח כטעם הקריבהו נא לפחתך יע"ש. או לאיזה טעם אחר שיהיה סוד ה' ליראיו. ומש"ה את זו דרש דאתא לרבות חלב שע"ג הקיבה ושכנגדו חלוק עליו ולא חייש להכי וס"ל דאף חלב שע"ג הדקין היה קרב ע"ג המזבח עם שאר החלבים וריבה אותו הכתוב בואת כל החלב וגו'. ובברייתא שניה פליגי

לענין איסור אכילה דייקא נמי דילפי לה מהיקשא ולא מרבויא ובהא פליגי דמ"ס מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף חלב שע"ג הקיבה כיון דקרום ונקלף חלב מיקרי ואסור באכילה דרחמנא אמר כל חלב לא תאכלו ומ"ס דבעינן תותב קרום ונקלף. זהו ענין הב' ברייתות חדא לענין הקרבה וחדא לאיסור אכילה וכך היא הצעה של שמועה זו נאה דסבר ר' אושעיא דאע"ג דאין איסור אכילה תלוי בהקרבה מ"מ כיון דבתר שמא אזלינן ולמאן דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הקיבה אשמעינן קרא דגם זה נקרא חלב בשמו ובמעשיו ראוי לאוסרו באכילה מדרבנן דלא ליתו לאחלופי בשאר חלב דעלמא וכיון שכן כהנים דנהגו היתר בחלב הקיבה ע"כ דס"ל כר"י דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הדקין אבל חלב שע"ג הקיבה לא נקרא חלב ולדידיה שרי באכילה כיון דאינו קרב ע"ג המזבח וגם שאינו נקרא חלב. ואהא פריך בגמרא שהרי ר"י גופיה קאמר בברייתא שניה דכל שהוא קרום ונקלף אסור באכילה אלמא דאפילו לדידיה אסור וא"כ הני כהני כמאן ס"ל ומשני איפוך. והצעה של שמועה כך היא דכל אחד אזיל לשיטתיה דמאן דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הקיבה אשמעינן נמי בברייתא שניה דאסור באכילה כיון דנקרא חלב ומאן דדריש ליה לאתויי חלב שע"ג הדקין אשמעינן דאסור באכילה ותרוייהו צריכי דחדא מחדא לא אתיא כיון שאין איסור האכילה תלוי בהקרבה כדכתיבנא. כנ"ל לפרש השמועה לדעת הרמב"ן. וקושטא דמלתא דחלב שע"ג הדקין לכ"ע אסור באכילה לא נחלקו בו אלא לענין הקרבה ומש"ה בפרק גיד הנשה דיליף שמואל איסור החלבים מהפסוקים שהם גבי קרבן כדאמרינן התם חלב שעל המסס ובית הכוסות אסורין וזהו חלב שעל הקרב האי תרבא דקליבוסתא אסור וזהו חלב שעל הכסלים ואהא דקאמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שע"ג הדקין הוקשה לרש"י וכי היכי מצינו מקרא מפורש דחלב הדקין קרב ע"ג המזבח ולז"א שנחלקו בו ר"י ור"ע והיינו פלוגתא דברייתא קמייתא דהכא ולא בא שמואל לפסוק הלכה כמאן דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הדקין דא"כ גנובא גנובי למה לי לימא הלכתא כר"ע אלא היינו הא דאשמעינן דאע"ג דנחלקו בו לענין הקרבה מ"מ לענין איסורא כולן שוין בו: וע"פ הדברים האלה אשכחנא פתרי ליישב מ"ש הרמב"ם בספ"ח מהלכות מעשה הקרבנות וז"ל ואלו האימורין של שור או של עז החלב אשר על הקרב ובכללו חלב שע"ג הקיבה והוקשה לו למרן הכ"מ דכיון דנהגו כהני כר"ע למה לא פסק רבינו כוותיה. והלח"מ פ"ו מהלכות מאכלות אסורות והכנה"ג סימן מ"ח כתבו דאיירי הרמב"ם בחלב דאקשתא דלכ"ע אסור. ולא ידענא מה הועילו חכמים בתקנתם שדרך זה לא נעלם מעיני העדה מרן ז"ל אלא דקשיא ליה דהו"ל לפסוק כר"ע דתיבת כל אתא לרבות החלב שע"ג הדקין שהיה קרב ע"ג המזבח ולא חלב שע"ג

הקיבה דלר"ע לא היה קרב וזה ברור בכוונת מרן ומש"ה הוצרך לפרש בהדיא דאמרינן בחלב דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור דהיינו כר"י ולא כפירש"י ודוק. ותו ק"ל דבפ"ז מהלכות מ"א פסק הרמב"ם כר"ע דחלב הדקין אסור: והנה מתוך דברי מרן נראה דאי לאו דנהוג כהני כר"ע לא הוה קשיא ליה על הרמב"ם דפסק כר"י משום דאע"ג דהלכה כר"ע מחבירו שאני הכא דר"י אמר כן משום אבותיו כדאמרינן בגמרא וכיון שכן אין הלכה כר"ע מחביריו. ולפי זה יש ליישב פסק הרמב"ם דלענין איסור אכילה דאשכחן דכהנים נהגו בו היתר כר"ע פסקינן כוותיה אף דר"י משום אבותיו פליגי עליה אבל לענין הקרבה הדרינן לכללין דהלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו דהא איסור אכילה לחוד ולא תליא בהקרבה כדכתיבנא. א"נ ע"פ האמור לעיל דלא פליגי ר"י ור"ע אלא בחלב שע"ג הדקין מ"ס מאיס לגבוה ואינו ראוי להקרבה ומ"ס דראוי אבל בחלב הקיבה כולי עלמא מודו דהיה קרב על גבי המזבח. ומ"ש ר"ע לרבות חלב שעל גבי הדקין לאו למעוטי שעל גבי הקיבה אלא הכי קאמר לרבות אף חלב שעל גבי הדקין. מיהו אכתי קשיא לי על הרמב"ן מסוגיא דפ' בהמה המקשה (דף ע"ה.) בפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דכל הסוגיא רהטא דאיסור אכילת החלב תליא בהקרבה. גם בה"ג (דף קל"ב:) כתב וזה לשונו וכל תרבא דלענין הקרבה קרב לגבי מזבח לענין אכילה נמי תרבא הוא ואסור מ"ט איסורא דאכילה בענינא דהקרבה כתיב ע"כ. כלל זה עלה בידינו מסוגיא זו דחלב שע"ג הקיבה דאקשתא ושע"ג הדקין לכ"ע אסור מן התורה בין לר"י בין לר"ע לא נחלקו אלא בחלב שעל גבי הדקין לענין הקרבה. ומעתה הבא נבא למען דעת אם חלבים אלו יש בהם עונש כרת או לא. ולכאורה נראה מדברי הסמ"ג ואו"ה כלל ך' ומרן הב"י ס"ס ס"ה והרשד"ם חי"ד סימן ס"ב דיש עונש כרת בחלב שע"ג הדקין יע"ש. ותלמוד ערוך הוא בידינו בפ"ק דהוריות (דף ג') דאיבעיא לן התם הורו ב"ד חלב מותר ועשו מיעוט הקהל בחלב שע"ג הקיבה ומיעוט בחלב שע"ג הדקין מהו הכא ודאי כיון דבתרי קראי קא אתו לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף ולא איפשיטא, אלמא מוכח מסוגיא זו בהדיא דחלב שעל גב הקיבה ושע"ג הדקין תרתי לריעותא נינהו והאוכל מהם כזית בכדי אכילת פרס עוונו ישא ונכרתה הנפש ההיא שהרי משנה שלימה שנינו בפ"ב דהוריות אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת והלכה זו רווחת בישראל אין קול ענות חלושה ומלתא דפסיקתא היא. איברא דרש"י ז"ל שם נראה דגריס בגמרא חלב הקרב במקום חלב שע"ג הקיבה וכמ"ש הר"ב באר שבע יע"ש בחדושיו מ"מ לענין חלב שע"ג הדקין מבואר מסוגיא זו:

אמנם קושטא דמלתא נראה דבין חלב שע"ג הקיבה בין חלב שע"ג הדקין אע"ג דאיסוריה

מדאורייתא כל אוכליו יאשמו אבל אין חייבין עליהם כרת ובין לברייתא ראשונה דמפיק לה מריבויא דכל ובין לברייתא שניה דיליף לה מהיקשא איסורא לחוד הוא דאיכא דכל שאינו מפורש בתורה אין עונשין עליו והרי טעם כעיקר דלרוב הפוסקים אסור מן התורה ואין לוקין עליו משום הנלמד מהיקש דנזיר דכתיב וכל משרת כמ"ש הרשב"א בת"ה (דף ק"א) הובא בס' פר"ח א"ח סימן תמ"ב ובס' מנחת כהן יע"ש. גם למאן דיליף איסור חלב שע"ג הדקין מתיבת כל הדבר ברור דלאיסורא רבייה קרא ולא לעונש מידי דהוה אחצי שיעור דאסור מן התורה מריבויא דכל חלב ואין לוקין עליו כמ"ש הרמב"ם פי"ד מהל' מ"א הלכה ב', ובפרק אלו עוברין אמרינן על חמץ גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו משום דמתיבת כל מחמצת נפקא לן ובפ"ח מהל' מ"א הלכה ט"ז כתב ה"ה דאע"ג דכ"מ שנאמר לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע מ"מ הרי איסור הנאה כדין חצי שיעור יע"ש. וכ"כ התוס' בפרק העור והרוטב (דף ק"ך). ואגב עיוני ראיתי מ"ש התוס' פ' כל שעה (דף כ"ב ע"ב) וא"ת יהא נהנה בחמץ בפסח בכרת וחילקו בין כל אוכל ללא תאכלו, גם (בדף כ"ג ע"ב) קשיא להו אמאי אינו חייב כרת על תערובת חמץ דמרבינן להו מכל מחמצת יע"ש. וקשיא לי שהרי מבואר בדבריהם שם בפרק העור והרוטב דאיצטריך הנפש לרבות את השותה משום דבהנאה ליכא כרת וא"כ מאי ק"ל על רבי אבהו ולא היו צריכים לחלק בין אוכל לתאכלו:

איברא דנראה קצת סותר לזה מ"ש הרמב"ם פ"ו מהל' מ"א הלכה ד' וז"ל דם התמצית ודם האיברים אין חייבין עליהן כרת אבל האוכל ממנו כזית לוקה שנאמר וכל דם לא תאכלו. הרי דאע"ג דתיבת כל לאתויי אתא דמים בדמים לוקין עליהם ומן שמיא אנהרינהו לעייניו. וראיתי מ"ש הרמב"ם פ"ז מהלכות מ"א הלכה ט"ז כל אלו החוטין והקרומות א"ת שהם אסורין בכלל כל חלב אין לוקין עליהם ויהיו כחצי שיעור כו' וכתב שם ה"ה ואע"פ שדם האיברים האוכל ממנו כזית לוקה מפני שהדם צלול וקרוי דם אבל אלו דם אסרה תורה ולא חוטין וקרומות. הנה נתבאר דטעמא דלקי עלייהו משום דהדם צלול וזהו הדם שאסרה תורה ולאו משום דרבייה קרא בתיבת כל דם. גם בפ"ה מהל' מ"א הלכה י"א כתב ה"ה שדעת הרמב"ם דאיסור אבר היוצא ואבר ובשר המדולדלין הויא מדאורייתא אלא שאין לוקין עליהם והרי הם כחצי שיעור דאתי מריבויא ואין לוקין עליו יע"ש: וראיתי להר"ב פר"ח יו"ד סי' ס"ב ס"ק ז' שכתב ע"ד ה"ה הנזכר והא ליתא דכיון דמרבינן ליה לאיסורא אמאי לא מרבינן ליה למלקות וחצי שיעור שאני דכתיב בה אכילה ואין אכילה פחות מכזית ומלת כל ריבה חצי שיעור וכיון שריבה ומיעט הרבוי ריבה איסור והמיעוט מיעט מלקות וכן מבואר בתשובת הרשב"א סימן תל"ט יע"ש,

וקשיא לי עליו שהרי הפר"ח גופיה באו"ח סימן תמ"ג בעמדו על מה שנסתפק הרא"ם אי לוקין על ההנאה עלה בהסכמה דאע"ג דאסור מה"ת אין לוקין עליו כדין חצי שיעור והא התם ליכא שום מיעוט שהרי הנאה בכלל אכילה היא: אך ראה זה מצאתי ראיה ברורה לדברי הרשב"א ממ"ש הרמב"ם בפ"ג מהל' מ"א הלכה ו' אע"פ שחלב בהמה טמאה אסור מן התורה אין לוקין עליו שנאמר מבשרם לא תאכלו והרי האוכל אותן כאוכל חצי שיעור כו' הרי דאיצטריך קרא דמבשרם למעוטי דלא לקי אחלב ומינה ילפינן דכל היכא דרבי קרא מילתא לאיסורא ה"ה לעונש כל היכא דליכא מיעוטא, ותמיה אני על מ"ש ה"ה שם וזהו דעת רבינו דודאי עיקר קרא דבת היענה לאסור עצמה הוא ומדכתיב בת ילפינן לביצתה לאיסורא והוא בנין אב לכל ביצים טמאים אבל אין לוקין עליהם מן הרבוי הזה דומה לחצי שיעור דנפקא לן מכל אוכל חלב ואינו לוקה עליו. שהרי דברי הרמב"ם ברור מללו דטעמא דלא לקי עלייהו משום דמיעט הכתוב לומר מבשרם ולאו משום דאתי מריבויא ולפי דברי ה"ה ז"ל צריכין אנו לומר דהאי דרשא דמבשרם דאייתי הרמב"ם כדי נסבה לא נצרכא אלא להעדפה ובלאו קרא נמי לאיסורא רבייה קרא ולא למלקות, ואיך שיהיה עלה בידינו דכל דבר שאינו מפורש בתורה אף שהוא אסור מן התורה והוא דבר הלמד מריבויא לדעת הרשב"א כיון דרבייה קרא לאיסורא מילקא נמי לקי כיון דליכא מיעוטא בהדי ריבויא ולדעת ה"ה לאיסורא אתרבו ולא לעונש: ומ"מ אף לדעת הרשב"א ז"ל נראה ברור דחלב שע"ג הדקין אין לוקין עליו איבעית אימא קרא ואבע"א גמרא שהרי הכא נמי איכא מיעוטא שמנה הכתוב חלב המכסה את הקרב כו' ומשמע הני אין אחריני לא ואת כל החלב אשר על הקרב ריבה חלב שע"ג הדקין וכיון דריבה ומיעט ע"כ דלאיסורא אתרבי ולא למלקות וה"ז דומה ממש לחצי שיעור דריבה ומיעט. גם הרמב"ם בפ"ז מהל' מ"א כתב שלשה חלבים הם שחייבים עליהם כרת וכתב ה"ה זה מבואר שאלו הן חלבים הקרבים לגבוה ובהם יש עונש כרת בלבד וחלב שע"ג הדקין אינו מכלל חלבים אלו ועד השלשה לא בא ואח"כ בהלכה ט' ביאר הרמב"ם שצריך לגרור חלב זה ולא הזכיר חיוב כרת. גם בספר החינוך פ' צו סימן קמ"ז כתב וג' חלבים הם בבהמה שהם בחיוב כרת שעל הקרב שעל הכליות שעל הכסלים כו' ואח"כ הביא דין ריש מעיא דבעי גרירה יע"ש:

וראיתי להר"ב כנה"ג סימן ס"ד בהגהת הטור אות ט"ז שהביא בשם הסמ"ג והאו"ה שכתבו נמצאת אתה אומר החלבים שענוש עליהם כרת הם החלב המכסה את הקרב כו' וחלב שעל גב הקיבה וחלב שע"ג הדקין וכו'. וכתב הרב הנזכר ואין חילוק בין זה למ"ש הרמב"ם וס' החינוך וחלב שע"ג הדקין היינו חלב הקיבה יע"ש מבואר בדבריו שדעתו

דעת עליון נוטה דחלב שע"ג הקיבה ושעל גב הדקין ענוש עליהם כרת. ואנכי לא ידעתי כוונת דבריו שהרי אפילו אי הוה מרבינן חלב שע"ג הקיבה ושע"ג הדקין מריבויא דכל חלב לא תאכלו לא היה ענוש עליהם כרת ולא מלקות מידי דהוה אחצי שיעור דמרבינן ליה מקרא דכל חלב ואין לוקין עליו כ"ש השתא דקרא דואת כל החלב המכסה את הקרב לא איירי לענין איסור אכילה אלא לענין החלבים הקרבים לגבוה ואתא כל לאתויי חלבים אלו שהיו קרבים לגבוה ומינה ילפינן לאוסרן באכילה דפשיטא דאין בהם עונש כרת וכ"ש למאן דדריש תיבת כל לאתויי חלב שעל גב הקיבה וכן פסק הרמב"ם פ"א מהל' מעשה הקרבנות כדלעיל דפשיטא דאין חיוב כרת בחלב שע"ג הדקין דהא איסור אכילתו נפקא לן מכ"ש דחלב הקיבה וזה כלל גדול בתורה באמת אמרו אין עונשין מן הדין. ואבע"א גמרא שהרי בפ' גיד הנשה (דף צ"ג) אמר שמואל חלב שעל המסס ובית הכוסות אסורין וענוש כרת וזהו חלב שעל הקרב עוד שם אמר שמואל האי תרבא דקליבוסתא אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הכסלים ובתר הכי קאמר שמואל גופיה ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין ואמאי לא קאמר הכא דענוש כרת כי היכי דקאמר בהנהו דלעיל אלא ע"כ כדכתיבנא. ובר"פ יוה"כ אהא דתנן התם אסור באכילה ובשתיה פריך בגמ' אסור ענוש כרת הוא מוכח דכל היכא דענוש כרת לא תני אסור ומש"ה דחיק לאוקמה לחצי שיעור יע"ש:

עוד יש להביא ראיה דחלב הקיבה אין בו עונש כרת דבפרק אלו טריפות (דף נ'.) איכא תרי לישני בגמרא איכא דאמרי דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בדאייתרא ואיכא דאמרי דאייתרא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בדאקשתא כתב ה"ה ז"ל בפרק ז' הלכה ו' וקי"ל כלישנא קמא לחומרא וכך כתב רש"י שם דקי"ל כלישנא קמא לחומרא דכל היכי דאיכא תרי לישני בגמ' אי מידי דאורייתא הוא זיל לחומרא ובדרבנן זיל בתר בתרא ע"כ. ואילו בפרק בהמה המקשה (דף ע"ה.) פליגי בחלב שליל דלר"י חלבו אסור כחלב בהמה ור"ל ס"ל דחלבו כחלב חיה ואיכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לאו כלום הוא כי פליגי היכא דאושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב בן תשעה חי ואכלו ופסק הרמב"ם ברפ"ו מהל' מ"א הלכה ח' כאיכא דאמרי דחלב נפל שלא כלו חדשיו הוי כחלב חיה וכתב שם ה"ה וז"ל וקי"ל כלישנא בתרא שלא לענוש אלא בראיה ברורה וכל שלא כלו לו חדשיו לכ"ע אין כאן חיוב כרת ע"כ. ופירש דבריו הר"ב לח"מ וז"ל דאע"ג דל"ק לחומרא דכי לא כלו לו חדשיו לר"י דקי"ל כוותיה אית ליה דכחלב בהמה הוי דאוירא גרים וה"ל למפסק כלישנא קמא לחומרא כמו שפסק לקמן גבי חלב שע"ג הקיבה דאקשתא אסור כל"ק מ"מ ראוי לפסוק כלישנא בתרא דהיכא דלא כלו פטור

מכרת שלא לענוש אלא בראיה ברורה כלומר דלענוש כרת צריך ראיה וכל זמן שיש ספק אם חייב כרת או לא קי"ל כמאן דמיקל ופטור מכרת ע"כ. והשתא נחזי אנן אם איתא דחלב הקיבה ענוש כרת אמאי פסק רמב"ם כל"ק לחומרא ומה בין זו להההיא דחלב נפל שכתב דאין לענוש כרת אלא בראיה ברורה אלא ודאי הדבר ברור ואין בו ספק דחלב הקיבה אין בו אלא איסורא לחוד וה"ה בחלב שעל גב הדקין: אמור מעתה אחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת ואתברר לנו דחלבים אלו שע"ג הקיבה ושעל גב הדקין אין בהם ענוש כרת צריכין אנו לומר דהא דאיבעיא לן בפ"ק דהוריות במיעוט שאכלו חלב הקיבה ומיעוט בחלב הדקין וע"פ הוראת ב"ד אם חייבים להביא קרבן היינו משום דס"ל לתלמודא דהא דתנן אין ב"ד חייבים עד שיורו בדבר שזדונו כרת לאו למימרא שאותו דבר בעצמו שמורין ב"ד לעשותו יהא ענוש על זדונו כרת אלא היינו לאפוקי דבר שאין בו כרת אלא ל"ת בלבד כגון כלאים ונבילה וכיוצא ממצות שבתורה אשר לא תעשינה שאין בהם כרת בכה"ג אם הורו ב"ד פטורים אבל בחלב הדקין והקיבה אע"ג דאין באכילתם עונש כרת מ"מ שם חלב חד הוא ועיקרו בכרת. וכ"נ שהוא דעת התוספות בפ"ק דיבמות (דף ח':) שכתבו אין חייבין אלא ע"ד שזדונו כרת למעוטי חייבי לאוין וכו' ולא בע"ז אלא ע"ד שזדונו כרת למעוטי מגפף ומנשק וכ"כ הרשב"א שם בחידושיו. וכוונתם לומר דלענין הוראת ב"ד לא נתמעטו אלא חייבי לאוין שאין בעיקר האיסור עונש כרת אבל לענין ע"ז נתמעט נמי מגפף ומנשק לע"ז אף שעיקרו בכרת, ונראה דמש"ה פלגינהו במתני' לתרי בבי ולא כיילינהו בחדא מחתא לומר אין ב"ד חייבין אלא ע"ד שזדונו כרת וכן המשיח וכן בע"ז אלא להכי נקט מלתא דע"ז באפי נפשה לאשמועינן דלא ראי זה כראי זה ודבר שזדונו כרת האמור בהוראת ב"ד והאמור בע"ז אף דהלשון אחד אין עניינם שוה דב"ד אם הורו שמותר לגפף ולנשק הע"ז כיון דעיקר ע"ז ענוש עליה כרת חייבין להביא קרבן על שגגתם אבל לענין ציבור שחטאו באיסור מגפף ומנשק לע"ז אין חייבין להביא פר לעולה ושעיר לחטאת כיון דלא חטאו בדבר שזדונו כרת, כנ"ל שהוא דעת התוס'. וכי תאמרו מהיכא נפקא לן לחלק ביניהם כיון דבתרוייהו שנו חכמים דבר שזדונו כרת, איכא למימר דכיון דהאי מלתא דאין ב"ד חייבין אלא ע"ד שזדונו כרת ילפינן לה מזקן ממרא בג"ש דבר דבר כדאיתא בפ"ב דהוריות הרי התם גבי זקן ממרא לא בעינן ממש דבר שזדונו כרת אלא אפילו נחלקו בדבר המביא לידי דבר שזדונו כרת אפילו אחר מאה דברים חייב כמ"ש הרמב"ם בהל' ממרים וכיון שכן גבי הוראת ב"ד נמי כיון דעיקר ע"ז הוא דבר שזדונו כרת אף דאיסור גיפוף ונשוק איסורא בעלמא הוא מביאין קרבן על שגגתם. משא"כ בצבור שחטאו בע"ז דילפינן לה מג"ש מעיני מעיני והתם הוא דבר

שחייבין עליו כרת והכי דייקי דברי הירושלמי בפ"ב דהוריות דאמרינן התם אין ב"ד חייבין אלא על דבר שיש על זדונו כרת ולא קאמר שחייבין עליו כרת. ויש להכריח דבר זה ביתר שאת ויתר עז מסוגיא דהוריות הנזכר בעצמה וממקומו הוא מוכרח דהא ע"כ ההיא סוגיא ס"ל כר' ישמעאל דדריש כל לרבות חלב הקיבה וחלב שע"ג הדקין מכ"ש נפקא כמ"ש רש"י דאי ס"ל כר"ע דדריש כל לרבות חלב שע"ג הדקין הרי לדידיה חלב שע"ג הקיבה מותר כמ"ש רש"י בפ' אלו טרפות (דף מ"ט) ואין לומר דאיירי התם בחלב הקיבה דאקשתא דלר"ע נמי אסור משום דדמי לתותב כמ"ש רש"י שם (דף נ'.) , חדא דסתמא קאמר מיעוט בחלב שע"ג הקיבה. ועוד שהרי הרמב"ם פי"ג מהלכות שגגות כתב כיצד הורו ב"ד לאכול חלב הקיבה כולו הרי דאיירי בכל החלב שע"ג הקיבה בין דאקשתא בין דאייתרא. ועוד שהרי לפי מ"ש מרן הכ"מ פ"א מהל' מעשה הקרבנות לדעת הרמב"ם ולר"ע ליכא איסור בחלב הקיבה ודלא כפירש"י כמו שיע"ש, מכל זה מוכח דסוגיא דהוריות ס"ל כר' ישמעאל דדריש כל לרבות חלב הקיבה וכיון שכן מהיכא תיתי דמיעוט שאכלו חלב שע"ג הדקין דמצטרף למיעוט שאכלו חלב הקיבה והלא האוכל בעצמו חלב שע"ג הדקין במזיד אינו ענוש כרת ולא חטאת על שגגתו כיון דמק"ו נפקא לן איסור אכילתו ואין עונשין מן הדין ואיך אפשר לצייר דב"ד שהורו לאוכלו יתחייבו קרבן אלא ע"כ לומר דגבי הוראת ב"ד לא בעינן שיהיה באותו דבר בעצמו עונש כרת אלא כל שעיקר איסורו בכרת סגי וא"כ ליכא למשמע מהכא דיש חיוב כרת בחלב שע"ג הדקין ולא בחלב שע"ג הקיבה והדברים ברורים דאיסורא דאורייתא לחוד איתי ביה:

ומעתה איכא למידחי מה שנראה מדברי הפוסקים דאין כוונתם לומר דעל חלב הדקין ענוש כרת אלא היינו לומר שהוא איסור חמור שיש בו כרת וראוי להחמיר בו, זו היא כוונת מרן הב"י ס"ס ס"ה והרשד"ם סימן נ"ב ולזה כיון בעל האגור במ"ש ואל תכניס עצמך בספק איסור כרת, וכן מבואר בס' יראים סימן קמ"ד שכתב וז"ל חלב שע"ג הדקין קי"ל כר"ע כו' ואם לא עשה כן עובר על דברי תורה הרי דלא קאמר דענוש עליו כרת גם מדברי הסמ"ג והאו"ה שכתבו החלבים שענוש עליהם כרת ובכללם מנו חכמים חלב הקיבה והדקין אין ראיה זו מכרעת לסתור כל אלו הראיות חזקות שהבאתי לעיל ואיכא למימר דאיסורא לחוד הוא דאית בהו ומ"ש דענוש עליהם כרת קאי אשאר חלבים דמני התם וכיוצא בזה משני בגמ' בפ' בתרא דיומא כי קתני אסור אשארא יע"ש: מעתה אלך לי אל הר המור הוא הראש הרב שער אפרים סי' ס"ב שכתב דמעי הסמוך לקיבה שהוא תחלת בני מעיים אע"ג דלדידן אסור באורך אמה מ"מ לענין נקב סמכינן אפירוש הגאונים שפירשו שהוא סוף המעיים ולדידן לפחות מיסתם קא סתים והביא

ראיה לדבריו ממ"ש ר"נ בפ' אלו טריפות גבי חימצא ובר חימצא אינהו אכלי ליה ולדידן מיסתם לא סתים בתמיה זה תורף דבריו והסכים עמו הפר"ח בקונטרס אחרון סימן מ"ח. והנה רש"ל פרק אלו טריפות סימן נ"ד על מה שנסתפק הא"ז בחלב הדבוק לכרס שנחלקו בו רבינו אפרים ור' יואל אם שייך כאן לומר אינהו מיכל אכלי לדידן מיסתם נמי לא סתים כתב על זה רש"ל וז"ל ואני אומר דאין כאן ספק ואינו דומה לבר חימצא דלא הוי אלא איסורא דרבנן ומש"ה מהני סתימה אבל הכא שהאוסרים אותו כתבו שהוא חלב גמור וחייבים עליו כרת כו' יע"ש. ויש תמה על הפר"ח דבסימן ס"ד ס"ק י"ד הסכים לדברי רש"ל הנזכר וזה הפך דבריו בק"א סי' מ"ח דהסכים לדברי הר"ב שער אפרים, ולפי דרכנו שהוכחנו דאין חיוב כרת בחלב הדקין הדין דין אמת דמיסתם סתים אע"ג דאסור מה"ת שהרי לא חלקו רש"ל וסיעתו על הא"ז אלא מטעמא דחלב הדבוק לכרס לדעת רבינו אפרים חייבין עליו כרת ולא ראי זה כראי זה: והנה לענין לבטלו בששים אע"ג דגבי חלב הדבוק לכרס כתב הפר"ח סימן ס"ד דלמ"ד חנ"נ בכל האיסורין ה"ה בחלב זה דלא בטיל בששים שאני התם דלדידן חלב גמור הוא וענוש עליו כרת ומש"ה באיסור חמור כזה החמירו חכמים וגזרו אומר דחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל בחלב שעל גבי הקיבה ושעל גבי הדקין כיון דאין בו אלא איסורא דאורייתא נראה פשוט דלכ"ע בטל בששים ולא שייך הכא לומר מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת דזה הכלל עלה בידינו מתורתו של מוהריק"ו שורש ע"ב דדוקא דבר שאסרו חכמים משום ספיקא וחששא שלא לעבור על דברי תורה אמרינן מה לי איסור לאו כו' אבל דבר שהוא מותר מן הדין ומשום גזירה דרבנן מחמרינן בכה"ג איכא למימר דבאיסור כרת דוקא החמירו ולא באיסור לאו יע"ש. וכ"כ התוס' והר"ן בפ"ק דפסחים דהחמירו גבי חמץ בפסח טפי מנזיר משום דזה זדונו בכרת וזה בלאו יע"ש. ועיין מ"ש מרן זקני ז"ל בס' גט פשוט בקונטרס הכללים כלל א' יע"ש וא"כ ה"נ לענין חנ"נ איכא למימר דלא החמירו בו גבי חלב שע"ג הדקין כיון דאין בו כרת: ויש להביא ראיה לזה מהא דתנן בפ' אין מעמידין דאסרו גבינת כותים דמעמידין אותה בעור קיבת נבלה והקשו התוס' (דף ל"ה:) ובפ' כל הבשר (דף קי"ו:) ת"ל משום בשר בחלב ותירץ דלא הוי אלא איסורא דרבנן דדרך בישול אסרה תורה יע"ש ואמאי לא ק"ל משום חלב שע"ג הקיבה דאסור מדאורייתא. אבל לענין סתימה לא נפקא לן מידי דכיון דחלב זה טמא הוא מדאורייתא הרי אמרו חלב טמא אינו סותם ומה לי איסור לאו כו' אידי ואידי חד שיעורא הוא שהרי אין הסתימה תלויה באיסור כרת אלא הכל תלוי במיהדק ולא מיהדק דהרי חלב חיה אינו סותם אע"ג דמותר באכילה וכן חלב העשוי ככובע וכמו שהאריך בזה הר"ב הכה"ג סימן מ"ח בהגהת ב"י,

וקשיא לי על מהרש"ל במ"ש לדחות דברי הא"ז דלא דמי להההיא דחימצא דאינו אלא איסורו דרבנן ובאמת שהם דברים תמוהים שהרי בהא דבני בבל וא"י דפליגי בחלב דאייתרא מצינו שנחלקו בדבר חכמי ישראל דרש"י ז"ל כתב בפ' אלו טריפות (דף נ'.) וז"ל כי פליגי דאייתרא בני בבל ס"ל כר"י דאמר כל קרום ונקלף חלב טמא הוא והאי נמי קרום ונקלף הוא כו' אבל הר"ן בפרק גיד הנשה גבי ביעי דחשילתא כתב וז"ל דלא דמי לתרבא דאייתרא דבכל דוכתא שרי בר מאתרא דנהיגי ביה איסורא וכמ"ש למעלה דהתם אפילו בני בבל לא ס"ל דאסור אלא ממנהגא בעלמא הוא שנהגו בו איסור והכי מוכח ממאי דאמרינן לעיל לדידהו מיכל נמי אכלי לדידן מיסתם נמי לא סתים אלמא אפי' לבני בבל לא אסור מדינא דאי אסור מיסתם נמי לא סתים כו' הרי דלרש"י פליגי בני א"י ובני בבל בדינא מ"ס כר"י ומ"ס כר"ע ולדעת הר"ן לא פליגי אלא במנהגא וכיון שכן זה שכתב מהרש"ל דאינו דומה לבר חימצא דלא הוי אלא איסור דרבנן הוא דלא כמאן. ואי קשיא על הר"ב שער אפרים הא קשיא דלא דמי להההיא דחימצא דשאני התם דחלב דאייתרא אינו תותב אלא קרום ונקלף ומיהדק שפיר אלא משום דבני בבל נהגו בו איסור ולדידהו חלב טמא הוא איצטריך ר"נ להכשירו לענין סתימה כיון דבני א"י אכלי ליה ולא סמך ר"נ על טעם זה להכשיר אלא עיקר טעמו משום דלא הוי תותב משא"כ בחלב שעל גב הדקין דהוא תותב כמ"ש רש"י ולא מיהדק וכיון שכן מאי אהני לן דלפירוש הגאונים חלב זה טהור הוא ס"ס לא מיהדק שפיר ונפתח הסתום שהרי ענין הסתימה לא תליא בהיתר אכילה, ותדע שכן הוא שהרי חלב דאקשתא אינו סותם לדעת כל הפוסקים וליטעמיך דכיון דאיכא מאן דאכיל ליה לענין סתימה סמכינן עליה א"כ אף אנו נאמר דכיון דלליש נא בתרא חלב דאקשתא בני א"י אכלי ליה ונהגו בו היתר אף דאנן קי"ל כלישנא קמא לחומרא לענין סתימה סתים וזו לא אמרה אדם מעולם שהרי כל הפוסקים כתבו בפשיטות דחלב דאקשתא אינו סותם ותו ק"ל עליו מדברי הר"ן הנזכר: ואשר אני אחזה ליישב דעת הרב ז"ל אותו אדבר דכיון דחלב שע"ג הדקין שאסרה תורה לא פורש אהיכא קאי אם היינו הסמוך לקיבה כפירש"י או אותו הסמוך לכרכשא כפירוש הגאונים והרמב"ם ז"ל הביא שני הפירושים ולא הכריע וגם מרן בש"ע לא פסיקא ליה מלתא וכתב דירא שמים יצא ידי שניהם נהי דלענין אכילה אזלינן לחומרא לאוסרו אע"ג דלהגאונים שרי מ"מ לענין סתימה יש לנו לסמוך על פירוש הגאונים דמה שכתב בגמרא ריש מעיא היינו שע"ג הכרכשא ועל אותו חלב אמרו שהוא תותב ולא מיהדק אבל החלב שע"ג הדקין בסמוך אפשר דמיהדק. ואייתי שפיר ראיה מההיא דבר חימצא דכי היכי דהתם אע"ג דנהגו בו איסור בחלב דאייתרא משום מנהג כדכתב הר"ן כיון דבני

א"י אכלי ליה מיסתם סתים כיון דמיהדק ה"ה לענין חלב הדקין כיון דאנן יתמי דיתמי מספקא לן מלתא איזה משניהם אסרה תורה נהי דלענין אכילה חיישינן לשני הפירושים אבל לענין סתימה יש לנו לסמוך על פירוש הגאונים דסבירא להו דחלב שעל גבי הדקין הסמוך לקיבה טהור הוא לפי שאינו תותב ומיהדק שפיר וסותם. ועיין בדברי ראב"ן סימן ר"ף שכתב וריש מעיא הוא המעי היוצא מהקיבה כו' ואם ניקב המעי לצד החלב אינו סותם. ונלע"ד דאין ראיה מדברי ראב"ן שהרי איהו לא אייתי פירוש הגאונים או משום דלא חייש לפירושם או שלא ראה אותו וכיון דלדידיה חלב שע"ג הדקין שאסרה תורה משום דהוא תותב הוא אותו הסמוך לקיבה מש"ה פשיטא ליה דאינו סותם וכן הוא האמת, אבל לדידן דמספקא לן כדכתיבנא לענין סתימה סמכינן על פירוש הגאונים דס"ל דאינו תותב וכיון שכן הוא סותם וזה פשוט. ואי קשיא לך מתשובת הרשב"א סימן שפ"ג שכתב דנקב שנמצא בדקין סמוך לקיבה טריפה לא תיקשי דאיכא למימר דאיירי שלא היה החלב סותמו א"נ איהו אזיל לשיטתיה שדחה פירוש הגאונים ופשיטא ליה דריש מעיא היינו הסמוך לקיבה אבל אנן מספקא לן כדכתיבנא. ולי הדיוט הנה מקום אתי להוסיף נופך משלי תרתי לטיבותא יש בהם בנותן טעם כעיקר דאורייתא להוכיח במישור כחא דהיתרא. זה יצא ראשונה ויסוד דבר זה הלא הוא כמוס לענין דעת חלב הדקין שאסרה תורה אם כולו אסור או מקצתו:

והנה זאת מצאנו בס' הכלבו הביאו מרן הב"י סימן ס"ד שכתב וז"ל המנהג לגרור שניהן מיהו של צד הקיבה ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי לפי שיש שם חלב טהור אבל מסירין הקרום הארוך עם חלבו שאינו דבוק עם הכרכשא כשאר שומן עכ"ל. וקודם בואי לשאת ולתת בדברי הכלבו צריכין אנו למודע"י בהא דאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צ"ב:) א"ר אבא אר"י אמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שע"ג הדקין. ופירש"י והרמב"ם דהיינו המעי הסמוך לקיבה אבל מכאן ואילך שומן הוא ושרי. והגאונים פירשו דראש המעי שצריך לגוררו הוא המעי הסמוך לכרכשא והוא סוף המעים כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ז:

ואיכא למידק טובא דבגמרא מוכח להדיא דחלב זה טהור הוא ויש בו היתר אכילה שהרי בפ' אלו טריפות (דף מ"ט) אמר ר"נ חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא א"ל חטי דכרכשא וא"ל טרפשא דלבא. הרי שלך לפניך דחלב שעל גב הכרכשא טהור הוא והיינו דאיצטריך ר"נ לאשמועינן דאינו סותם ואם איתא דטמא הוא לא יאכל מאי קמ"ל ר"נ והלא כלל זה עלה בידינו ולעיל מינה מייתי לה בגמרא אמר רבי חלב טמא אינו סותם. ובפ"ז מהל' מ"א הלכה ט' כתב הרמב"ם חלב הלב מותר והרי הוא כשומן וכתב ה"ה

פשוט הוא שהוא מותר ומתבאר בפ' א"ט בדין חלב טהור שסותם. וכתב על זה הרב בעל לח"מ וז"ל ואמרו שם טרפשא דלבא ואם איתא דהוא טמא ל"ל טעמא משום דעשוי ככובע תיפוק לי דאינו סותם משום דהוא טמא דודאי לא פליג ארב דקאמר טמא אינו סותם אע"ג דרב ששת פליג עליה מ"מ כרב קי"ל ודוחק לומר דפליג עליה דרב עכ"ל:

ויש לתמוה על הרב ז"ל דאיך אסיק אדעתיה לומר דר"נ פליג עליה דרב והלא בתר הכי מבואר בהדיא דר"נ ס"ל כרב דחלב טמא אינו סותם דהא קאמר גבי חימצא ובר חימצא דחלב דאקשתא לכ"ע אסור ואינו סותם. ואיך שיהיה מלתא דפשיטא היא דר"נ ס"ל דחלב טמא אינו סותם ואשמעינן הכא דחטי כרכשא אע"ג דטהור אינו סותם משום דעשוי ככובע. וכן מבואר בדברי הרמב"ם בפ"י מהלכות שחיטה הלכה י' וז"ל כל נקב שהבשר או החלב המותר באכילה סותם אותו ה"ז מותר חוץ מחלב הלב וחלב המעי האחרון שבאיברים. גם הטור סימן מ"ו כתב שכל חלב טהור סותם חוץ מקרום שעל הלב וחלב שעל הכרכשא שאע"פ שהן טהורים אינן סותמים. הרי מבואר דכל הפוסקים הבינו בדברי ר"נ דחלב שע"ג הכרכשא טהור הוא וזה הפך דברי הגאונים ולפי דבריהם פליגא הא דר"נ אההיא דשמואל דאמר ריש מעיא בעי גרירה ולא ראיתי לשום אחד מהמפרשים שהרגיש בקושיא זו:

ומה שנלע"ד ליישב הוא דס"ל להגאונים ז"ל דהא דאמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שע"ג הדקין לאו למימרא דכל אותו החלב אסור דא"כ הול"ל חלב שעל גבי הדקין אסור כדקאמר שמואל גופיה באידך חלבים דמני ואזיל שם באותו פרק ומדשני בדבוריה ונקט לישנא דגרירה ע"כ דהיינו לומר שצריך לגרור הקרום הארוך עם חלבו וזהו מה שאסרה תורה והנותר ממנו חלב הוא כחלב האליה. וכן מבואר בדברי העיטור בסדר הניקור הביאו הטור סי' ס"ה וז"ל וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב שעליה וכתב מרן שם דהיינו כפירוש הגאונים יע"ש. וכיון דבחלב שעל גבי הכרכשא יש שם חלב טהור וטמא מעורבים זה בזה סד"א דסותם מש"ה אשמעינן ר"נ דחטי דכרכשתא אע"ג דהוא טהור מה שתחת הקרום אינו סותם משום דעשוי ככובע ולא מיהדק ואם לחשך אדם לומר היכן מצינו חלב שמקצתו טמא ומקצתו טהור חלב שעל הכליות וחלב שעל הטחול יוכיחו דקרום העליון אסרה תורה והיה הנשאר יש בו היתר אכילה אף אני אביא חלב שע"ג הדקין דלא אסרה תורה אלא הקרום העליון עם הנדבק בו. ולפ"ז דון מינה ואוקי באתרין דלפירש"י והרמב"ם דריש מעיא היינו הסמוך לקיבה דגם זה אין צריך לגוררו לגמרי עד זיבולא בתרייתא אלא הקרום לבד עם הנדבק בו דהא לא פליגי הרמב"ם והגאונים אלא בפירוש ריש מעיא אהיכא קאי אם היינו הסמוך

לקיבה או אסוף המעי אבל בפירוש דברי שמואל שאמר בעי גרירה הכל הולך אל מקום אחד וכולן שוין לטובה דגרירה לחוד הוא דבעי דמנ"ל לאפושי פלוגתא בין הרמב"ם והגאונים מה שלא נזכר בדבריו ולא בדברי שום פוסק ראשונים ואת אחרונים. והרי מרן בש"ע הביא שני הפירושים וכתב וירא שמים יצא ידי שניהם ויגרור אורך אמה מכאן ואורך אמה מכאן אלמא דהשוה הכתוב זה לזה ושקולים הם וכי היכי דאורך אמה דסוף המעי היינו קילוף בעלמא ה"ה אורך אמה דריש מעיא הסמוך לקיבה ולא הוצרך מרן לפרש דנמשך אחר לשון הגמרא והרמב"ם דנקטי לישנא דגרירה דפשטא דהאי לישנא משמע דבעי כדי קליפה לחוד:

ותדע עוד שכן הוא שהרי בפרק כל הבשר (דף קי"ג:) אמר רב משרשיא אין מחזיקין דם בבני מעים תרגמוה אכרכשא ומעיא והדרא דכנתא וכתב הטור סימן ע"ה בשם הרשב"א כשמולחין החלחולת אין מולחין אותה בצד הפנימי אלא בצד החיצון ששם שומן דבוק והביאו מרן בש"ע. והרי איהו גופיה כתב בסימן ס"ד לחוש לפירוש הגאונים דחלב זה טמא הוא לא יאכל ואיך כתב כשמולחין החלחולת דשומן שעליהם דינו כשאר בשר דמשמע דאוכלים אותו השומן אשר הוא חונה שם, והרשב"א ז"ל דכתב כן לשיטתיה אזיל שדחה פירוש הגאונים בשתי ידים כמ"ש הר"ן וה"ה בשמו אבל על הטור ומרן דחששו לפירוש הגאונים קשיא אלא ע"כ לומר כדכתיבנא דגרירה לחוד בעי להסיר הקרום עם הנדבק בו והשאר שומן הוא. הן עתה זכינו לדין שדברי הכלבו סמוכים לעד ומש"ה כתב של צד הקיבה והכרכשא אין גוררין אותו לגמרי לפי שיש שם חלב טהור. גם מור"ם סי' ס"ד סט"ו פסק כוותיה ומטעמיה וכתב וא"צ להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך אמות אלו: אך הר"ב סדר אליהו בפירושו על הלבוש הוכיח בראיות דט"ס הוא בדברי הכלבו יע"ש. ויש לתמוה שהרי מרן הב"י ומור"ם בס' ד"מ סימן ס"ד ובהגהותיו ורש"ל פרק גיד הנשה סימן ז' ובעל דמשק אליעזר והב"ח סימן ס"ד כולם כאחד העתיקו דברי הכלבו כדמותם בצלמם ואיך אפשר לומר דאגב שיטפייהו לא דייקי באיסור חלב דחמיר וגם שום אחד מהמפרשים האחרונים זה השלחן אשר לפני ה' לא שתו לבם להסיר המכשלה הזאת ואדרבא ראה ראינו להר"ב לחם חמודות דהשיג על הלבוש דהשמיט הגהה זו כמו שיע"ש. ודרך כלל זאת אומרת דודאי הכלבו יודה על האמת דחלב שע"ג הדקין אסור מן התורה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אלא דס"ל דלא אסרה תורה אלא הקרום והנדבק בו וכבר הוכחנו מהיכא נפקא ליה סברא זו, ומבואר למעיין דליכא למידק כלל דכל החלב שע"ג הדקין אסור דלפ"ז צריך למחוק כל הלשון של הכלבו ובעי גרירה מרישיה לסיפיה דמאי אהנו לן רבנן במה שהגיהו דצ"ל

של צד הקיבה גוררין אותו לגמרי ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי והלא כיון דלפירוש הגאונים ריש מעיא דבצד הכרכשא אסור אם אנו חוששין לפירושם להחמיר בספיקא דאורייתא היה לנו לחוש לגמרי ולגרור אותו החלב מכל וכל עד בלתי השאיר לו שריד דהא לדידהו כל אותו החלב אסור ומי שמע כזאת לחוש לפירוש הגאונים במקצת ולהקל במקצת מי כהחכם ויודע פשר דבר ואם כן דברי הכלבו אין להם מקום. וכי תאמר בלבבך דלהגאונים אין כל החלב אסור רק הקרום והנדבק בו וכמו שהוא האמת כדכתיבנא לעיל. אם כן לדידן נמי נימא הכי דבהא ל"פ הרמב"ם והגאונים ומנ"ל לחדש פלוגתא זו ביניהם מה שלא נזכר בדברי שום פוסק: עוד יש להביא ראיה לדבר הזה שהרי כל מה שהוא תותב קרום ונקלף חלב הוא כמ"ש מרן סימן ס"ד ואם איתא דרמ"א ס"ל דא"צ להסיר מריש מעיא הסמוך לקיבה רק הקרום העליון זהו נגד תלמוד ערוך לפי מה שפירש"י תותב קרום ונקלף דהיינו לומר שהקרום הוא ע"ג החלב ונקלף הקרום מעליו שאינו אדוק בו כל כך ולפ"ז כיון דחלב שע"ג הדקין קרום ונקלף אין מקום לדברי מור"ם שכתב דא"צ להסיר רק הקרום ומה שתחתיו מותר שהרי כי יסיר את הקרום נשאר כל החלב במקומו דבוק על הבשר. אמנם אי מהא לא איריא שהרי שרים רבים ונכבדים פליגי על רש"י בזה כמבואר בדברי הראב"ד שפירש הת"כ הביא דבריו הרב קרבן אהרן דס"ל דפירוש קרום ונקלף היינו לומר שהחלב פרוס כשמלה על גבי הקרום בענין שכשנקלף הקרום נקלף החלב עמו וכן דעת הטור סימן ס"ד עיין ב"ח שם באורך. ועל מדוכה זו נחלקו ר' יואל ור' אפרים בחלב הדבוק לכרס כמבואר באריכות במרדכי יע"ש. ומור"ם ס"ל כוותייהו ועל פי זה דן את הדין דא"צ לגרור כל החלב שע"ג אמות דבקליפת הקרום סגי. וממה שלא הגיה מור"ם בס"ד אין שום ראיה לזה שהרי מרן שם סתמא קאמר דכל שהוא תותב קרום ונקלף חלב הוא ולא פירש בדבריו אל איזה מהפירושים דעתו נוטה:

אמנם נראין הדברים באמת ובתמים דיש ט"ס בדברי הכלבו לפי טבע הלשון שהוא מגומגם מצד עצמו לא תוכל האר"ש שאתו. וכבר ראינו למרן ז"ל בס' ב"ה אשר לו דהגיה דצ"ל ונהגו לגרור שניהם מיהו של צד הקיבה גוררין אותו לגמרי ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי וכ"כ הב"ח בקונטרס אחרון הביא דבריהם הרב כנה"ג יע"ש. ותקון סופרים הוא זה ליישב הלשון למען ירוץ הקורא בו, אבל לענין הדין נלע"ד דאפילו לפי הגהה זו לא אסרה תורה כל החלב שע"ג הדקין. אלא עיקרן של דברים כך הוא דאהא דאמרינן ריש מעיא באמתא בעי גרירה רוב הפוסקים פירשו דהיינו המעי הסמוך לקיבה זולת הגאונים דס"ל דהוי סוף המעי הסמוך לכרכשא ואנן יתמי דיתמי צריכין אנו לחוש

להחמיר כדברי שניהם וכמ"ש ה"ה דהרמב"ם מייתי פירוש הגאונים כדי לחוש להם וכ"כ מרן בש"ע וירא שמים יצא ידי שניהם. והנה בין למר ובין למר לא אסרה תורה אלא הקרום עם הנדבק בו והשאר שומן הוא ומותר ומעיקר הדין א"צ להסיר רק הקרום עם הנדבק בו אלא לפי שאין אנו בקיאים לחטט אחריו ולגרור החלב מכל וכל ולא יבצר שישאר ממנו מעט מזעיר זעיר שם זעיר שם דא"א לצמצם להבדיל בין הטמא ובין הטהור ואתי לאיחלופי ונמצא פוגע באיסור תורה ח"ו מש"ה לענין חלב שע"ג הדקין הסמוך לקיבה נהוג עלמא לגררו לגמרי כיון דלרוב הפוסקים אותו החלב אסור מדאורייתא ואיכא למיחש לקלקולא לך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לקרמ"א לא תקרב. אבל בחלב שע"ג הכרכשתא כיון דלדידן טהור הוא כשאר שומן דעלמא אף דלכתחלה אנו חוששין לפירוש הגאונים מ"מ לא נהוג עלמא בכה"ג להחמיר כ"כ לגרור לגמרי מדאגה מדבר שמא ישאר ממנו מעט ע"ג השומן שבכרכשתא דכיון דאינו אלא חומרא בעלמא הבו דלא לוסיף עלה כנ"ל. ויש סמך לדבר הזה מדברי הרב הגדול הוא דמשק אליעזר (דף רל"ו.) שכתב וז"ל לפירש"י דריש מעיא הוא היוצא מהקיבה נהי דהחלב אסור מ"מ המעי עצמו שרי ואפשר דאעפ"כ אסור אע"פ שאינו מאוס מ"מ א"א לגרר שם היטב את החלב ע"כ. ואין להוכיח מכאן שכל החלב אסור מן התורה שהרי אפילו המעי אסור בגללו כ"ש החלב שעליו. ויש פתחון פה לדחות ולומר דאע"ג דלא אסרה תורה אלא הקרום עם הדבוק בו מ"מ משום שאי אפשר לגוררו היטב הדק כתב העיטור דחותכו ומשליכו ואדרבא כלפי לייא מדברים אלו יש להוכיח דלא אסר הכתוב אלא החלב עם הנדבק בו והנותר ממנו שומן הוא ומש"ה אתי שפיר שכתב בעל העיטור והצריך לחותכו לכלב תשליכון אותו דא"א לכוין היטב לגרור החלב מע"ג השומן דאי ס"ד דכל אותו השומן טמא הוא מה המצוה הזאת ומה טעם יש בזה לאסור המעי באכילה משום דא"א לגוררו א"כ אפוא רבו פרושים בישראל שלא לאכול חתיכת בשר שצריכה ניקור מהחלב משום דא"א לנקותו היטב אלא ע"כ כדכתיבנא. ומש"ה במעי הסמוך לכרכשתא כתב העיטור דחותכו ומשליכו משום דמאיס ואינו ראוי לאכילה ולא יהיב טעמא משום דאי אפשר לגוררו דכיון דחומרא בעלמא הוא שנהגו לחוש לפירוש הגאונים לא חשו להכי וכדאמרן. גם מדברי הכלבו יש להוכיח כן שהרי בחלב שע"ג הקיבה ושע"ג המסס ובית הכוסות ושעל הכרס כתב צריך ליטול כל החלב ואחרי כן גבי ריש מעיא כתב צריך לגרור החלב שעליו משמע להדיא דמעיקר הדין אין צריך כי אם גרירה אלא שאח"כ כתב שאותו שבצד הקיבה נהגו לגוררו לגמרי ושל צד הכרכשתא אין גוררין אותו לגמרי וטעמא דמלתא הלא היא כתובה לעיל וכיוצא לזו כתב רש"ל פ' ג"ה סי' ד' שכתב הא"ז

וז"ל אע"פ שמן הדין א"צ ליטול את הקרום של יותרת הכבד אלא מצד חוץ ולא מצד הריאה מ"מ נהגו ליטול מכל צד דלא ליתי למטעי ע"כ:

ומעתה נתיישבו דברי הב"ח שהם מוקשים לכאורה שבסימן ס"ד כתב כדברי הכלבו ובקונטרס אחרון הגיה הלשון, גם בתשובה אשר לו סימן קי"ח וסימן קנ"ב מוכח מדבריו דחלב שע"ג הדקין הסמוך לקיבה גוררין אותו לגמרי מדלא קשיא ליה אלא על מה שנוהגין שלא להסיר רק הקרום שע"ג החלב הסמוך לכרכשתא ולפי דרכנו יבא הכל על נכון דלעולם ס"ל להב"ח כמ"ש בחיבורו סי' ס"ד דנקט לישנא דגרירה לאשמועינן דלא אסור רק הקרום. ומה שהגיה דברי הכלבו בקונטרס אחרון היינו לומר דהמנהג הוא לגרור צד הקיבה לגמרי ושל צד הכרכשא אין נוהגין לגוררו לגמרי ומש"ה לא קשיא ליה בתשובה הנזכרת כי אם על מנהג החלב של הכרכשא שאין גוררין אותו לגמרי. ויש להביא ראיה עצומה לאשר ולקיים כל הכתוב מדברי הרב כנה"ג סי' ס"ד שהרי באות פ"ט הביא הגהת מרן והב"ח שהגיהו דברי הכלבו דצריך לומר של צד הקיבה גוררים אותו לגמרי ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי. ואחרי כן באות צ"ג העתיק דברי הלחם חמודות שהשיג על הלבוש שהשמיט דברי מור"ם שכתב וא"צ להסיר רק הקרום שע"ג אמות אלו. ולטעמיה נמצא דהר"ב כנה"ג סותר את עצמו תוך כדי דבור אלא ע"כ לומר דשניהם צדקו יחדיו גם בסי' ס"ה בהגהת ב"י אות ע"ז כתב הרב כנה"ג דמ"ש העיטור וקולף קרום של חלב שעליה על ריש מעיא באמתא לפי פירוש רש"י קאמר יע"ש. וזו היא ראיה שאין עליה תשובה ויתד היא שלא תמוט עולם ועד: כללא דמלתא נמצינו למדין מכל האמור דחלב שע"ג הדקין והוא ראש המעי בין לפירש"י והרמב"ם בין לפירוש הגאונים לא נאסר כי אם הקרום שעליו וזהו שכתב מור"ם ז"ל סט"ו וא"צ להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך אמות אלו כלומר דמדינא כך הוא ואע"ג דסיים וכתב וכן נוהגין ואילו הכלבו כתב שנהגו לגרור של צד הקיבה לגמרי. אין זה מן התימה דנהרא נהרא ופשטיה. וע"פ הדברים האלה יש מקום וטעם נכון בר נותן טעם דהיתרא להוראת הר"ב שער אפרים להכשיר במחט הנמצא בריש מעיא דכיון דיש שם חלב טהור ודאי דסותם דאע"ג דלענין אכילה אנו גוררין החלב הסמוך לקיבה לגמרי היינו משום חומרא כדי שלא יבא לאכול מהחלב עצמו דאין ברירה אבל לענין סתימה כיון דיש שם חלב טהור אע"ג דלא ידעינן ליה סותם הנקב ואין אנו צריכין להההיא דבר חימצא שהביא הר"ב שער אפרים. וזאת שנית יש טעם נכון להכשיר משום דאהא דאמרינן ריש מעיא באמתא בעיא גרירה נחלקו המפרשים ז"ל דלדעת רש"י ר"ל שיעור אמה בת ששה טפחים אבל הרמב"ם לא הזכיר זה וכתב הרא"ש ז"ל ונראה דמפרש דלבני מעיים קרי

אמתא על שם אמת המים וכתב מרן הב"י סי' ס"ד דבדבר מועט סגי וכ"כ ר' ירוחם בדעת הרמב"ם נט"ו ח"י הובא בס' עבודת הגרשוני סי' ס"ו ובד"מ סי' ס"ד יע"ש וכ"כ רש"ל פ' גיד הנשה סי' ז' וכיון שכן יש פנים להכשיר מטעם ס"ס ספק אם חלב הדקין שאסרה תורה הוא החלב שע"ג המעי שבצד הקיבה או אותו שבצד הכרכשא ואת"ל דשל צד הקיבה חלב הוא אכתי איכא לספוקי שמא הלכתא כהרמב"ם דלא בעי גרירה שיעור אמה אלא בכל שהוא סגי והשאר שומן הוא וסותם ואם כן ממ"נ יש מקום להכשיר:

עוד רגע אדבר במ"ש עוד הר"ב פרי חדש בקונטרס אחרון סימן מ"ח וז"ל ומסתברא נמי דחלב דסוף המעים נמי אע"ג דמיכל לא אכלי ליה מיסתם קא סתים ע"כ. וראיתי שהקשו עליו דאשתמיט מיניה מימרא דר"נ (דף מ"ט:) וש"ע סימן מ"ו סעיף א' מביאו וז"ל כל חלב טהור סותם וטמא אינו סותם חוץ מקרום הלב וחלב שע"ג הכרכשא אע"פ שהן טהורין אינן סותמים כו' הרי מבואר להדיא דעל גבי הכרכשא החלב שלו אינו סותם אע"פ שהוא טהור ואיך כתב דאפילו לדעת הגאונים מיסתם קא סתים עכ"ל. ולכאורה היא תפיסה גדולה על הפר"ח ואשתומם כשעה חדא והיו עיני ולבי עומדים צפופים למען דעת אם יש עליו מליץ כי דברים הללו יש בהם משום מחוסרי אמנה דהרב ז"ל כי רב גובריה בכל מכל כל נתעלמה ממנו הלכה חלילה. עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו אם לא ביד חזקה הלא זה הדבר דהנה אהא דאמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה כתב הרמב"ם וז"ל ויש מהגאונים שאומרים שראש המעי שצריך לגוררו הוא המעי שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעיא ע"כ, והרשב"א ז"ל בפ' גיד הנשה כתב וז"ל ומשם אחרים כתב שהיא המעיא הנמשך מן הכרכשא ולמטה ולא מחוור דכרכשא לא מיקרי מעיא אלא הדקין וכדאמר לקמן תרגמא אהדרא דכנתא וכרכשא והעולם קוראין חלחולת או כרכשא עכ"ל:

והנה מקום אתי ליישב בעד הגאונים ולסלק מעליהם קושיא זו והוא זה, דהדבר ברור מדברי הרמב"ם והרשב"א אלו שהגאונים לא אסרו אלא החלב שבראש הכרכשא והוא סוף המעים שהן הדקין המלופפים ומשם ואילך מתחיל הכרכשא ועל אותו חלב אמרו הגאונים דבעי גרירה עד אמתא אבל משם ואילך עד סוף הכרכשא שומן הוא ומותר וכן מבואר בדברי רבינו ירוחם נט"ו ח"י בהביאו פירוש הגאונים ז"ל גם בסי' ס"ה כתב הטור בשם העיטור בסדר הניקור שלו וז"ל וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב שעליה וכתב על זה מרן הב"י וז"ל אפשר שחלב שבראש הכרכשא קאמר וכמ"ש בסי' ס"ד שי"מ כן על ריש מעיא באמתא בעי גרירה ע"כ. גם בערוך ערך רי"ש כתב וז"ל וי"א המעי הנמשך מכרכשא ולמטה, הרי דלא אסרו הגאונים אלא החלב שע"ג ראש

הכרכשא שהוא סוף המעים ומש"ה קאמר שמואל ריש מעיא כלומר סוף המעיא ולא קאמר ריש כרכשא משום דהוה משמע סוף הכרכשא. ולא נעלם מעיני הגאונים דזה המעי שמו כרכשא או חלחולת ולא מעי סתם אלא דס"ל דה"פ סוף מעי דהיינו תחלת הכרכשא בעי גרירה כנ"ל:

ומעתה נסתלקה הקושיא הנזכרת מעל הפר"ח ולא קשיא מידי דמה ענין פירוש הגאונים להההיא דסי' מ"ו והלא הגאונים איירו בראש הכרכשא והתם איירי בסופה כמבואר בסי' מ"ו כתוב לאמר וחלב שע"ג הכרכשתא פי' מעי הדבוק בפי הטבעת וזה ודאי אינו סותם משום דעשוי ככובע. אבל תחלת הכרכשא שהוא סוף הדקין אינו עשוי ככובע אלא הוא תותב והיינו טעמא דקאמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם ולא קאמר בהדיא חטי דכרכשא ודוק. וע"פ זה יש ליישב דברי העיטור שכתב וז"ל ומוציא ראשיהם של בני מעים באותו חלחולת המטונפת כו' ומחתך אותה חלחולת עם אמה מבני מעיים ומשליכו לפי שאינו ראוי לאכילה וכתב על זה מרן הב"י נראה דהיינו ריש מעיא באמתא. עוד כתב בעל העיטור וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב שעליה וכתב על זה מרן ואפשר שחלב שבראש הכרכשא קאמר כו' וכתב הר"ב כנה"ג אות ע"ז דמדברי מרן אלו מוכח דמ"ש העיטור לעיל ומחתך אותה חלחולת קאי על ראש המעים כפירש"י. ולא ידעתי איך חשב כזאת על מרן ז"ל דאיך אפשר לצייר שיאמר העיטור דריש מעיא הסמוך לקיבה שהוא נקי ובר משליכו לפי שאינו ראוי לאכילה וסוף הכרכשא שהוא גרף של רעי קולף החלב שעליו והיה לאכול אין זה אלא דברי תימה ועוד שהרי מרן הב"י בסוף הסימן כתב ע"ד העיטור שהשמיט קצת דברים שיש בהם שורש ומני בהדייהו דין ריש מעיא באמתא ולפי דברי הרב ז"ל הרי העיטור הביא דין זה וחשש לפירש"י ולפירוש הגאונים וצ"ע:

אמנם לפי דרכינו יבא הכל על נכון דמעיקרא איירי העיטור בסוף הכרכשא שהוא המעי המטונף ועלה קאמר דחותכו ומשליכו לפי שאינו ראוי לאכילה ובסוף דבריו אייתי פירוש הגאונים דריש מעיא היינו ראש הכרכשא דבעי גרירה כלומר לקלוף קרום החלב שעליו ונמצא שלא הביא פירש"י והרמב"ם וזהו שכתב מרן דהשמיט דין ריש מעיא וזה מבואר בדברי מרן. ואני תמיה על המקשה אדקשיא ליה על הפר"ח דאשתמיט ליה מימרא דר"נ תיקשי ליה על פירוש הגאונים גופיה מההיא דר"נ ולא ידעתי היאך מצא ידיו ורגליו ליישב פירוש הגאונים עם מימרא דר"נ דקשה לזווגם כקריעת ים סוף אם לא על פי אחד מהשני דרכים שכתבתי:

עוד נראה לומר ליישב הוראת הפר"ח כי מודעת זאת דהאי דאמרינן חלב טהור סותם

נחלקו בו הראשונים ז"ל דלרש"י ובה"ג הוא סותם אפילו נקב שבאבר שכנגדו ולדעת התוספות והרשב"א אינו סותם אלא אותו האבר בעצמו כאשר מבואר בסי' מ"ו ולפי שיטת רש"י וסיעתו הא דאמרינן חלב העשוי ככובע אינו סותם ואמרי לה חטי דכרכשא היינו לומר דאם ניקבו הדקין וחלב הכרכשא סותמן לאו סתימה היא אע"ג דהוא חלב טהור משום דעשוי ככובע ואינו סותם אלא הנקב הקרוב אליו באבר עצמו לא את שכנגדו ומש"ה לא קאמר ר"נ ניקב הכרכשא טריפה אלא סתמא קאמר דחלב שע"ג הכרכשא אינו סותם ואמטו להכי ס"ל להפר"ח דאע"ג דראש הכרכשא החלב שעל גבו טמא הוא לא יאכל לפי פירוש הגאונים מכל מקום כיון דלדידן טהור הוא וקי"ל דחלב טהור סותם אית לן למימר דאע"ג דחלב זה לא יהיה לו דין חלב טהור לגמרי להיות סותם אפילו נקב של אבר אחר מ"מ לנקב הכרכשא גופיה סותם כיון דלדידן שרי באכילה, ועוד דכיון דקי"ל דחלב טהור סותם יש לנו לומר דאע"ג דחלב הכרכשא אינו סותם ואין לך בו אלא חדושו דהיינו לאבר שכנגדו לא לכרכשא עצמה זהו טעמו של הפר"ח. אמנם דברי מרן הב"י ס"ס מ"ו עומדים לנגדו כמו שיראה המעיין: כל הרשום בכתב הוא דרך שקלא וטריא להליץ טוב בעד הרב שער אפרים והרב פרי חדש שהסכימו להכשיר וטעמם ונמוקם עמם ועוד הוספתי תרי טעמי דיש להם על מה שיסמוכו אך אם המצא ימצא איזה מורה צדק מגבורי ישראל היושבים ראשונה על כסא ההוראה שדעתו יהיה נוטה לאיסור מי יבא אחרי המלך חלילה לי מעשות זאת אפילו להחמיר במקום שהוא מיקל כל שכן דאין בי כח להקל במקום שהוא יחמיר וכההיא דאמרינן בפרק אלו טריפות רב ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל רק כוונתי רצויה להליץ בעד שני המאורות הגדולים הרבנים הנזכרים והמעיין יבחר והנלע"ד כתבתי להלכה ולא למעשה):

פרק יד

הלכה ב

וכן אם הורו ואמרו כו'. דע דב"ד שהורו שמותר לבעול סמוך לוסתה וראתה בתוך תשמישה ונמצא דמתוך הוראת ב"ד בעל נדה על זה כתב הר"ן בחידושיו פ"ב דשבועות (דף ח"י) דלא מיבעיא למאן דאית ליה דההיא אזהרה דוהזרתם אינו אלא כי אם אסמכתא דפשיטא דאין ב"ד חייבין אלא אפילו שנאמר שהיא דרשה גמורה מ"מ אין ב"ד חייבים כיון שלא הורו אלא בעשה ובעשה ליכא חיוב ב"ד יע"ש שיישב השמועה כפי דין זה:

הלכה ג

אין זו הוראה אלא טעות כו'. לא ידעתי למאי איצטריך טעם זה דבגמרא לא הוצרכו לזה אלא משום דסבירא ליה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל לדידן דקי"ל חייב כי נמי חשיב הוראה חייב וצ"ע ועיין בלח"מ (דף ה') מהלכות אלו:

פרק טו

הלכה ה

אלא מביא פר לעצמו. עיין מ"ש מרן וגם בעיני יפלא דהא חטאת אינה באה בנדבה וא"כ היכי מייתי מספק וצ"ע: סליקו להו הלכות שגגות בס"ד